

Na pragu novega?

V zgodovini kolektivnega državnega predsedstva se še ni zgodilo, da bi njegov predsednik vse bistvene trditve iz svojega govora umaknil skoraj takoj zatem, ko jih je izgovoril. Borisav Jović je to storil na zadnjem zasedanju skupščine – z znano diplomatsko pretvezo, da jih v bistvu natančneje pojasnjuje. Tako se je še enkrat razblinil na videz grozeči oblak nad Jugoslavijo – prav enak tistim, ki so jih ustvarjali mitingi, znana »noč dolgih jezikov«, partijski plenumi zveznega cekaja in ne na koncu izredni 14. kongres ZKJ. Od vsega je ostal samo dim. No, za Jovićem je ostalo še nekaj več. Ostala so priprta vrata priznanju, da je Jugoslavijo res treba urediti z novim skupnim dogovorom, po volji narodov, ki živijo v njej – če jo sploh še želimo ohraniti.

Načeloma sicer Jovićev umik in, recimo pošteno, tudi njegov korak naprej v razmišljanju nista nič bistveno novega, kajti recept za taka dogajanja poznamo že vsaj pet let. Nova politična poteza na enem koncu države najprej pri vseh drugih dvigne velik preplah, politične in druge organizacije kar tekmujejo, kdo bo na novotarijo zliž več gnojnice, potem se stvari počasi umirijo (dogodki služijo samo še nedomiselnim novinarjem posameznih časopisov, ki drugega ne znajo pisati) in kmalu zatem se zamisel

razcveti tudi drugod. Resda z obveznim pristavkom, da premiera ni bilo »tisto pravo«, čisto pravo da je to, kar se zdaj poraja pri njih. Primerov ne manjka: od počasnega topljenja togosti v armadi do uvažanja večstrankarskega sistema.

Jovićev preobrat je presenetljiv predvsem v bliskovitosti s katero se je zgodil – od uvodnega govora do razprave na isti seji zvezne skupščine je predsednik v bistvu posvetil v sobo z zeleno pogajalsko mizo, ko jo je še na začetku imel trdno zapahnjeno. To lahko pomeni, da je imel asave čas v roki, položiti pa ga je hotel šele, ko bi kazalo, da je bitka povsem izgubljena. Tudi tu gre za stvari, ki jih pogosto označimo z izrazom iz psihologije »dėja vu« (že videno), kajti skoraj enaka procedura, le da z večjim časovnim zamikom, je potekala na 14. kongresu ZKJ. Srbski delegati so pričakovali, da bodo Slovenci izgubili živce takoj na začetku in odšli, sami pa bi z glasovalnim strojem disciplinirali ostale. Pa so se ujeli v lastno past. Glasovalni stroj je deloval samodejno in brez premisleka glasoval tudi proti vsem nespornim stvarim, denimo proti stališču o človekovih pravicah. Na nadaljevanju 14. kongresa pa so isti delegati, ki so jim prej nasprotovali sprejeli prav taka stališča, ki so jih v prvem delu predlagali Slovenci.

Jugoslaviji seveda ni ravno v čast, da deluje po načelu burje in zatišja – nekdo mora zagnati veter, da vsi kričijo, pa je vsega konec, vsi pobirajo ribe, ki jih je naplavilo morje.

Ali smo torej na pragu novega. Čeprav se bomo sicer Slovenci v državi lahko vselej trkali na prsi, da smo bili prvi, bomo morali svoje navdušenje precej umiriti pred dejstvom, da so za novi položaj v državi najbolj odločilne volitve na Hrvaškem, kajti tako je, da je Jugoslavijo – prvo in drugo – vselej krojilo razmerje med Srbijo in Hrvaško. Zdaj, ko je pri sosedih zmagala Hrvaška demokratična skupnost in je Franjo Tuđman nesporni šef hrvaške države, je tudi v Srbiji jasno, da z novinarskimi pasjimi bombicami, mitingi in sejami ni mogoče spreminjati zgodovine. Monopolna oblast srbskih komunistov, ki so v nekriznih medjugoslovanskih dogovorih sami najpogostejše zagovarjali os Ljubljana–Zagreb–Beograd kot hrbtenico Jugoslavije – se zdi zdaj kot tujek v novem času; njim samim je pred lastnim narodom težko zagovarjati volilno farsso ob koncu lanskega leta. Zvezi komunistov Srbije se utegne z volitvami ponoviti romunski model – ne v krvavi vstaji, ampak v katastrofalnem porazu komunistov na novih volitvah, a zmagi Slobodana Miloševića na drugi

strani. Nove volitve v Srbiji – to smo lahko prepričani – bodo prepojene še s hujšim nacionalnim gorivom kot so bile hrvaške in že zato, da to zgori, preden mu prilijejo novega, bi bilo dobro, da jih imajo čim prej. Očitno je namreč, da je politika dušenja nacionalnega samoizražanja na račun umetno vzgajane kolektivne zavesti pod parolo »bratstvo in enotnost«, ki je štirideset let brisala vse možnosti oprijemljivega in kritičnega dogovora o mednarodnih odnosih, prav na pladnju prinesla nacionalizem kot orodje, ki v volilnem boju prinaša zmago. Tuđmanova stranka ga je dobro izrabila, a po prevzemu oblasti tudi takoj omilila – kajti s čustvi se ne dobiti gospodarskih bitk (to je pokazala že polomija s srbskim posojilom). Oklevanje s srbskimi volitvami utegne izničiti možnost, da bi učinkovito usmerili srbsko nacionalistično eksplozijo, kajti nobenega dvoma ni, da bodo na srbskih volitvah dobile nacional(istič)no obarvane stranke. Od njihove pripravljenosti za dialog s Hrvati bo odvisen mir v Jugoslaviji.

In tako smo spet pri Jovićevem preobratu: razmerje v Jugoslaviji se je odločilno spremenilo in toliko politika pa predsednik predsedstva vendarle je, da je že na zasedanju zvezne skupščine samem spoznal, da je direktivnega upravljanja države konec. Jović je torej na rešilni splav potegnil, kar se je dalo, jasno pa mu je, da bo kmalu treba plavati. **Gojko Bervar**

Iz vsebine

2. stran: Ivan Dolničar: Hitreje reagirati

4. stran: Nemško združevanje – tekma s časom

8. stran: Spomeniku človečnosti je pomagala domoljubnost

13. stran: Iz sveta tišine do okretnega valčka

Sezona pohodov je na višku

Letošnja lepo in toplo spomladansko vreme je v naše planine in gore zvabilo številne planince in obiskovalce. Velika večina se jih je podala na planinske poti in steze v lastni režiji, precej pa se jih je udeležilo spominskih pohodov, ki jih Planinska društva in drugi pripravljajo v spomin na dogodke iz narodnoosvobodilnega boja.

Tako so prizadevni organizatorji zadnje majsko soboto in nedeljo pripravili jubilejni – 25. spominski pohod na Stol na Karavankah. Letos se ga je udeležilo dva tisoč planincev iz Slovenije, nekaterih krajev Jugoslavije ter naši rojaki iz zamejstev.

Najbolj prizadevni planinci – borci pa se že pripravljajo za tradicionalni pohod na Triglav, ki bo 22. julija letos.

Foto: Staš

Zadušnica za hladno vojno

Končalo se je že 15. srečanje na vrhu med sovjetskim in ameriškim voditeljem in še to, na katerem je sovjetsko stran zastopal Mihail Gorbačov. Iz pozornosti, ki jo ves svet pripisuje tem srečanjem je mogoče sklepati, da so vrhunska srečanja postala nekakšen vrhovni oltar svetovne politike. Ljudje pričakujejo od njih utrditev miru na svetu, omilitev kriz kjerkoli se že pojavljajo, skratka javno priseganje na načela, ki so pripeljala do takšnega srečanja med nekdanjimi sprtnimi stranmi.

Ob sedanjem srečanju so se komentatorji spomnili, da je bilo najbolj neuspešno tisto v Reykjaviku oktobra 1986., vendar pa je imelo tudi svoj nauk. Pokazalo je, česa ne kaže pričakovati od vrhunskega srečanja: vsebinskega dogovarjanja in dramatičnega

zasuka v svetovni politiki. Takšna srečanja so v najboljšem primeru izmenjava mnenj in slikovito, vendar bolj malo učinkovito podpisovanje pogodb, opazovalnica, kjer se razbirata svetovno-politična temperatura in vreme.

Doživeli smo vrhunski teden z visokoletečimi pričakovanji – tudi Nemci so veliko pričakovali in le malo dobili – vendar z omejenim uspehom. Napovedi so bile nedvoumne in jasne. Kaj je bilo tisto, po čemer se je 15. vrh razlikoval od drugih, na katerih je sodeloval Gorbačov? V Ameriko je dopotoval s številnimi notranjepolitičnimi pooblastili, vendar je bil pri sprejemanju odločitev veliko bolj ozeč, kakor kdajkoli v svoji karieri pogajalca na velikih srečanjih z ameriškim predsednikom. Mihail Gor-

bačov tokrat v Washingtonu ni več govoril v imenu polovice kontinenta, v imenu večine vzhodne Evrope namreč, pač pa le v imenu svoje sicer velike, vendar v globoko gospodarsko krizo pogreznjene države, katere prebivalci počasi že izgubljajo zaupanje vanj.

Presenetljivo pri Mihailu Gorbačovu je to, da je znal svojo šibkost spremeniti v krepost, svojo pojemajočo oblast pa v svojo moč. S svojim strahom za obstoj sovjetske države, ta strah pa se je zelo razširil tudi po Washingtonu, je dal poseben pečat ameriški zunanji politiki. Že nekaj mesecev se le-ta ravna po geslu: ne škodovati Perestrojki v Sovjetski zvezi, vsaj toliko časa ne, dokler je ta človek na njenem krmilu.

Ameriška srečanja s krmeljскими voditelji so otrok

hladne vojne. Dozdaj so bili to dvoboji ideološkega du-

Nasmehi, ki sodijo že v obred vsakega srečanja na vrhu: Bush in Gorbačov sta se takole smejala v Reykjaviku, pa čeprav je tisto srečanje veljalo bolj za polomijo in opomin, kakor pa za prispevek k pomiritvi na svetu.

alizma, zdaj pa so to srečanja političnega neravnotežja. Na zahodu prevladuje trdno prepričanje, da je Moskva izgubila hladno vojno. To še ne pomeni, da se bo George Bush na srečanjih vedel kot zmagovalec, temveč prej kot arhitekt.

Nič presenetljivega ni v poskusu Mihaila Gorbačova, da bi 15. vrh spremenil v srečanje, posvečeno razorožitvi. Njegovi jedrski arzenali so tisti faktor, s katerim lahko še vedno računa na velikih pogajanjih, ne da bi si s tem povzročil kaj politične škode. Tega ni mogoče reči za področje konvencionalnih oboroženih sil, ki so tesno povezane z novo politično ureditvijo v Evropi. Mihail Gorbačov želi pri tem izkoristiti čas, čaka na pravo ceno za koncesije, za katere se bo moral prej ali kasneje odločiti.

V prednosti je ameriški predsednik Bush. V nekaj minulih mesecih mu je uspelo povezati pomembnejše za-

hodne vlade okoli skupne politike. Kaže se zahodna enotnost in zaupanje v razumnost ameriške politike, česar v zahodni vojaški in politični zvezi ni bilo opaziti že nekaj desetletij. Zahodni Nemci so videli v tem veliko prednost za svoje interese, predvsem pa za članstvo bližajoče se združene Nemčije v paktu NATO. Za zdaj George Bush še ni potrdil teh pričakovanih bonnskih voditeljev, pojasnitev je zadržana do obiska kanclerja Kohla v ZDA. Slednji je prepričan, da George Bush ostaja trden zagovornik nemške enotnosti in nemških interesov v vseh pogajanjih s političnim vzdomom, kolikor ga je še ostalo.

Petnajsto srečanje na vrhu je bilo, o tem ni nobenega dvoma, še eno od prizadevanj za odpravo preteklosti, v kateri je prevladoval strah. Morda je bilo tudi v resnici »zadušnica za hladno vojno«, kar si želi večina ljudi na svetu. **F. L.**

Ustanovili Slovenski kulturni zbor

Kultura kot civilizacijska norma družbe

Prazen prostor, ki je po razpustitvi prejšnjih kulturnih skupnosti zazijal v organiziranju in financiranju slovenske kulture je bil eden od močnih vzrokov za zaskrbljenost, ki so jo minuli torek izrazili slovenski kulturniki na kulturnem zboru v Cankarjevem domu. Zato so se tudi formalizirali v nestrankarski vrhovni kulturni zbor kot nekakšno varovalko, analitični forum, ki naj bi tudi oblikoval vizije razvoja slovenske kulture in pomagal sooblikovati ustrezne programe. Gre za neposredni glas ustvarjalne kulture, ki naj bi ga zelo resno upoštevala parlament in vlada. Na nek način pa bi moral zbor opozarjati slovensko javnost tudi na aspekte soci-

alne varnosti kulturnikov in določiti zahteve po ustreznih cenah dela za kulturne storitve.

Zbor je postal temeljni forum posameznikov, kot osnovnih nosilcev kulturnih dejavnosti.

V imenu iniciativnega odbora je uvodoma spregovoril pesnik Boris A. Novak, ki je dejal, da slovenski kulturniki sicer z vsem srcem podpirajo hitro demokratizacijo naše družbe in njenega sistema, vendar pa se ob naglem slabšanju pogojev v kulturi zaskrbljeno sprašujejo, kam še utegne pripeljati takšno vsesplošno upadanje. Rekel je, da sicer kulturniki ne gledajo nostalgичno na izginule kulturne skupnosti, ki nikakor niso bile blizu idealnemu in-

stitucionalnemu okviru za delovanje slovenske kulture. Vendar jih sedanje stanje »ničesar« navdaja s strahom, da bi to utegnulo kulturo do kraja oropati možnosti za javno izražanje svojih interesov.

»Posledice,« je dejal Boris A. Novak, za njih pa s konkretnimi podatki tudi zadnji predsednik kulturne skupnosti Slovenije Sergej Pelhan, »so lahko katastrofalne: ker bo kulturi odmerjen preskromen del državnega proračuna, bodo največje kulturne ustanove obsojene na bedno životarjenje, nekatera področja bistvenega nacionalnega pomena (recimo knjiga) bodo v času upadanja kupne moči prebivalstva izpostavljeni brutalni tržni logiki, nein-

stitucionalnim oblikam kulturnega življenja, ki iščejo in zarisujejo nove kulturne vrednote, pa v takih razmerah grozi napad.«

Dimitrij Rupel je v nadaljevanju dejal, da je samoupravljanje v kulturi pustilo zapuščino praznih blagajin, čemur je botrovalo gospodarstvo »razvajenih otrok«, gospodarstvo, ki da je bilo v preteklosti vse prepogosto »zatočišče skrahiranih politikov«, rezultati pa so se zrcalili v slabem blagu, v zastarelih in slabo oblikovanih izdelkih, za katere je bilo težko najti kupce. In za vse to je bila kriva slaba organizacija dela, ne pa delavci. Mnogi Slovenci, je dejal Rupel, so se naveličali nenehnega boja z neumnostjo in so raje odšli v svet.

Rudi Šeligo je govoril nato o »pretresenosti ob spoznanju bližnjega cilja«, ki da nas hipnotizira kot kačji pogled, da se ne zganemo. Omenjal je jugoslovansko avtorsko agencijo in agencijo za male

avtorske pravice, pa zvezni zakon, ki ureja dovoljevanje (ali prepovedovanje) uvažanja tiska prek naših meja in še vrsto normativov, ki naravnost zavirajo svobodni kulturni pretok in še vedno dovoljujejo državi, da se neposredno meša v stvari, ki se najožje tičejo kulture.

Več kulturnikov je opozorilo na izračune Unesca, ki govore o minimalno najemnem državnem denarju za kulturo, glede na višino nacionalnega dohodka. Tako naj bi Slovenija odrinila za kulturo, če bi hotela vzdrževati nujno ravnovesje, 1,5 odstotka letnega narodnega dohodka, sedaj pa ga odmerja znatno manj. Zato so kulturniki na zboru v CD tudi oblikovali apel vladi in parlamentu in terjali takojšnjo korekcijo odmerka finančnih sredstev za kulturo do konca leta.

Seveda so kasnejši razpravljalci segali na ožja kulturna področja in iz svojih ožjih okolij opozarjali na stare obljube – o adaptacijah, dogra-

ditvah in obnovah nacionalnih, o potrebah knjižnic, muzejskih depojev...

Ciril Zlobec je sicer pokazal na nujnost po opustitvi vsakršnega romantizma pri obravnavi slovenske kulture in njenih potreb, hkrati pa je opozoril, da se ta družba vendarle še vse premalo zaveda, da je kultura civilizacijska norma družbe.

Najostrejšo misel, ki nosi v sebi morda bistveni pomen za naše prihodnje razmišljanje v kulturi, pa je izrazil tokrat Dimitrij Rupel, ko je dejal, da je treba povedati slovenskemu gospodarstvu, da bi propadlo tudi, če ne bi bilo tako obremenjeno z datjavami (npr. tudi za kulturo), saj mu manjka prav pometi – in kulture.

V tem kontekstu je treba omeniti tudi še novega slovenskega kulturnega ministra, ki je prosil za prizanesljivost vsaj pri začetnih korakih, saj, je pripomnil, je »v sedlu« šele štirinajst dni.

B. Ž. J.

Zvezni borčevski odbor se pripravlja na kongres

Petindvajseti maj – zadnja trdnjava?

Naneslo je tako, da je bila seja zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije prav na petindvajseti maj – se pravi na dan mladosti in Titov rojstni dan. Zato je pač spomin poromal nekaj let nazaj, ko so ob takšnih dnevih na osrednjem beograjskem stadionu vrvele množice mladih iz cele države, ko smo se pogovarjali o scenarijih za veliko proslavo, ko so z vseh strani hitele štafete, ko so se tribune napolnile do zadnjega

Kongres ZZB NOV Jugoslavije bo 10. in 11. julija 1990 v Beogradu.

kotička in so se reflektorji zazrljati gor, na poseben prostor, obudovanega in čaščenega... Čas se je hitro zasukal naprej. Nekateri rituali preteklosti so bili brez bolečin pozabljeni. Nekaterih pogledov, idej, miselnosti in teženj pa se očitno še ne moremo znebiti. Tako se je pokazalo tudi na seji Zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije v beograjskem domu jugoslovanske ljudske armade. In ta čas (no, malce prej), ko so pred stavbo zvezne skupščine demonstrirali nekateri državljani zoper dan mladosti kot simbol že preživetega časa, so

nekateri borci v razpravi o borčevskem kongresu in pripravi dokumentov zanj še vedno uporabljali prav star besednjak poletnih besed, ki nas, žal niso ponesle v višave. Vztrajali so (vsaj v večini), da oni ne bodo pokopavali federacije, ki so jo ustvarili z bojem. Pa tudi grobarji socializma, kot je dejal eden od razpravljalcev, ne bodo prav borci.

Spet so blestele stare zvezde – odločno in z veliko patosa kot običajno, se je oglašil Mihailo Švabić, tam pa je bil tudi Dušan Pekić, ki očitno kljub prenekaterim klicem njegove baze, naj odneha, še vedno ostaja v organih zveznega predsedstva...

Ela Ulrih-Atena je v imenu slovenske borčevske organizacije na začetku sicer izrazila obžalovanje, da ne »sedijo za okroglo mizo« in se pogovarjajo o različnih stališčih, nato pa je prebrala pripombe in predloge na kongresne dokumente (deklaracijo ter predloge sprememb in dopolnitev zveznega borčevskega statuta). Izrazila je pomislek o primernosti načrtovanega časa kongresa, kakor so ga že prej izrazili slovenski borci in pa željo, da bi bil kongres obrnjen predvsem k vprašanju prihodnosti. Sledili

so amandmaji, kakor so bili sprejeti na slovenski borčevski skupščini, med njimi zahtevke po reviziji formulacije o »izvirni suverenosti federacije« in drugi. Predvsem so bile zahteve slovenskih borcev, naj se zvezni borčevski kongresni dokumenti očistijo zastarele terminologije, kakršna je tista o bratstvu in enotnosti. Pri takšnem besedovanju, je rekla Ela Ulrih, gre predvsem za čustveno-zgodovinsko navezanost, ki pa danes ni produktivna. Podobne pripombe so veljale nekaterim formulacijam v poglavju o izročilih revolucije in NOB.

Na osnovi celotne razprave je bila imenovana komisija, ki je imela nalogo uskladiti za kongres pripravljena gradiva tako, da bo upoštevanih kar največ pripomb. Komisijo so sestavljali: Dušan Pekić, Slavoljub Petrović, Metodi Koteski, Ela Ulrih-Atena, dr. Drago Boročanin, Bogdan Pecotić in Milo Petrović. Zbrala je vse predloge in pripombe ter amandmaje in jih oblikovala tako, da je slovenska delegacija ocenila, da sedaj tudi njej ustreza ter da bodo slovenski borci na zveznem kongresu sodelovali.

B. Ž. J.

Dr. Bučar za novinarje

Prva predstava za tisk

Na prvi tiskovni konferenci za domače in tuje novinarje se je predsednik skupščine Slovenije dr. France Bučar pogovarjal z njimi in s svojimi sodelavci tudi odgovarjal na njihova vprašanja.

Ob tej priložnosti je dr. Bučar dejal, da je šele slovenska pomlad ponesla ime Slovenije po Evropi in svetu. Najavil je vsebinske in formalne spremembe vseh vrst, za začetek pa je ocenil, da način organiziranosti sedanje slovenske države ni ustrezen in, da bodo v tem pogledu potrebne spremembe. Slednje pa bodo lahko prišle na vrsto šele potem, ko bodo inavgurirane v novi slovenski ustavi – najnujnejši nalogi, ki jo bo treba čimprej izpeljati. Na vprašanja nekaterih tujih dopisnikov je Bučar pojasnil, da obstaja dokaj enotno mnenje vseh slovenskih strank, da ima republiška ustava prednost pred zvezno, saj je možen kakršenkoli dogovor o konfederaciji sklepate le med samostojnimi partnerji. Preizkus tega, kako čutijo ljudje, bo pa tako in tako ljudski referendum.

Na novinarsko vprašanje, kaj bo bistvo pogovarjanja na relaciji Slovenija-jugoslovanska federa-

cija, je odgovoril Toplak in menil, da bo težišče pogovorov zagotovo v vprašanju delitve kompetenc.

Na malce provokativno vprašanje, če je morda pobornik politike trde roke, je Bučar odgovoril, da ne more vedeti, od kod spraševalcu navdih za takšno vprašanje, da pa je možno, da ga izpeljuje iz njegovega nastopnega govora, ki je tudi sicer izzval najrazličnejše reakcije. V tej zvezi je predsednik skupščine Slovenije menil, da preteklosti ne smemo pozabljati ravno zato, da ne bi morda v prihodnosti starih napak ponavljali. In pristavil, da če so zmagale politične stranke Demosa, bodo pač obračunale z ideologijo prejšnjega sistema, da bi se odvrnili od misionarstva, spreobračanja... Temu je dodal, da se

zaveda, da ne bi storili prav nič, če bi staro ideologijo le zamenjali z novo...

Eno od vprašanj je seglo tudi na področje Bučarjevega partizanskega obdobja in podatka, da je bil med enotami, ki so ob koncu vojne vkorakale v Celovec. Danes, ga je spraševal avstrijski novinar, se govori o nepravilnostih in tudi hujših dejanjih, ki da so jih takrat storili na Koroškem partizani. Predsednik je na to vprašanje odgovoril z znanim odgovorom o spravi, ki da pomeni popravo stare krivde z obeh strani, pripravljenost s svoje strani storiti vse, kar na tej strani bremeni vest in spomin. Seveda pa je poudaril, kakšno samopoglabljanje terja tudi ustrezen korak nasprotne strani.

B. Ž.

Popravek

Našim bralcem se opravičujemo, ker je bilo v prejšnji številki teveja precej tiskarskih napak in se je tako **din** po nesreči spremenilo v **dni**... Najbolj pa jo je skrat zagodel v poudarkih iz razprave na zadnji borčevski skupščini, ko je razprodajo **družbenih sredstev**, kdo bi vedel zakaj, spremenil v **družbene kredite**.

Obvestilo o uskladitvi invalidskih prejemkov vojaških invalidov po zveznih in republiških predpisih in invalidskih prejemkov civilnih invalidov vojne po republiških predpisih od 1. 2. 1990 dalje oziroma 1. 3. 1990 dalje ter občinskih priznavalnin od 1. 5. 1990 dalje

I. Z odredbo sekretarja Zveznega sekretariata za delo, zdravstvo, vprašanja borcev in socialno politiko se zneski osebne invalidnine vojaških invalidov, družinske invalidnine in povečane družinske invalidnine, dodatka za postrežbo in tujo pomoč ter ortopedskega dodatka povečajo glede na porast povprečnega mesečnega osebnega dohodka v SFRJ za februar 1990 v primerjavi z januarjem 1989 za 1,20 in veljajo od 1. 2. 1990.

Novo določeni prejemki bodo v novi višini izplačani za mesec junij 1990 skupaj s pripadajočimi razlikami od 1. 2. 1990 v začetku meseca junij 1990.

Glede na uskladitev invalidskih prejemkov po predpisih o vojaških invalidih od 1. 2. 1990 so se (za enak odstotek) zvišali tudi invalidski prejemki civilnih invalidov vojne in sicer osebna in družinska invalidnina in dodatek za postrežbo in tujo pomoč.

PREJEMKI VOJAŠKIH INVALIDOV 1) OSEBNA INVALIDNINA:

SKUPINA	Mes. zneski od 1. 2. 1990 din
I.	6.279,30
II.	4.876,70
III.	3.689,50
IV.	2.724,70
V.	1.940,10
VI.	1.202,30
VII.	813,60
VIII.	392,10
IX.	292,90
X.	197,70

2) DRUŽINSKA INVALIDNINA IN POVEČANA DRUŽINSKA INVALIDNINA

– za enega uživalca družinske invalidnine (drugi odstavek 36. člena zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)	438,00
– za enega uživalca družinske invalidnine, ki to pravico uveljavlja kot družinski član padlega borca (tretji odstavek 36. člena zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)	2.018,70
– povečana družinska invalidnina (39. člen zakona o temeljnih pravicah vojaških invalidov in družin padlih borcev)	2.336,40

3) DODATEK ZA POSTREŽBO IN TUJO POMOČ

– za prvo stopnjo	5.769,00
– za drugo stopnjo	4.438,00
– za tretjo stopnjo	3.106,90

4) ORTOPEDSKI DODATEK

– za prvo stopnjo	1.946,90
– za drugo stopnjo	1.485,70
– za tretjo stopnjo	956,80
– za četrto stopnjo	462,80

PREJEMI CIVILNIH INVALIDOV VOJNE

1. OSEBNA INVALIDNINA CIVILNIH INVALIDOV VOJNE

SKUPINA	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
I.	3.364,60					
II.	2.438,30					
III.	1.844,70					
IV.	1.362,30					
V.	970,00					
VI.	601,10					

2. OSEBNA INVALIDNINA ŽRTEV FAŠISTIČNEGA NASILJA:

SKUPINA	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
I.	4.205,70					
II.	3.047,90					
III.	2.305,90					
IV.	1.702,90					
V.	1.212,50					
VI.	751,40					

4. CIVILNA INVALIDNINA DRUŽINSKIH ČLANOV CIVILNIH INVALIDOV VOJNE (za enega družinskega člana)

po invalidu skupine	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
I.	2.355,20					
II.	1.706,80					
III.	1.291,30					
IV.	953,60					
V.	679,00					
VI.	420,80					

5. CIVILNA INVALIDNINA DRUŽINSKIH ČLANOV ŽEN

skupina	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
I.	2.944,00					
II.	2.133,50					
III.	1.614,10					
IV.	1.192,00					
V.	848,70					
VI.	526,00					

6. DODATEK ZA POSTREŽBO IN TUJO POMOČ CIVILNIH INVALIDOV VOJNE

za prvo stopnjo	4.903,60
za drugo stopnjo	3.772,30
za žrtve fašističnega nasilja, ki obdržijo 15 odstotno povečanje dodatka v skladu z določili 12. člena zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o civilnih invalidih vojne	4.338,10

II.

a) Invalidski prejemki po republiških predpisih o vojaških invalidih (invalidski dodatek, dodatek za postrežbo in tujo pomoč, dodatek za samohranilce, družinski dodatek in oskrbnina) ter denarna pomoč po predpisih o civilnih invalidih vojne se po sklepu predsednika Republiškega komiteja za borce in vojaške invalide z dne 21. 5. 1990, uskladijo za 6,7% od 1. marca 1990 naprej. S to uskladitvijo, četrto po vrsti v letu 1990, je upoštevana uskladitev pokojnin med letom za 6,7%.

b) Priznavalnine odmerjene po določbah zakona o varstvu udeležencev vojne se na podlagi sklepa predsednika Republiškega komiteja za borce in vojaške invalide od 1. maja 1990 naprej uskladijo tako, da se povečajo za 6,7%.

Pogovor z novim predsednikom RO ZZB NOV Slovenije Ivanom Dolničarjem

Hitreje reagirati

Tovariš Dolničar, sprejeli ste predsednikovanje v borčevski organizaciji v hipu, ko se njena vloga v naši družbi iz enakopravne družbeno-politične organizacije spreminja v veteransko. V luči časa je to povsem razumljivo. Istočasno pa dogajanje, kot kaže, vendarle terja politično angažiranost borcev predvsem v tistem delu, ko naj odgovarjajo z argumentirano protitežjo poskusom izničevanja pomena in vloge osvobodilnega boja Slovencev v drugi svetovni vojni. Kako bodo borci in borčevska organizacija temu stregli, ko vemo, da jim je bilo včasih v še ne tako davni preteklosti potrebno izredno veliko časa za odgovore, ki so bili pogosto preveč splošni in premalo prepričljivi?

Menim, da v javnosti ni prave podobe o borčevskih socialnih, zdravstvenih, invalidskih in morda še kakšnih drugih pravicah. Vse te pravice so v primerjavi s pravicami vojnih veteranov v drugih državah izredno skromne. Zaradi tistih nekaj izjemnih pokojnin, kakor tudi primerov izjemnih privilegijev, ki so jih imeli posamezniki, se zares ne more obtoževati celotne borčevske populacije, za prigrabljanje velikih pravic in prejemkov. Ko bosta nova vlada in parlament dobila celotno in realno podobo o borčevskih pravicah, najbrž ne bo kakšnih negativnih odzivov ali poskusov revizije. Sicer pa nameravamo ta vprašanja posebej pozorno spremljati in pravočasno reagirati, oziroma zahtevati sodelovanje pri vsakem predlogu za spreminjanje sedanje zakonske regulative, ali za nove rešitve. Skladno z rastjo gmotnega položaja družbe in poboljšanja splošne kvalitete življenja se bo vsekakor moral zboljševati tudi socialni in zdravstveni položaj borcev.

V številnih veteranskih organizacijah po svetu – od tistih v Evropi, ki združujejo udeležence odpora proti nacizmu in fašizmu – pa do tistih, ki so bili udeleženi že v različnih lokalnih vojnah po drugi svetovni vojni – posvečajo v zadnjem času največjo pozornost in večino svojega dela vzgoji mladih za mir, za sporazumevanje v svetu, za toleranco in spoštovanje drugačnosti, skratka zdi se, da so veteranska izročila na tej stopnji univerzalna. Ali menite, da je zveza borcev v tej smeri že veliko storila in ali ni morda spričo intenzivnega ukvarjanja z drugimi vprašanji slednjega zanemarjala?

Bo že držalo, da se je Zveza borcev intenzivno ukvarjala z vrsto vprašanj, tako ji ni

ostalo dovolj časa in energije za ukvarjanje s pravo vsebino in oblikami vzgoje mladih za vrednote in izročila narodno-osvobodilnega boja. Tu zares gre predvsem za etične vrednote, za domoljubje, za kulturo miru in sporazumevanja v svetu, za spoštovanje drugačnosti, za upiranje vsaki vrsti nasilja in tako naprej. Menim, da smo tu z vse premajhnim vplivom ter z ne dovolj premišljenimi pristopi k temu vprašanju, z nepravimi vsebinami in oblikami veliko zamudili in tudi naredili nepopravljivo škodo sebi in seveda celotni družbi. Kaj se bo tu dalo popraviti, oziroma narediti kaj več in bolje, je seveda veliko vprašanje, s katerim se bomo morali predvsem drugače ukvarjati. Na to temo bo potrebna posebna, temeljita razprava najprej v sami organizaciji. Moramo pa biti realni v zavezah in zmožnostih za uresničevanje naših želja in pričakovanj.

Na zadnji beograjski zvezni borčevski seji je bilo sklenjeno, da borčevski kongres bo, da bo ob napovedanem času in da se na samem startu (skozi pripravo statutarne spremembe in drugih kongresnih dokumentov) ne bo odpovedala predvsem dvema pojmom: FEDERATIVNA v poimenovanju Jugoslavije in SOCIALISTIČNA, kakor je tudi še danes naziv naše države. Slovenski borci so skušali na svoji skupščini predlagati takšno dikcijo, ki bi omogočala več prostora za razpravo, ki bi ne bila za vsako ceno ortodoksna in bi navsezadnje praktično pomenila, da se jugoslovanskim borcem ne bi bilo treba v kratkem spet sestajati zaradi urejanja normativnih formalnosti. Kaj menite, kako bo s tem kongresom?

V celi stvari seveda ne gre samo ali predvsem za ta dva pojma v poimenovanju Jugoslavije. Gre za celoten pristop pripravi kongresa in dokumentov, ki naj bi bili na kongresu sprejeti. Vse je več ali manj ostalo pri starih miselnih obrazcih, ideološki obremenjenosti, arhaični frazeologiji, organizacijskih shemah in pretiranih ambicijah. Kot da se ni nič spremenilo s samo borčevsko organizacijo in v jugoslovanski družbi. Če se bo na vsem tem vztrajalo in vsiljevalo vsebino dokumentov, ki ne bo sprejemljiva za vse, bo tudi ta kongres doživel polom. Čeprav menim, da je kongres borčevske organizacije na zvezni ravni takšen in tako, kot se pripravlja, preživela zadeva, ne naspro-

tujem kongresu na sploh. Vendar menim, da bi na tem predstoječem kongresu, ki naj bi po naših predlogih bil šele v jeseni, morali oceniti delovanje borčevske organizacije v obdobju in v sistemu, ki se končuje ter opraviti razpravo in sprejeti dogovor, kako dalje. Ker so borčevske organizacije v republikah samostojne, imajo svoje programe in statute ter medsebojno sodelujejo po vprašanih skupnega interesa, bi v prihodnje na zvezni ravni lahko imeli samo neko telo za dogovarjanje o skupnih nalogah in za koordiniranje skupnih aktivnosti. Resno se bojim, da bo z vsiljevanjem neke namišljene enotnosti borcev, zapravljeno prepotrebno sodelovanje in vzpostavljanje resnične enotnosti v aktivnosti ob bistvenih vprašanjih in interesih borčevske organizacije v novih razmerjih, ki nastajajo v jugoslovanski družbi. Najbrž kakšnih resnih premikov v tej smeri na tem kongresu še ni pričakovati. Naša delegacija bo pa vsekakor delovala v smeri zapuščanja vsega preživetega in se zavzemala za bolj pragmatične vsebine delovanja ter učinkovitejše oblike organiziranja borčevske organizacije, zlasti na zvezni ravni.

Ob koncu pa, tovariš Dolničar, povejte

prosim našim bralcem, kakšno je vaše mnenje o nekaterih drugih vprašanjih, ki vznemirjajo slovensko javnost, zlasti pa borčevsko populacijo, kot so: obravnavanje dogodkov na Koroškem ob koncu vojne in pa odvzem orožja Teritorialni obrambi Slovenije?

Glede načina in vsebine obravnave nekaterih dogodkov na Koroškem ob koncu vojne moram reči, da predvsem vse nas udeležence bojev za Koroško (razen nekaterih znanih izjem), globoko prizadeva in žali. Na Koroško nismo vdrl kot »barbari z jurga« z namero, da bi pobijali temveč smo se v težke boje podali s trdno vero v pravico, da se tudi ta del slovenske zemlje osvobodi in priključi združeni Sloveniji. Ti boji so zahtevali tudi velike žrtve na strani enot NOV Slovenije. Največje v spopadih pri Borovljah s t.i. »vetrinjsko« policijsko-domobransko skupino in v spopadih od Doliča, Poljane, do Libuče s t.i. »blairburško« ustaško-četniško skupino, ki sta se že nekaj dni po uradno končani vojni brezobzirno in krčevito prebijali v Avstrijo. Te, kakor tudi drugi spopadi, boji in dogodki, v katerih so bile udeležene enote NOV Slovenije,

oziroma JA, so zgodovinsko dokaj dobro raziskani in obdelani. Če bomo sedaj začeli prešteti žrtve na eni in na drugi strani v tisti strahotni zmedi bežanja in razpadanja ogromne nemške vojske ter njenih zaveznikov in zaprisežencev iz Jugoslavije, če se bodo zaradi sedanjih političnih ali drugih interesov spreobračali in dokazovali neki domnevni dogodki, namere ali zločini in če bo prihajalo do enostranskega obljubljanja opravičevanj, potem se bodo seveda odpirala tudi druga neugodna vprašanja zlasti za Avstrijce in bo sila težko doseči karkoli od tistega, kar ne dvomim, da predsednik Peterle iskreno želi. Obtoževanje in iskanje krivcev za vse le na strani zmagovalcev prav zagotovo ne pelje nikamor. Namesto pomiritve in sprave se bodo odpirale stare rane in sovraštva. Sem pa za raziskave še ne dovolj razsvetljenih dogajanj na Koroškem ob koncu vojne-do umika od tam. Sem tudi za to, da se razsvetli način obravnave in usoda zajetih pripadnikov kolaboracionističnih vojaških enot in civilov z Vetrinjskega polja in Libuške gmajne pod Pliberkom.

Kar zadeva odvzem orožja teritorialni obrambi Slovenije, moram reči, da me ni presenetil. Že kar precej dolgo gredo procesi na obrambnem področju v smeri, ki pomeni odmik od izvirnih idej, oziroma za revizijo zasnove SLO. Če se bo tako nadaljevalo, je le še vprašanje časa, kdaj bomo v Jugoslaviji spet imeli klasičen model obrambe, zasnovan na stoječi, unitarni vojski. V tem procesu se tudi teritorialna obramba spreminja v nekakšno pomožno vojsko JLA. Ustavno načelo o enotnosti oboroženih sil in o enotnosti poveljevanja glede njihove uporabe je pripeljano do absurda. Zato je tudi premeščanje orožja, streliva in sredstev za zveze, obrazloženo kot tehnična zadeva, češ, saj gre za operacijo, ki spada v domeno poveljevanja. Pri tem je pa prikrito, da gre za prvorazredno politično odločitev, za nezaupanje v družbene subjekte, ki so formirali enote in so lastniki celotne oborožitve in materialno-tehnične opreme enot ter za spremembo značaja, namena in nalog teritorialne obrambe kot najširše oblike organiziranja in pripravljanja državljanov za oborožen splošno ljudski odpor. Menim, da je predsedstvo republike zelo pravilno reagiralo in verjamem, da bo vztrajalo, ne samo na vračanju orožja in druge opreme v skladišča teritorialne obrambe, temveč tudi na vračanju in utrjevanju pravega značaja te sestavine SLO.

Spraševala je
Bojana Žokalj-Jesih

Nemško združevanje

Tekma s časom

Sporazum o denarni, gospodarski in socialni uniji je politično zrel: v zadnjem majskem tednu je dobil politično soglasje vseh prizadetih, tako vladnih strank obeh Nemčij kot tudi – z nekaterimi pridržki in nekaj polemike, ki je izvirala tako iz vsebinskih pomislekov kot tudi iz razmislekov v zvezi z volilno taktiko – zahodnonemške socialno-demokratske opozicije. Konstelacija političnih sil se je po dvojnih deželnih volitvah in zmagi socialnih demokratov na njih spet malce, vendar pa tokrat usodno premaknila: medtem ko konservativno-liberalna koalicija v bundestagu še razpolaga z večino, s katero lahko izglasuje podporo sporazumu, pa se je ravnotežje v bundesratu, v predstavništvu federalnih enot, prevesilo v prid socialnim demokratom. Če bi si ti hoteli naložiti »zgodovinsko odgovornost« in preprečiti ratifikacijo sporazuma o denarni, gospodarski in socialni uniji, bi to brez težav izpeljali.

Seveda tega ne bodo storili, kajti negotovost je slej ko prej velika. Meje med obema Nemčijama praktično ni več in sleherno zavlačenje z združitvijo bi utegnilo sprožiti novo množično selitev Nemcev z vzhoda na zahod. Zahod pa je v zadnjem letu spravljal pod streho že toliko bratov z vzhoda, da so Zahodni Nemci nenadoma soočeni ne samo s hitrim naraščanjem najemnin, marveč tudi z vse večjim pomanjkanjem stanovanjskega prostora. Nekaj laže je z delovnimi mesti, saj se zdi, da je zahodnonemško gospodarstvo v zadnjem letu dni relativno brez težav absorbiralo dodatno delovno silo; brezposelnost torej ne narašča in konservativno-liberalni vladi gre pri tem na roko, da je ZRN sredi enega najdaljših obdobij

razcveta, sredi obdobja, ko celo dacarji vsakih nekaj mesecev presenečeno-zadovoljno ugotavljajo, da dotok davkov presega načrtovanega. Ne glede na vse te olajševalne okoliščine pa je med zahodnonemškim prebivalstvom prvega navdušenja nad združitvijo konec, na mesto tega navdušenja pa stopa skrb zaradi vse višjih najemnin, zaradi večje konkurence za delovno mesto, zaradi možnosti, da bo morala država za pokrivanje stroškov združitve razpisati višje davščine, nadalje skrb, da bodo socialne sklade požrl »oni z vzhoda« in podobno. Rezultati majskih deželnih volitev v Severnem Porenju-Vestfaliji in na Spodnjem Saškem – v obeh primerih volilna baza ni bila pripravljena nagraditi kanclerja Kohla in njegove CDU, marveč je na oblast spravila oziroma je na njej potrdila socialnodemokratsko opozicijo – so v veliki meri izraz te zadržanosti, kar so potrdile tudi povolilne analize vedneja volilcev.

Notranjopolitično in strankarsko vzeto je združitev zato še vedno tisto, čemur v ZRN pravijo hoja po žici. Združitev lahko uspe brez velikih pretresov in če bo to pravočasno prodrlo v zavest volilnega telesa, kancler Kohl ne bo samo »kancler združitve« in prvi vsenemški kancler po letu 1945, marveč bo – in to je njegov poglavitni cilj – po vsej verjetnosti za več kot za eno samo mandatno obdobje zagotovil sebi in svoji stranki oblast. Odtod tudi ravnanje, ki je značilno, odkar je združitev postala realna opcija: od decembra lani ukrepa Kohl na lastno pest do te mere, da se je znašel v težavah tudi pri notranjih in zunanjih zavezništvih, saj se o odločilnih korakih ni posvetoval ne s svojimi liberalnimi koalicijskimi za-

vezniki ne s svojimi zahodnimi zavezniki. Zamera je bila velika, toda še večja je bila želja Kohla, da postane nesporen kancler-združitelj.

Velik del spora s socialnodemokratsko opozicijo, ki je kanclerja dolge tedne opozarjala, da je združitev nacionalna in ne strankarska zadeva, je povzročilo prav to Kohlovo ravnanje. Šele potem, ko je socialna demokracija dobila premoč v drugem domu zahodnonemškega parlamenta, je moral kancler začeti popuščati in je obljubil, da bo v odločanje o nadaljnjih združiteljskih korakih vključil tudi opozicijo. Sporazum o denarni, gospodarski in socialni uniji bodo zdaj dopolnili s protokoli, ki bodo ustregli željam, kot jih je izrekla opozicija – gre za skupno reševanje ekoloških vprašanj, za likvidacijo premoženja nekdanjih privilegiranih komunističnih partije in strank pod njenim pokroviteljstvom (blok-stranke) ter za strukturno pomoč vzhodnonemškemu gospodarstvu, ki je pred zlomom; nobena od teh zahtev ni takšna, da se Kohlova vlada z njo ne bi mogla strinjati –, pri čemer pa socialni demokrati še vedno ohranjajo distanco, da bi jo lahko izkoristili na decembrskih vsedravnih parlamentarnih volitvah. Če se bodo tedaj pokazale negativne plati združevanja, se pravi tako imenovani gospodarski in socialni stroški združitve, se utegne igrati končati slabo za Kohla. Za tega zato že zdaj namigujejo, da bo končal kot Churchill leta 1945: potem ko je zmagal v vojni, je izgubil prve povojne volitve. Kakršnikoli že bodo končni politični rezultati te igre, je rezultat ta hip na dlani: konec junija – 22. in 23. junija – bosta oba nemška parlamenta ratificirala sporazum o denarni, gospodarski in socialni uniji, veljati pa bo sporazum začel 1. julija. To pa bo tudi dan, ko bo stari vzhodnonemški gospodarski sistem podpisal dokončno kapitulacijo, kajti ce-

na za sprejem v zahodnonemški gospodarski krog je sprejem zahodnonemškega gospodarskega sistema: to je namreč, povedano na splošno, vsebina 33 strani sporazuma o denarni, gospodarski in socialni uniji med obema Nemčijama. Formalna meja med njima bo praktično brez pomena, ostala pa bo še nekaj časa tista, ki bo bogati del Nemčije ločeval od revnega: kajti potem ko so Vzhodnim Nemcem v predvolilnem boju obljubljali hiter skok iz real-socialistične revščine v družbo blaginje, je – že po parafiranju sporazuma – več zahodnonemških gospodarskih institutov ugotovilo, da se bo življenjska raven povprečnega vzhodnonemškega državljanca po 1. juliju vsaj začasno znižala. Kakorkoli že pa je prvi »mednemški« korak k nemški združitvi dokončen – ne glede na posledice, ki jih nihče ne more predvideti.

Zunanji del tega združitvenega vrtljaka naj bi se začel pospešeno vrteti po obisku Gorbačova v ZDA (30. maja do 4. junija) in naj bi se pospešeno vrtel tja do sredine julija. Potem ko je težave na tej ravni dolgo časa povzročalo vprašanje vzhodne nemške meje (težave je dejansko povzročal kancler Kohl, ko se je obotavljal dati zavezujoč odgovor na vprašanje, ali je meja na Odri in Nisi dokončna tudi za združeno Nemčijo; kancler je odgovarjal, da meja zanj ni sporna, da bo na to vprašanje lahko dokončno odgovoril šele »vsenemški suveren«, kajpak po združitvi), se zdaj zdi, da je zadeva na tem, da jo zadovoljivo rešijo: hkrati s sporazumom o denarni, gospodarski in socialni uniji med obema Nemčijama naj bi oba nemška parlamenta sprejela enako glaseči se izjavi, s katerima bi priznali dokončnost meje na Odri in Nisi. Hkrati so se že maja začele priprave na tretji, juljski krog pogovorov po formuli 2 plus 4 v Parizu, kamor bodo na srečanje šestih zunanjih ministrov povabili tudi

poljskega zunanjega ministra. Če se za to vprašanje zdi, da je rešeno, pa ostaja odprto vprašanje pripadnosti bodoče združene Nemčije NATO.

Neposredno pred odhodom Gorbačova v Washington je bilo stanje takšno, da je Zahod kategorično zagovarjal članstvo Nemčije v zahodni vojaški zvezi, češ da bo takšno stanje v prid stabilnosti v Evropi, Moskva pa je takšno stanje kategorično zavračala, češ da bi se tako korenito in nevarno porušilo ravnotežje sil. Ker bi Zahod ravnal zoper lastne koristi, če bi skušal pritiskati na Gorbačova, saj ga potrebuje, sta zdaj v ognju dve železi: prvo je gospodarska pomoč, ki bi jo Zahod obljubil Gorbačovu in njegovi reformi, drugo pa je krepitev procesa Konference o varnosti in sodelovanju v Evropi, procesa, ki naj bi ustvaril novo filozofijo in nove institucije varnosti v Evropi, ki bi se v vse manjši meri opirala na konfrontacijo in tekovanje ter v vse večji na medsebojno odvisnost in sodelovanje. Vendar pa skok iz enega sistema v drugega ne more biti hiter, predvsem pa bo treba vanj vložiti veliko trdega in dobrega dela. Urnik diplomatskih srečanj, katerih poglavitna točka dnevnega reda naj bi bila nemška združitev in pa nastajanje novih evropskih varnostnih struktur, je res takšen, da ga v Evropi ne pomnijo, razen v časih, ko je – okoli leta 1815 in okoli leta 1918 – bilo treba v Evropi oblikovati »nov rod«. Za 5. in 6. junij je bilo v Københavnu sklicano drugo srečanje 35 zunanjih ministrov držav KVSE, posvečeno vprašanju človekovih pravic. Naloga konference je bila med drugim postaviti na noge odbor, ki bo vodil priprave na vrh KVSE, napovedan za konec leta v Parizu. Za 7. junij je bilo sklicano srečanje zunanjih ministrov Varšavske zveze, ki v stari obliki razpada in ki si mora zdaj poiskati nove perspektive. Za 8. in 9. junij je bilo sklicano pomla-

dansko srečanje ministrskega sveta NATO v Turnberryju na Škotskem: na dnevnem redu se je znašla seveda združitev Nemčije, v okviru srečanja pa so organizirali tudi tradicionalno četverno (ZDA, Velika Britanija, Francija in ZRN) posvetovanje o Nemčiji. Za 9. junij je bilo sklicano tudi zasedanje najvišjih funkcionarjev zunanjih ministrstev po formuli dva plus štiri: njihova naloga je pripraviti drugo srečanje šestih zunanjih ministrov, predvidoma 20. junija v Vzhodnem Berlinu. Tema: varnostopolitični status Nemčije. Za 18. junij je bilo sklicano zasedanje ministrskega sveta Evropske skupnosti v Luksemburgu, za 25. in 26. junij pa v Dublinu zasedanje Evropskega sveta. Tema: nemška združitev in razvoj Evropske unije. Petega in šestega junija naj bi potem posebno vrhunsko srečanje NATO v Londonu odločalo o novi usmeritvi zahodne vojaške zveze; 10. julija naj bi začel zasedati odbor za pripravo vrhunškega srečanja KVSE konec leta v Parizu; od 9. do 11. julija bo v Houstonu v ZDA zasedalo sedem najmočnejših industrijskih držav in vsaj duhovno bo na tem zasedanju prisoten tudi Gorbačov, saj bosta Evropa po nemški združitvi in Vzhodna Evropa poglavitna tema srečanja; predpočitniški vrtljak naj bi naredil zadnji krog 17. julija, ko naj bi se tretjič sešli zunanji ministri po formuli dva plus štiri, tokrat v Parizu in v navzočnosti poljskega zunanjega ministra. Kakšna bo po vsem tem Evropa in kakšen bo evropski mir, ne ve povedati nihče. Vsekakor ne več takšna, kot je bila pred letom dni in v zahodnonemških cerkvah se še naprej dogaja, da verniki sem in tja pomolijo tudi za dobro zdravje Gorbačova. Nemci vedo, zakaj: če mu bo kaj prišlo navzkriž, se utegne zgoditi, da bo nemško združevanje preloženo v prihodnje tisočletje.

Marjan Sedmak

Prebujeno burmansko upanje

Po 30 letih vojaške vladavine so imeli v Burmi, od maja 1988 se imenuje Myanma, prve svobodne parlamentarne volitve, na katerih je zmagala opozicijska Nacionalna liga za demokracijo, pod vodstvom Aung San Suu Kyi, ognevite bojavnice proti diktaturi. Volitve je lahko vodila in spremljala iz hišnega pripora.

Opazovalci dvomijo, da bo vojaška hunta pod vodstvom generala Saw Maunga – na oblast je prišel septembra 1988 po več tednov trajajočih nemirih – priznala zmago Nacionalne lige. Slednja mora izpeljati v parlamentu sprejem nove ustave, nakar bi vojaška hunta izročila oblast izvoljenim voditeljem.

Se pred poldrugim letom je bilo videti, da je burmanski vojaški režim dejansko pred zlomom. Demokratično gibanje poleti 1988 so grobo zatrli, ni pa prišlo do gospodarskega poloma. Zahodni gospodarski partnerji so predložili račune: Japonska je dajala letno 250 milijonov dolarjev pomoči, ZR Nemčija pa 50 milijonov. Zagrozili so: »brez vidne demokratizacije in očitne sprostitev človekovih pravic, ne bo Burma do-

bila nobenega denarja več.« Tedaj je imela Burma še 10 milijonov dolarjev deviznih rezerv, kar je bilo dovolj za kritje enomesečnega uvoza. Zunanji dolgovi so narasli na pet milijard dolarjev, državi pa je grozila lakota.

Burmanci so bili prepričani, da bo moral režim popustiti pod takšnim političnim in gospodarskim pritiskom, vendar se to ni zgodilo. Vojaška oblast se je utrdila in okrepila in spravila skupaj pol milijarde deviznih rezerv. »S tem denarjem,« je dejal eden od voditeljev, ki so se umaknili v ilegalo, »je režim kupil orožje, da bi strahoval svoje ljudstvo.«

Za svoje nenadno bogastvo se mora vojaški režim zahvaliti poslovnem v tujini, ki so jim človekove pravice kaj malo mar, predvsem tistim iz sosednje Tajske. Tri mesece potem, ko so v Burmi zatrli proteste, se je v njenem glavnem mestu pojavil tajski minister za vojsko general Yongchaiyut in se začel dogovarjati.

Tajska potrebuje les, predvsem tikovino in tudi ribe, česar je v Burmi dovolj. General je ponudil burmanskim voditeljem gotovino, nakar je 40 tajskih firm dobilo konce-

sijo za sekanje burmanskih gozdov. Tikovina je nekakšen sinonim za Tajsko. Tajski templji so narejeni iz nje, hiše, čolni in pohištvo. Tikovo

in jugu Tajske pred desetimi leti še pragozdovi, so danes le še goli hribi. Vsi vidijo to goloto, nihče pa ne stori ničesar, da bi škodo popravil. Ko-

Oboroževanje, da bi držali v šahu lastno ljudstvo. Burmanska vojaška vlada je razprodala tikove pragozdove, da je oborožila vojsko, množice pa še kar živijo v pomanjkanju.

pohištvo je glavni izvozni artikel, tikovine same pa na Tajskem ni več!

Tam kjer so bili na severu

nec leta 1988 so nalivi spirali zemljo z ogolelih gričev in jo odplavljali v doline. Plazovi so pokopali številne vasi in

v eni sezoni terjali 350 človeških življanj.

V prvem obroku so Tajci posekali v Burmi 160.000 ton tikovine in 500.000 ton drugega trdnega lesa. Letno bi vojaška hunta prejemale po 112 milijonov dolarjev, ko pa so videli, kaj se dogaja, so

in koliko lesa transportirajo iz države. Koncesijo imajo za pet let, dovoljeno pa jim je bilo sekati do golega.

Denar, ki so ga dobili z izvozom, ni prinesel blaginje prebivalcem. Življenjska raven se je znova poslabšala, oblasti so morale celo prepovedati izvoz riža, da bi preprečile pohod lakote po državi. Svoječas je bila Burma eden največjih izvoznikov riža na svetu, zdaj pa je deveta najbolj revna država na svetu, za kar krivijo 27-letno vladavino nesposobnih in korumpiranih vojaških voditeljev.

Tuji investitorji so v takšem položaju obračali Burmi hrbet, pa čeprav so vojaški voditelji zatrjevali, da ne bodo ničesar podpržali. Tisti, ki so še zaupali svoj denar Burmancem so vedno odločneje zahtevali od vlade spoštovanje človekovih pravic, kar so argumentirali s podatki, da edinole njihov denar more zboljšati burmansko gospodarstvo, vzpon pa je mogoče le ob politični trdnosti in demokratizaciji burmanske družbe. Vojaški hunti ni preostalo drugega, kakor da je 27. maja letos izvedla volitve, vendar z zavestjo, da je jamstvo za politično prestrukturiranje Burme še vedno – vojska. n-

Slovensko gospodarstvo ob polletju

V razcvet ali krizo?

Slab teden pred prvim »vsebinskim« zasedanjem novega slovenskega parlamenta (13. junija) ni gospodarska slika Slovenije nič kaj veselo pobarvana, v nobenem primeru ne svetleje kot prejšnje mesece. Od prvih »novokomponiranih« uradnih odločitev bo še kako odvisno, ali se bo gospodarstvo v prihodnje še bolj pogrezalo ali pa bomo vendarle tudi na tem področju kmalu začutili pomlad.

Vseeno je, ali bomo temu rekli nov start v dirko ali nova etapa. V vsakem primeru od »dirkača« zlagoma pričakujemo boljše rezultate od preteklih, ko so številke kazale samo še nazadovanje. Končnih majskih podatkov o slovenski industrijski proizvodnji še ni, toda že aprilski (ko je bila proizvodnja manjša za 13 odstotkov) ne vlivajo optimizma. Po prvi tretjini leta so tako v naši industriji naredili kar za 8,7 odstotka

manj kot lani v enakem obdobju, in če vemo, da smo leto 1989 zaokrožili s še vedno pozitivno (1,1 odstotka) industrijsko rastjo, zdaj težko verjamemo, da se bo krivulja do konca leta bistveno obrnila navzgor. Manj narejenih izdelkov – tudi zaradi slabše prodaje – pa na drugi strani ne pomeni tudi bolj praznih skladišč. Samo v tistih, kjer shranjujejo reprodukcijski material, je letos skoraj za četrtno več robe (za 23 odstotkov) kot lani v tem času. To bi sicer lahko bilo ugodno – če v zalogah ne bi ležal mrtev denar (ali celo krediti) in če bi se obetala skorajšnja konjunktura na trgu. A napovedi so črne. Proizvajalci so namreč seštelili, da imajo za naprej kar tretjino manj naročil kot povprečno v letu 1989! Velikih obetov, da bi si firme povečevale dohodek zlahka, torej ni. Podjetja in vse skupaj bo tako še naprej bolela glava zlasti zaradi dveh obla-

kov, ki se očitno še bolj približujeta – pomanjkanje denarja in presežki delavcev. In ko smo že pri tem: že konec marca so imeli na slovenskih zavodih za zaposlovanje seznam 39 tisoč nezaposlenih in pred tem so vsak letošnji mesec nanj napisali 4200 novih! Podobno je z blokiranimi žiro računi. Register takih firm je vsak mesec – celo vsak dan – daljši ter število dni blokade večje. Podobno, kot je udarilo po Elanu, lahko tudi še po kom drugem.

Zvezna vlada napoveduje, da bo ta mesec ponudila »svoje« dosežke v oceno in predstavila ukrepe za novo fazo reforme. Za zadnjo tretjino meseca obljublja odmrznitv cen in plač, ob vsem pa seveda nadaljevanje demokratičnih reform v državi. Toda pri tem je pomembno, da Marković s svojo ekipo sploh ne skriva, da bi rad še bolj mirno, predvsem pa gospo-

dovalno obsedel v svojem tronu ter na šahovnici pred sabo vlekel bolj napadalne kot obrambne poteze. Pri tem ga usoda posameznih figur na tabli očitno veliko manj zanima kot – kadarkoli v prihodnosti – končna zmaga (zanj in za njegovo vlado).

Ceprav njegov slovenski kolega še ni razčlenil svojega programa, pa lahko že po prvih predlogih, ki jih ponuja v sprejem republiški skupščini, vidimo, da se bo z Markovičem prej spopadal kot družno boril. Bolj malo namreč lahko pričakujemo, da bi zvezna vlada v novi reformni fazi zmanjšala tudi svojo vreo in tako »svojo« porabo prilagodila finančno vse bolj obubožanim republiškim gospodarstvom in domala vsem podjetjem po vrsti. V Beogradu skoraj zagotovo ne bodo prezrli nobenega dinarja, ki ga še lahko izpulijo. Zato smo lahko tudi prepričani, da ne bodo križem rok in z nasmeškom pričakali morebitno odločitev slovenske skupščine – kot jo premier z ekipo predlaga, da (začasno?) ne bo več polnila sklada za nerazvite,

da ne sprejema posebnega »armadnega davka«...

Kaj se bo dogajalo na tem bojišču, bomo že lahko naslutili v začetku druge polovice meseca; do takrat pa imajo republiški poslanci še skoraj teden dni časa, da pretehtajo, ali bodo vladin predlog podprli ali zavrnili.

Že res, da smo v Sloveniji trdno odločeni, da tistih nekaj dinarjev, kolikor se jih še nabere, ne bomo metali v nobeno vrečo brez dna več, še najmanj pa v nekatere skupne ali namenske blagajne, pri katerih se ve samo, kdo plača – kdo in kaj pije, pa že dolgo ne več. Slovenska vlada se je zdaj (s sklepom o začasni prekinitvi plačil v zvezni sklad za nerazvite) odločala samo načelno in veliko bolj politično (izpolnjevanje predvolilnih obljub) kot ekonomsko. Ni opredelila, kaj je začasno. Ni (še) povedala – ker se o tem tudi odločila še ni – če bo slovenskemu gospodarstvu zdaj ta denar ostal na računih ali ga bo vseeno pobirala in uporabila za »druge« name-ne«. Predvsem pa ni poveda-

la, kakšne posledice ali povračilni ukrepi Slovenijo ob takšni odločitvi lahko doleti-

jo. Te namreč moramo pričakovati, saj dobro vemo, da zvezna oblast, pa naj bo skupščinska, vladna ali forumska, naših klofut (pa kolikor malo jih je bilo) še nikdar ni navdušeno sprejemala. Udarce je »bogato« vračala.

Trda tla novih demokratičnih časov niso nič mehkejša od prejšnje trde realnosti, in to zlasti velja za gospodarstvo. Nova vlada v Sloveniji si ne bo smela vzeti časa, da bi se šele učila in uvajala »ob delu«, bolje rečeno – na položaju. Če že ta mesec ne bo potegnila prvih konkretnih potez, ki jih že do grla pokopano gospodarstvo, marsikje v zadnjih zdihljajih čaka, bo počasi začela kopati jamo tudi sebi. Ko bo političnim potezam dodala še priloge s številkami in izračuni, pa bomo šele lahko videli, ali se Sloveniji bližajo časi trdnjega gospodarstva ali vladnih kriz. Do takrat, kaže, bomo še zdržali.

Miša Sovdat

Žirovska Alpina izgublja tri četrtnine smučarskega programa

Tožba je nehvaležna in dolgotrajna

Žirovska Alpina na tuje, pretežno zahodne trge izvozi približno 80 odstotkov izdelkov, zato toliko bolj občuti posledice tečaja dinarja. Tri zelene zime so jim vzele četrtnine smučarskega programa, ki je včasih predstavljal dve tretjini proizvodnje. Pred tremi leti so prodali približno 900 tisoč parov smučarskih čevljev, zdaj 240 tisoč.

Žirovska Alpina je s tekaškim programom dosegla svetovni vrh, njena ponudba je kompletna tako po širini kot po kvaliteti, pri pancerjih pa je na svetovni lestvici izdelovalcev na petem do osmem mestu. Poleg težkih domačih gospodarskih razmer pa so jo udarile tri zelene zime, prava naravna katastrofa, ki grozi, da bo uničila desetletna ogromna vlaganja v razvoj, blagovno znamko in distribucijsko mrežo. Alpina potrebuje 7 milijonov mark dolgoročnega, premostitvenega

kredita, da bi lahko nadaljevala razvoj tega programa za naslednje leto, da bodo znova lahko pognali to proizvodnjo. Brez denarja bodo prisiljeni športno proizvodnjo zamenjati z dodelavnimi posli, pri katerih pa ni moč iztržiti več kot 0,84 dinarja za minuto dela, kar komaj pokrije goli zaslužek delavcev v proizvodnji. Posebnih strojev športnega programa še ne nameravajo prodati, saj upajo, da bodo rešitev le našli, ustrezno zaščiteni bodo počakali na boljše čase.

Zelene zime niso nakopale težav le naši smučarski industriji, v krizi so tudi druge sorodne tovarne v svetu, nekaterim bo lažje preživeti, ker imajo akumulacije iz preteklih let, našim izvoznikom pa je izvozni pogoji tako ali tako niso zagotavljali, ali pa so deležne dolgoročnih premostitvenih posojil. Težave imajo vsi in konkurenčni boj

je vse bolj hud, to je boj za življenje in smrt, ki ne izbira sredstev.

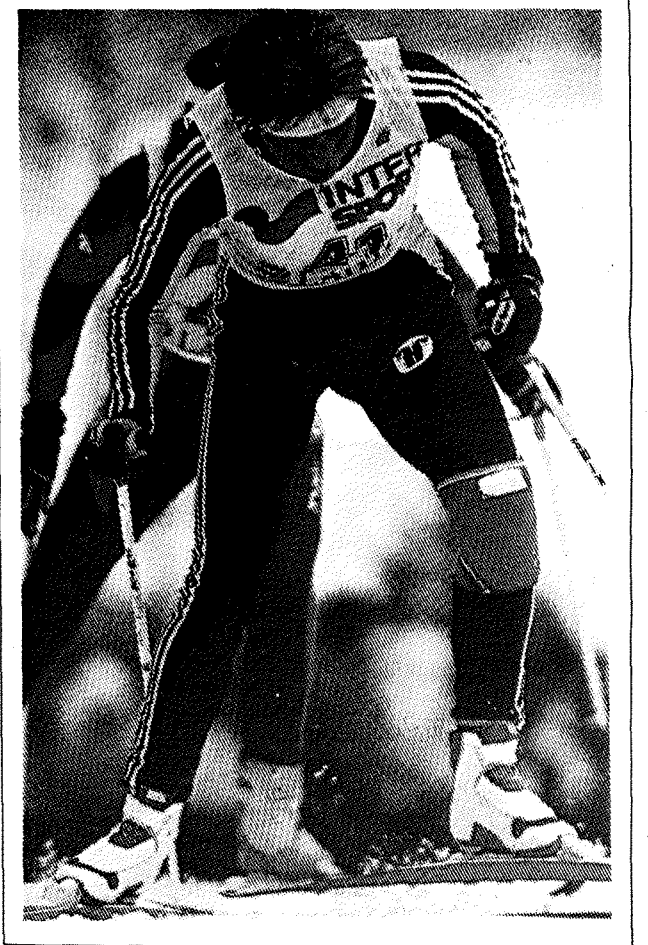
Tako francoska firma Salamon toži žirovsko Alpino, da krši njene patente. Ne toži le Alpine, temveč vse izdelovalce smučarskih čevljev po vrsti. Salamon je velikan, ki se je bolj kot drugi zaščitil na področju industrijske lastnine. Ima inštitut, v katerem se 50 strokovnjakov ukvarja samo s prijavami patentov in ugotavljanjem, da jim vsi izdelovalci po svetu nekaj kra-dejo, pravi direktor žirovske Alpine Bojan Starman. V resnici pa so sami vse skupaj nabrali, ko so pred deseti-mi leti začeli izdelovati tudi smučarske čevlje in zdaj sodijo, da so vse pogruntali sami.

V Alpini seveda trdijo, da so njihove rešitve drugačne, napade ne sprejemajo, tožba ki poteka v ZDA pa je seveda zelo nehvaležna. Traja že dve leti, nemara bo še dve, pre-

den bo prišlo do odločitve. Ameriški način je pač tak, pravi Bojan Starman, da se izmenjava veliko papirja, na koncu po naključno izbrana porota odloči, kriv ali ne kriv, pri tem pa je morda odločilnih le nekaj besed advokata. Samo eno zaslišanje denimo obsega 800 tipkanih strani. Tudi v Nemčiji so imeli tožbo, vendar pa je tam postopek drugačen, tam so tožbo takoj dobili, dokazano je bilo, da ne kršijo tistih patentov, za katere se v ZDA še vedno prepirajo.

Zanimivo je seveda, da tožba poteka v ZDA, čeprav je Salamon francoska firma, saj tudi v Franciji zaščita ni takšna, vemo pa, kakšna je pri nas. Izbrati je torej potrebno tudi pravo sodišče, da je »zmaga« bolj verjetna, dolgotrajno tožarjenje pa seveda načenja živce in pobere denar. Zato se spleča odškodnino zahtevati tam, kjer se nasprotna stranka ustraši dolgotrajne tožbe in morda pristane nanjo. V Aplini pravijo, da na odškodnino, ki lahko znaša več milijonov dolarjev, nikakor niso mogli pristati, saj je nerazumna, ker v ZDA toliko pancerjev niti prodali niso.

Marija Volčjak

O turizmu je veliko zmot

Ena izmed njih je tudi, da je turizem »vzvod«, ki pomaga pri razvoju manj razvitih. Že prav – toda statistični podatki nam povedo, da se nekaj več kot 70% vsega svetovnega turizma odvija med razvitimi! Polovica evropskega turizma pa med sosedi. So pač reči, ki si jih vtepemo v glavo in potem sami začnemo verjeti vanje. Podobno je s turizmom na kmetih (ali kot nekateri pravijo: kmečkim turizmom). Kar nenadoma smo se sami prepričali, da je turizem rešitev za prenekatere kmetije, pravzaprav da je turizem tista možnost in priložnost, ki bo čudežno rešila kmetijske probleme in gosrke kmetije in vse drugo – seveda pa je popolnoma jasno, da je turizem na kmetiji mogoč

– če je kmetija razvita. In tako dalje in tako naprej.

Z druge strani je seveda res, da turizem pospešuje (ni pa »vzvod«) razvoj in daje zelo veliko. Seveda v nobenem primeru turizem ne more ostati samo molznica, ki ljudem in državi neprenehoma daje in daje. To molznico je treba kdaj pa kdaj peljati tudi na pašo... V Jugoslaviji prihaja vsako leto kakšnih 20–30.000.000 gostov, od tega je 8–10 milijonov dopustnikov. To je sorazmerno veliko in daje kar precejšnje možnosti. Seveda ni nič hudega, da se na račun turizma skušamo razviti – vendar nikar tako, da bomo turizem obubožali in da ne bomo mogli zadostiti željam in pričakovanjem, potrebam domačih in tujih go-

stov. In prav tukaj smo gospodarili v napačno smer. Turistični dotok denarja smo pač prelivali, kdo bi vedel, kam – turizem pa je pešal in pešal. Tako zelo, da smo celo uradno in neuradno zadovoljni, ko že nekaj let zapored ugotavljamo, da bo »letošnja sezona na ravi laške«. To je preprosto zaostajanje, zakaj druge turistične dežele beležijo naraščanje v dvoštevilkah. Kdor ne napreduje, pač zaostaja – tega prav posebej menda ni treba dokazovati.

In če sem v začetku zapisal, da se velikanska večina turizma odvija med razvitimi – pomeni to, da pri resnem turizmu ne moremo govoriti o nekakšni »turistični« ponudbi. Ne – lahko imamo samo »po-

nudbo« – celotnega gospodarstva in ta ponudba mora biti privlačna za turiste. Na turizmu je samo, da izbira in podstavi pladenj, na katerem ponujamo gostom to, kar imamo. Tako, ali drugače – to, kar sami naredimo, ali pridelamo in predelamo, ali kar si preskrbimo drugod, da bi to porabili turisti – in zapravljali.

Torej – dokler ne bo to naše ljubo gospodarstvo kaj bolj razvito in poslovno, dokler posamezna podjetja ne bodo videla svojega interesa v turizmu in dokler država ne bo z dejanji dokazala (verbalno je turizem vedno med pomembnimi panogami!), da ji pomeni turizem res to, kar razglasha – torej dokler turizem ne bo popolnoma izenačen z drugimi gospodarskimi dejavnostmi, posebej izvoznimi – tako dolgo si od njega ne

moremo obetati kaj več kot smo dobili do zdaj in pri tem lahko objektivno ugotovimo, da je turizem kar za korak pred drugim gospodarstvom.

Samo to, da posluje prav obratno kot drugi izvozniki – da namreč z izvozniki, deviznimi, cenami »subvenicira« domačo prodajo, torej domače goste je diametralno nasprotno ravnanje v primerjavi z »normalnimi« jugoslovanskimi izvozniki...

Veliko – tudi to je relativno – zanimanje tujega kapitala, o katerem tako radi govorimo, je tudi precej samoprevare – ali tolažbe. Res je – nekaj tega zanimanja je, še bolj pa je res, da doslej še ni bilo veliko kruha iz te moke. Pri tem je prav to zanimanje tujega kapitala za turistične naložbe pri nas nekoliko nevarno. Naj smo delali še toliko

napak v preteklosti – je res, da imamo še sorazmerno dobro ohranjeno kultivirano krajino in – sorazmerno dovolj prostora. In prav za prostor gre – tega v drugih, razvitih turističnih deželah kratko in malo ni več. Vse je pozidano, kapital išče nov prostor – za pozidavo. Vsi pa vemo, da je prav kultivirana krajina in z njo svoboden prostor neprecenljiv kapital – večji kot je energija. In ravnati bomo morali zares modro, da ga ne bomo uničili, prodali prepo-ceni, kajti: turistom je vseeno, če bodo uničili krajino, ko bo uničena, bodo pač šli drugam... Pazimo, da tudi domačinom ne bo vseeno in da bodo mislili, da bodo takrat, ko bo krajina uničena – lahko odšli drugam...

Milenko Šober

Mariborski rezervni starešine pred novimi nalogami

V ospredju je strokovnost

V Mariboru se je na svoji prvi seji sestalo predsedstvo občinskega odbora ZRVS Maribor in razpravljalo o nekaterih najbolj aktualnih nalogah v sedanjem trenutku. Predsednik Jože Zbašnik je, govoreč o preoblikovanju organizacije ZRVS v Sloveniji in posebej v Mariboru dejal, da je ZRVS ostala nestrankska organizacija, ki se kolektivno ni vezala na nobeno stranko in se je opredelila v prihodnje za samostojno družbeno organizacijo posebnega pomena za SLO in DS, vezano samo na družbenopolitično skupnost. Potrdili so program aktivnosti OK ZRVS Maribor in sodelova-

nja z MS ZRVS za Podravje, sekretariatom za ljudsko obrambo, štabom TO, poveljstvom JLA in drugimi strukturami SLO in DS v letu 1990. Med drugim bodo oblikovali trajne aktivne predavatelje iz vrst RVS, JLA, TO in drugih struktur. Sodelovali bodo na pohodih z vsebino SLO in DS po krajevnih skupnostih in končno tudi na občinskem tekmovanju. Preverjali bodo znanje rezervnih vojaških starešin, ki so si ga pridobili s praktičnim delom na terenu in pri teoretičnem delu. Mariborski rezervni vojaški starešine bodo sodelovali tudi na vajah, ki jih bo organizirala in izvajala JLA.

Pri tem gre posebej za sodelovanje na vaji »Obrambna operacija korpusa na začasno zasedenem ozemlju« in na nekaterih drugih vajah. Mariborski rezervni vojaški starešine bodo sodelovali tudi pri usposabljanju prebivalstva.

Pomembna naloga bo tudi sodelovanje pri usmerjanju mladih v vojaške šole in obrambne poklice in v šole za rezervne oficirje. Vključili se bodo tudi v program vzgoje

doma JLA v Mariboru in se posluževali tudi zbirke in kabinetov doma obrambne vzgoje v Pekrah.

Na seji predsedstva so se dogovorili, da se bo delegacija mariborskih rezervnih vojaških starešin udeležila 9. junija srečanja občinskih konferenc ZRVS obdravskih občin Slovenije in Hrvaške v Varaždinu. Tam bodo izmenjali izkušnje o dosedanjem delu in se dogovorili za nadaljnje sodelovanje na različnih področjih. Ogledali si bodo tudi nekatere ustanove v Varaždinu in kulturnozgodovinske znamenitosti.

M. K.

Priprave na kolesarski maraton

V Mariboru se pripravljajo na letošnji 12. kolesarski maraton Pohorski bataljon, ki ga bodo pripravili kot množično spominsko športno prireditev. Pričakujejo udeležbo mnogih kolesarjev, ki že dolga leta sodelujejo na prireditvi, prepričani pa so tudi, da bo letos poganjalo kolesa okrog Pohorja veliko mladih, ki se zadnja leta vse bolj množično vključujejo v kolesarski maraton. Prireditev bo 4. julija na okrog 150 kilometrov dolgi progi Maribor – Slovenska Bistrica – Slovenske Konjice – Vitanje – Mislinja – Slovenj Gradec – Dravograd – Radlje ob Dravi – Ruše – Maribor. Vsi ti kraji so tudi prijavna, kontrolna in ciljna mesta. Na kolesarskem maratonu pričakujejo od 1500 do 2000 kolesarjev.

Mariborski borci so prepričani, da kaže kolesarski maraton okrog Pohorja vseka-

kor ohraniti. Kot množična spominska prireditev namreč povezuje te kraje, združuje mlade in omogoča tesnejše stike z ljudmi.

V zvezi z letošnjim kolesarskim maratonom pa še opozorilo udeležencem: ravnejte se po navodilih prirediteljev, saj bo maraton potekal po prometnih cestah, ker javni promet v tem času ne bo zaprt. Opozorilo velja tudi za vse druge, ki bodo tistega dne vozili po štajerskih in koroških cestah pod Pohorjem.

M. K.

Vojvodinski borci na Koroškem

Slovesnosti ob obletnici zadnjih bojov v drugi svetovni vojni na Poljani so se letos udeležili tudi borci 8. vojvodinske brigade. Na Ravne so se pripeljali z avtobusom in se na Prevaljah najprej udeležili slovesne seje ravenske občinske skupščine, na kateri so podelili tudi letne občinske nagrade borcem, gospodarstvenikom in družbenopolitičnim delavcem. Na slovesni seji je zbranim spregovoril tudi predstavnik vojvodinskih borcev in jim orisal potek zaključnih bojov 14. divizije, bataljonov in brigad ter 8. vojvodinske brigade.

Vojvodinski borci so Ravnenčanom predlagali, naj bi

se ena njihovih šol povezala z njihovo osnovno šolo Osme vojvodinske divizije v Subotici.

Po slovesnosti so vojvodinski borci položili venec k spomeniku Svobodi in miru na Poljani, potem pa so si na Ravnah ogledali nekatere delovne organizacije in se pogovarjali s tamkajšnjimi borci. Niso se mogli načuditi, da je v tej občini s 27.000 prebivalci kar 14.000 zaposlenih.

Ob slovesu so mnogi vojvodinski borci zatrdili, da se vračajo domov povsem drugačnega vedenja o razmerah v Sloveniji.

B. F.

Klubi Maksa Perca

Jubilejne športne igre

V soboto, 26. maja 1990, so se v Murski Soboti končale 10. jubilejne športne igre upokojenih delavcev organov za notranje zadeve republike Slovenije, združenih v klubih »Maksa Perca«.

Pod vodstvom 13-članskega organizacijskega odbora so se na zaključnem tekmovanju zbrale ekipe športnikov iz 12 klubov: Ljubljane, Kopra, Kranja, Maribora, Murske Sobotice, Celja, Nove Gorice, Novega mesta, Postojne, Slovenjgradca, Trbovelj in Krškega. Tekmovali so v 4 športnih disciplinah: balinanju, kegljanju, šahu in strelstvu. Športna komisija s predsednikom Marjanom Žagarjem ni imela težav ali zapletov pri vodenju tekmovanja, čeprav je bilo razdeljeno na pet različnih mest. Športna disciplina je bila vzorna. To je potrdila tudi izjava vodje tekmovanja, ko je na zaključnem delu tekmovanja dejal, da so 10. jubilejne igre klubov »Maksa Perca« uspešno končane, brez zapletov v splošno zadovoljstvo vseh nastopajočih.

Balinarji so bili razdeljeni v dve skupini. Igrali so na odprtih igriščih v Murski Soboti in Bakovcih. Vodil jih je Teodor Radulović. Kegljači so se pomerili na štiristeznem kegljišču v Radencih pod vodstvom Marjana Žagarja. Šahisti so se bojevali v šahovski dvorani hotela »DIANA« vodil pa jih je Danilo Hari. Strelci so merili svoje sposobnosti na strelišču doma »Partizan« v Murski Soboti pod okriljem Toneta Ružiča.

Med balinarji je zmagala ekipa Murske Sobotice. Kegljači so se pomerili ekipno in posamezno. Med ekipami je bila najboljša iz Ljubljane, med posamezniki pa Ivan Zupančič iz Ljubljane. Tudi med

Na izletu po Kozjanskem

Kozjanski borci, ki zdaj žive v Ljubljani, so konec maja obiskali Kozjance in si ogledali dva tamkajšnja muzeja. Najprej so bili na brestaniškem gradu, potem pa so se na Senovem srečali s tamkajšnjimi borci in se skupaj z njimi odpeljali najprej do planinskega doma na Bohorju. Spomnili so se vojnih časov, Bohorja, ki jim je takrat dajal zavetje. S partizansko pesmijo so se morali kmalu posloviti od prijaznih Senovčanov, kajti čas jih je priganjal, pot pa je bila še dolga. Po makadamski cesti so se podali do gradu Podsreda. Tam so jih

sprejeli borci iz Šmarji in pod strokovnih vodstvom so si ogledali tamkajšnji muzej revolucije. Potem pa naprej v Kozje, kjer so jim pripravili ogled brusilnice stekla, v njihovi trgovni pa so si lahko za spomin kupili tudi izdelke iz kristalnega stekla. V Podčetrtku so kosili, za konec pa so si ogledali še Atomske toplince. Domov so se vrnili z lepimi vtisi s prelepega Kozjanskega. V Ljubljani živeti borci s Kozjanskega se vsem, ki so jim omogočili tako prijeten izlet, najlepše zahvaljujejo.

Jožica Komadina Pepca

Protest

Na redni skupščini I. slovenske partizanske brigade — II. grupe odredov so borci razpravljali tudi o tajni odločitvi o prenosu orožja enot TO iz njenih občinskih skladišč v skladišča JLA. To dejanje so ocenili kot akt nezaupanja v slovenski narod in njegovo odločnost, da sam in skupno z drugimi oboroženimi silami Jugoslavije brani svojo svobodo in vse pridobitve NOB.

Zato so odločno protestirali proti taki odločitvi in zahtevali, da se vse orožje takoj

vrne v skladišča TO. Predsedstvo republike Slovenije pa naj glede obrambe suverenosti slovenskega naroda v konfederativno urejeni državi uveljavi svoja pooblastila, s katerimi bo v bodoče onemogočeno, da bi kdorkoli odločal o naši svobodi in o načinu njene obrambe brez našega soglasja. V okviru teh pooblastil naj dosledno uveljavi tudi odgovornost oseb za grobo kršitev nečela suverenosti in razpolagalne pravice z orožjem slovenske teritorialne in partizanske vojske.

ČGP DELO

61000 LJUBLJANA, Titova cesta 35

p.p. 29

Telefon: (061) 315-366

Telex: 31291 yz dtlj

Predstavnštva: Beograd

Rijeka

Split

Družbeno podjetje tiskarna Delo

Družbeno podjetje Delo — Tisk časopisov in revij

v ustanavljanju

Dejavnost:

— stavljenje, izdelava enobarvnih in večbarvnih filmov in klisejev
— tisk časopisov in revij — eno in večbarvno
— tisk knjig, monografij, turistične in industrijske propagande,
— prospektov, katalogov, plakatov ...
— tisk merkantila
— grafična dodelava — vezava knjig
— kooperacije

Vrhunska kvaliteta, kratki roki, konkurenčne cene

Dobitniki Krilatega leva za najboljši grafični izdelek

Tekmovanja v Murski Soboti si je ogledal tudi republiški sekretar za notranje zadeve Igor Bavčar, ki ga je ob prihodu pozdravil predsednik zveze klubov Maksa Perca Dušan Rozman.

Po končanem programu je najprej pozdravil vse nastopajoče predsednik kluba »Maksa Perca« Murska Sobotica Marjan Pahor, sledil mu je predsednik skupščine občine Murska Sobotica Andrej Gerenčir, nato predsednik klubov »Maksa Perca« republike Slovenije Dušan Rozman in na zaključku še republiški sekretar za notranje za-

Popravek

Mirko Kandare me je opozoril, da je Albina Hauptman, ki sem jo omenjal v stavku »Resnica ne sme biti pokorna politiki« /TV-15 št. 10 z dne 24. maja 1990 na str. 6/, že zdavnaj umrla. Po njegovem mnenju ona, če bi živel, kakršne je zapisal novinar Ladislav Lesar v Nedeljskem dnevniku. Opravičujem se, ker ne bi želel delati krivice njenemu spominu. Na napako so me spomnili še nekateri drugi domačini, ki menijo, da gre pri Lesarjevem pisanju za njeno dvojčico Vido.

Poleg tega mi je tiskarski škrat mesec marec spremenil v maj, kar pomeni, da je bila belogardiistična postojanka v Albinovi hiši od 12. avgusta do 2. septembra 1942 in od 30. marca do 10. septembra 1943.

Franci Strle

Politkomisar Sime zbira in komentira

Janša hud bolnik

Dobro se še spominjam, ko mi je za Titove bolezn dobro obveščeni ljubljanski znanec zaupal, da so po nalogu notranjega ministra Janeza Zemljariča v knjigarnah umaknili s polic knjigo Bolezni velikih (Založba Borec 1979), ker da bi lahko vzbujala neprimerne primerjave. Po tem ukrepu se je seveda močno povečalo zanimanje za to knjigo.

Pisca, Pierre Accoce (novinar) in dr. Pierre Rentchnik (zdravnik), sta podrobno opisala bolezni vrste državnikov vse od Thomasa Woodrowa Wilsona do Zhu Enlajja.

V povzetku se pisca pridružujeta zahtevi po javni zdravstveni kontroli vodilnih ljudi, ki bi bila dopolnilo parlamentarne kontrole, s tem pa tudi legitimna zaščita državljanov pred nevarnostjo nekontroliranja ukrepanja, različnih protidemokratskih tendenc ter ustvarjanja karizmatične moči in kulta osebnosti.

Pisca sta še ugotovila: »Britanski premier Harold Wilson je napovedal svoj odstop za začetek leta 1976, čeprav ga ni nihče priganjal k temu. Toda k njegovemu koraku ga je gnalo nekaj drugega: njegovih šestdeset let!«

Nepristranski opazovalec prvega zasedanja novega slovenskega parlamenta bo moral brez kanca zlobe ugotoviti, da so prvemu resnemu zapletu precej prispevali tudi predsedujoči skupščinskih zborov ostareli sedemdesetletniki. Leti so, z njimi vred pa tudi vodstva političnih strank, kar je še bolj žalostno, občutno prece-nili svoje sposobnosti. Po številnih primerih, ki so prepričljivo opisani v navedeni knjigi, bi le-ti sodili povsem zaslu-ženo na politični zapeček...

Zato vsem novim poslan-cem, zlasti še onim, ki so že krepko prekoračili šestdeseta leta, iskreno svetujem, da čimprej preberejo knjigo Bolezni velikih, jim bo marsikaj odkrila. Kasnejši sklep in možni ukrep pa prepuščam njihovi vesti in seveda vodstvu njihovih strank.

K temu razmišljanju me je spodbudilo pismo asistenta dr. Stanka Vidmarja iz Ljubljane (Pisma bralcev, Delo 15. maja). Iz pisma je moč razbrati, da je Janez Janša, ki je medtem postal slovenski vojni minister, hud srčni bolnik. Pri tem seveda puščam ob strani vse motive, ki so navedenega zdravnika pripeljali do tega, da je to dejstvo sporočil javnosti.

Zato menim, da je Janez Janša moralno dolžan javnost seznaniti s svojim zdravstvenim stanjem. Če bo tudi on pozorno prebral Bolezni velikih, kar mu toplo priporočam, bo v njej našel tudi čudovito misel: »Oblast se zdi kot terapija ali mamilo, obliž za prestano prikrajšanje.«

Bolezni velikih so mi v marsičem odprle oči. Zato

menim, da imajo državljani Slovenije (in seveda tudi Jugoslavije) vso pravico, da jim vladajo ne samo pametni in odgovorni, temveč tudi zdravi politiki.

Dvojna merila

Znani zgodovinar, Brozov biograf, predsednik Russelovega sodišča in član Srbske akademije znanosti in umetnosti (SANU), prof. dr. Vladimir Dedijer se je aprila v ne-

Le nekaj dni zatem je muftija doživel svoje največje ponižanje. Ko se je na postaji milice pozanimal, kako je s preiskavo in se pred tem predstavil kot breograjski muftija, ga je službujoči miličnik grobo nahrulil: »Napolje, kakav muftija, goni napolje!«

Za Ramazana so razbili vsa okna na Hadrovičevi džamiji v Nišu, na zunanji zid pa napisali z velikimi črkami (v cirilici): »Napolje psi Muhamedovi«. O tem so takoj obvesti-

ljajo svetišče v Međugorju, že vse od začetka prikazovanja Brezmadežne teče spor, ki sedaj dobiva vse ostrejšje oblike. Medtem ko škof trdi, da gre pri prikazovanju Brezmadežne za versko slepilo in fanatizem, trdijo frančiškani prav nasprotno in pri tem zelo uspešno – kasirajo...

Po njihovi zaslugi je Međugorje v borih desetih letih postalo najbolj turistični kraj v vsej Jugoslaviji. Da v Međugorju priteka ne potok,

izreči svojo sodbo o fenomenu Brezmadežne v Međugorju, ki je hudo sprla mostarskega škofa in frančiškane, medtem pa je revna hercegovaška kraška vas postala sila bogata...

Odkrita grožnja

V petek, 25. maja ob 8.15, je pri meni zazvonil telefon. Na drugi strani žice je bil znanec, Demosov veljak republiškega ranga. S povzdignjenim glasom in močno ogorčen mi je dejal, da je pravkar v TV-15 prebral moj komentar Nova politična zvezda in da se mi močno čudi, da sem sila grobo napadel tako uglednega in poštenega človeka kot je Marjan Podobnik. Doslej da je cenil moje pisanje, odslej pa je tega konec. Močno da ga čudi, da sem pri pisanju uporabil črke (oznake in pridevnike iz razumljivih razlogov opuščam) prosulega tednika Delo Plus.

Odvrnil sem mu, da visoko cenim njegovo odkritost, čeprav je močno razburjen, in ga pozval, da naj Marjan Po-

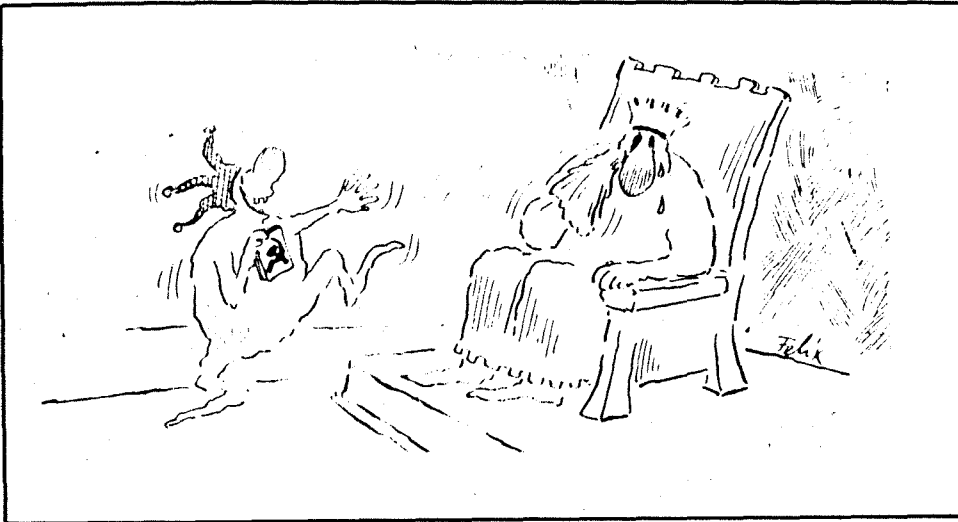
dobnik ali on v TV-15 utemeljeno zavrne moje pisanje. Odgovoril mi je, da tega ne bodo počeli, pač pa bodo o meni začeli zbirati podatke, ki jih bodo v pravem času uporabili? Odkrita grožnja je bila izrečena naravnost in brez vsakih oledšav...

Skozi možgane mi je šinilo: ali bo Demos, ki se javno zavzema za odpravo politične policije, sedaj (tajno) ustanovil svojo, ki bo zbirala podatke o drugače mislečih in piščih ljudeh?

Za vsak primer sem takoj po navedenem telefonskem pogovoru svojim prijateljem (ki mimogrede rečeno odobravajo moj »sporni« komentar) zaupal vsebino telefonskega pogovora z grožnjo vred ter ime in priimek telefonista. Ta se ima za najmanj osemnajstkaratnega demokrata, ki mi pa v praksi odreka pravico do precej blage raznogičnosti...

Na ponujeni vzorec demokracije se še nisem privadil.

Vaš Sime

kaj feljtonih v titograjski Pob-jedi ukvarjal spet – s Slovenijo in Slovenci. To pravzaprav ni nič novega, saj to počne že nekaj let...

V svojem drugem feljtonu, 16. aprila, je bralcem Pobjede serviral: »Muslimani že tri leta prosijo, da bi jim dovolili graditi džamijo v Ljubljani, klerikalci pa jim to onemogočajo. Margaret Thatcher pa jim je dovolila, da so jim v Veliki Britaniji zgradili kar 365.« In še: »Sem ateist, mislim pa, da je treba spoštovati pravice vernikov. To je merilo demokracije.«

Sarajevski tednik AS pa je objavil daljše pismo beograjskega muftije Hamdije Jusufspasića, ki plastično oriše, kakšne nevšečnosti doživljajo muslimani v Beogradu in Srbiji.

V Belemgradu ima 100 tisoč muslimanov na voljo le eno samo džamijo (Bajrakli džamija), ki je seveda občutno premajhna, da bi sprejela vse, ki želijo v njej opravljati verske obrede, kot jim predpisuje vera. Že dobrih deset let zama-man prosijo prostor za novo džamijo. Še bolj žalostno je, da beograjski muslimani nimajo svojega pokopališča, za katerega zama-man prosijo že od daljnjega leta 1967!

Muftija Jusufspasić nadalje trdi, da so »neznanci« že nekajkrat poskušali zažgati džamijo in Ali-pašino turbe (nagrobni spomenik, mavzolej) na Kalimegdanu. Dvakrat so neznanci vdrli v stanovanje beograjskega muftije, 30. maja 1989 pa so ga demolirali. Kljub številnim prstnim odtisom pa sicer uspešna beograjska policija teh storilcev še ni našla.

li tudi Tanjug, ki pa te vesti ni posredoval redakcijam časopisov, radia in TV. Zgovorno, mar ne? Na beograjsko džamijo pa so napisali »Smrt muslimanima«.

Muftija Jusufspasić je navedel še več nevšečnosti, s katerimi se dnevno srečujejo muslimani v Beogradu in Srbiji. »To kar se nam dogaja, močno krni ugled Beograda, prestolnice Srbije in Jugoslavije. Upam le, da bo prevladal razum in da bo humanizem končno le zmagal«, pravi muftija Hamdija Jusufspasić.

Predstavniki Islamske verske skupnosti v Beogradu so o navedenih in tudi drugih primerih poslali petico najvišjim organom Srbije in Beograda, že dalj časa pa zama-man prosijo, da bi jih sprejel Slobodan Milošević...

Ne morem verjeti, da ne bi bil sicer zelo dobro obveščeni akademik SANU Vladimir Dedijer obveščen, kako se godi beograjskim in srbskim muslimanom, pa vendar doslej še nisem zasledil njegovega javnega protesta proti opisanimu ravnanju. Njega skrbi le gradnja džamije v Ljubljani.

Međugorske zdrahe

Giovanni Boccaccio (1313–1375) je napisal zbirko stotih novel Decameron, v katerih je zlasti bičal razvratno življenje v samostanih, tako moških kot ženskih. Decameron je kot remek delo svetovne književnosti močno vplival na številne pisce.

Če bi Giovanni Boccaccio danes živel, bi zagotovo obiskal še svetovno znani romarski kraj Međugorje v kršni Hercegovini, kjer se je leta 1981 Brezmadežna prikazala štirim deklicam in dvema dečkoma in jim posredovala razna sporočila. Brezmadežna se prikazuje še sedaj. Seveda Boccaccio ne bi pisal o prikazovanju Brezmadežne, temveč o ljubezenskih dogodivščinah fratra Ivica Vege in redovnice sestre Leopolde in še nekaterih...

Med pristojnim mostarskim škofom mons. Pavlom Žaničem in frančiškani, ki uprav-

temveč prava reka denarja (tudi deviz) priča podatek, da so na prostem postavili ogromen marmorni oltar, na katerem lahko mašuje istočasno kar 120 (stodvajset) duhovnikov! Marmor je iz svetovno znane italijanske Cararre, oltar pa so postavili njeni mojstri. Frančiškani trdijo, da so plačali samo prevoz in carino.

Jugoslovanska škofovska konferenca je ustanovila posebno komisijo, ki naj razišče dogodka v Međugorju, vodi jo banjaluški škof dr. Franjo Komarić.

Bržkone za potrebe navedene komisije, je mostarski škof mons. Pavle Žanić izdal posebno broušro z 29 tezami pod naslovom »Međugorje«.

Za moje pisanje je pomembna samo druga teza: »Zaradi neposlušnosti je fratra Ivica Vego po nalogu Svetega Očeta Vrhovna uprava izključila iz OFM (Ordinis fratrum minorum – red malih bratov ali frančiškani, opomba Sime), odvezala zaobljube in ga suspendirala a divinis«. Frater Ivica Vega pa se ni pokoril in je še naprej maševal, delil zakramente in se zabaval z ljubico. To je neugodno pisati, toda potrebno je vedeti, o komu Brezmadežna govori. Po dnevniku Vicke (glavna sogovornica z Brezmadežno, pripomba Sime) in po izjavah ostalih »videcev«, je Brezmadežna kar trinajstkrat rekla, da je on (frater Ivica) nedolžen, a škof pa kriv. Ko je ljubica redovnica sestra Leopoldina zanosila, sta oba pustila Međugorje in se naselila v bližini, kjer se jima je rodil otrok, sedaj imata že dva otroka. Medtem pa njegov molitvenik v Međugorju še kar naprej prodajajo v stotisoč izvodih. Tako je zapisal mostarski škof v svoji brošuri »Međugorje«.

Vendar pa sprva ljubimca, kasneje pa dejanska zakonca, v redovniških oblačilih nista prava Boccacciova tipa, saj sta svojo ljubezen junaško priznala javnosti, kljub številnim nevšečnostim, zaradi česar ju spoštujem... Ljubezen je bila pač močnejša. Vatikan se že dolgo izogiba

Pometamo pred svojim pragom

V znamenju zmag

Novi slovenski oblasti so zvezde naklonjene. Priznali so jo z najvišjih državnih logov, slovenska vlada se je z odločnim ne za nerazvite takoj spomnila, kaj je obljubljala svojim volilcem, za piko na i se je še partija znašla na cesti. Ni kaj, zmaga je najslajši odgovor. Milan Pugalj, slovenski novelist, ki živi prej v pozabi kot v senci velikih literatov, bi zmagam navkljub gotovo še kar pel odo o nekoristnih ljudeh. Tistih, ki so zaradi svojih stisk tako daleč od vsega politično zaželenega, da za oblast preprosto niso koristni. Se sami zase ne. Toda pred tem ogledalom se bo oblast znašla, ko se bo nagledala trenutne podobe.

Kaj je v zveznem grmenju, ko je menda Jugoslavija pokala po vseh šivih, gnalo podpredsednika državnega predsedstva Suvarja, da je skočil v lase predsedniku Joviću, bo ostalo skrivnost. Se je res hotel prikupiti novim oblastem republike, v katere imenu služi svoj kruh? Je prej verjel lastnim besedam, da se mu ne piše dobro pa bo zato povedal, kar misli? Je zato predsednika Jovića popravil tako, da si je Jović še sam premislil? V trenutku slovenska oblast ni bila več črni hudič, ki ga bodo vsi nasprotniki kmalu v podobi novih delegatov hočeš nočeš srečevali v skupščinskih hodnikih. Strah pred tistimi iz Hrvaške se je preselil v kosti in dušo redkih posameznikov iz Srbije, ki so sebi in svojim zalučali trditve: bojmo se samih sebe in lastnih »draškovičev«! Kaj so zapravili, ker so obrnili ploščo, vedo le sami.

Naj se zdi preprosti slovenski dušici še tako čudno, Markovičeva stranka bi bila za mnoge izhod, saj sicer – tako pravijo – ne vedo, koga bi volili. Sam Jović pa jim je zatrdil, da se bodo morali do konca leta večstrankarsko prešteti, tako kot vsi ostali.

Legalna in legitimna slovenska oblast, ki za dokaz svoje legalnosti in legitimnosti seveda ni potrebovala potrditve, je tako načela pogovor o novem državnem dogovoru. Ponudila so ji roko, zato ne bodo mogli več trditi, da je pogovor vsiljen. Malce čudna je bila zato prva naslednja poteza slovenske vlade. Nerazvitim so rekli ne, resda začasni, pa vseeno. Žogico so podali skupščini, koliko več diplomacije bo premogla ta, pa je glede na Demosovo večino lahko presoditi. Kdor se je kot otrok igral indijance in kavboje, se bo spomnil slavnega stavka: Howgh, govoril sem! Po njem izkopljejo bojno sekuro. Otroci dajo veliko na pravila igre, toda običajno se raje zatekajo k pipi miru. Kaditi je zanje pač prepovedano. Odrasli smejo, četudi ni zdravo. Ne in pipa miru ne gresta skupaj. Še toliko manj, če besedica »ne« ne počiva na podatkih in oceni vseh možnih posledic, ne glede in upoštevanje slabe izkušnje, temveč je predvsem sredstvo, s katerim bi se oblast prikupila volilcem.

Da se je partiji ob sestopanju z oblasti hkrati zlomilo kar nekaj klinov in je z večino svojega aparata pristala na zavodu za zaposlovanje, je presenetljivo zgolj zato, ker so bili mnogi prepričani, da bodo, kot zmeraj, partiji že znali poskrbeti zase. Merjeno z denarjem, bodo naslednja leta, upamo, da dnevi, za 300 odpuščenih draga šola. Družbo bo stala prav toliko, kot vsi ostali nezaposleni, saj so tudi uslužbenci doslej privilegirane partije plačevali prispevke. Bankrot bo veliko bolj boleč za demokracijo na Slovenskem. Opozicija, ki nima več toliko pod palcem, da bi si lahko z velikim aparatom zagotavljala svoj politični prav, je še zmeraj opozicija. Nanjo bo mogoče računati, če bo čim prej spoznala, da je, kar je in ne, kar je bila. Vladajoča večina je torej znova zmagala, brez močne opozicije pa bo težje vladala. Če se ti nihče ne upira, so možnosti, da bi živel v zmoti, večje, četudi je vladanje slajše.

Jelka Zupanič

Po letu in pol bolnišnica Franja znova odprta

Spomeniku človečnosti je pomagala – domoljubnost

Več kot štiri tisoč ljudi je pripomoglo, da se bo ta monumentalni spomenik morda kdaj le znašel na seznamu UNESCO-a

V noči od 7. na 8. januar lani se je v soteski Pasica, bolj znani po tem, da je v njej slovita bolnišnica Franja, zgodilo nekaj apokaliptičnega: na takorekoč po vseh kontinentih znano naselje barak, kjer se je v krvavi vihri druge svetovne vojne zdravilo več kot petsto ranjencev slovenskih partizanskih enot, se je zgrnilo blizu osem tisoč kubičnih metrov skalovja in peska in v trenutku zaprlo pot potoku Čerinščici, ki, v normalnih pogojih, razveseljuje s svojim slapovi in neokrnjeno naravo vzdolž njegove divje in slikovite struge mnogoštevilne obiskovalce tega spomenika humanosti, trdoživosti in iznajdljivosti slovenskega človeka, ljudstva pod Alpami na za marsikoga še vedno neznane Balkanu.

Pred samim vhodom, kjer je sedaj nad lesenim mostovžem zaradi varnosti narejena streha, je nastal ogromen stožec, visok vsaj petnajst metrov, ki se je počasi raztegal v dolžino kakšnih sto metrov. Padajoče kamenje skalnatega plazu je uničilo vse dostope, mostovže, mostičke preko slapov, oskrbnikov objekt, partizanske sanitarije, barako za ranjence s podzemeljskim bunkerjem, poškodovani sta bili operacijska baraka in izolirnica... Zaradi silovitega zračnega pritiska je razmajalo in delno poškodovalo tudi druge objekte tega enkratnega spomenika boja naših ljudi, ki si ga je še leto pred katastrofo ogledalo okoli trideset tisoč ljudi, od tega skoraj polovico tujci, predvsem Nizozemci, Italijani in Angleži.

Tihi dogovor Slovencev: Franja mora ostati!

V prvi polovici junija bo partizanska bolnišnica Franja zopet na voljo obiskovalcem.

Vzpenjal sem se, preko novih mostov in mostovžev, v strmino, skozi hrumenje slapov in bučanje divje vode, k Franji. Skalovje, od koder se je utrgal skalnati plaz, kaže neporaslo, brezmadežno podobo, podobno tudi struga. Poti so obnovljene, le svežina prsti ob njih daje vedeti, da so se obnovitelji krepko potrudili, da bi ne samo bolnišnica, pač pa tudi okolica, ki jo je plaz prav tako razdejal,

dobili prvobitno podobo, brez katere bi bil ta spomenik okrnjen.

Ravnatelj idrijskega mestnega muzeja, Samo Bevk, je očitno zadovoljen nad razvojem dogodkov v soteski. Moštvo Restavratorskega centra Republike Slovenije z arhivskimi posnetki barak v rokah in čopiči znova nanaša na nove stene objektov kamuflažne znake, kakršne so še ohranile zgornje, nepoškodovane barake. Nič ne sme biti prepuščeno improvizaciji, Franja mora dobiti takšno podobo, kakršna je, k sreči, ohranjena v bogati dokumentaciji, ki sega daleč nazaj, vse do vojnih let. Tudi po zaslugi dokumentacije je reševanje bolnišnice teklo takorekoč brez zapletov, hitro in učinkovito!

Z Bevkom se sprehajava med delavci. Spodaj mizarji pribijajo še zadnje deske na mostovžu, ki vodi v bolnišnico. Ljudje so premraženi, vlaga in hlad se dvigata iz strmoglave grape, drevje skriva sonce.

»Najhujše je mimo, vendar spomina na tragedijo ni moč kar tako odgnati,« pripoveduje Bevk, ki pa prav tako ne more odgnati vidnega zadovoljstva, da se dela bližajo koncu. »Komaj smo se v tistih dneh dodobra zavedli katastrofe, že je grozila nova: ogromna gmota je zajezila potok, ta pa je začel naraščati. Povrh vsega je bilo sušno obdobje, ob prvem naliwu pa bi zagotovo preplavilo ves

kompleks in ko bi tako nastalo jezero končno predrlo nasip, bi sila vodovja brzkone naravnost izsesala vse objekte, da ne govorim o skoraj sedemsto predmetih, uničenih za vse čase. Skupaj z idrijskimi in ljubljanskimi alpinisti smo v tistem strahu polnem tednu uspeli kljub življenjski nevarnosti rešiti ves inventar in ga depenirati v cerkljanski muzej.«

Pomoč je začela prihajati z vseh strani. Nihče ni oporekal: Slovenci smo se ob Franji, simbolu naše trdoživosti, očitno strnili, ne glede na naše ideološke spore, ozkosti, kajkrat tudi pritlehnosti, nagajanja vseh barv in vrst... Računalniški podatki povedo, da je za Franjo darovalo 1854 imen, za katerimi pa se skrivajo organizacije, delovni kolektivi, krajevne skupnosti in tako naprej, v celoti brzkone okoli štiri tisoč ljudi!

Postojiva ob restavratorjih, Radu Zovbeku in vodji Alešu Sotlerju, ki večje sukata čopiče.

»Pozneje smo veliko postorili s pomočjo helikopterjev milice in vojske, na samem začetku pa je kazalo zelo klavirno. Treba je bilo predreti jez, sicer bi se morali posloviti od Franje. Gozdariji soškega gozdnega gospodarstva so napeli posebno žico in z ogromno lopato dan za dnem trdovratno kopali improvizirano strugo za potok. In res: tudi narava se nas je usmiliła – ob prvem naliwu je voda sama odnesla ogromne količine peska.

Kmalu zatem smo, ob pomoči ljubljanskega geološkega zavoda, sanirali hribino, odstranili razmajano, odstranili precejšen del in dosegli ustrezni nagib odlomne ploskve (60°), s tem pa tudi naravno stabilnost terena. Odminirali smo okoli 20.000 m³ materiala.«

Razumno gospodarjenje

Znova je kazalo, da utegne zalivati, vendar je spet prišlo na pomoč narava. Novo nasuti material je omogočil, da so lahko odvažali nagrmaden kamenje in pesek kar s kamioni, ki so prišli po zasuti strugi v neposredno bližino bolnišnice, v soteski pa sta se pojavila še dva buldožerja.

Bevkovo pripovedovanje daje slutiti, da so pri sanaciji gledali na vsak dinar. Prvotno so premišljevali, da bi zasutje odvažali s pomočjo tekočih trakov, vendar bi to po-

menilo strahotno finančno obremenitev. Zbirali so številne ponudbe za odvoz, na koncu sta ostala dva zasebnika iz Splita in Makarske – zadevo sta v zadovoljstvo vseh dokončala za 50% ceneje!

Hribino, od koder se je utrgal plaz, so zaščitili z več kot 4000 m² mreže, gosto zasidrane v pobočje.

Po vsem tem se je bilo končno le mogoče lotiti obnove bolnišnice. Gradbene storitve je opravil idrijski

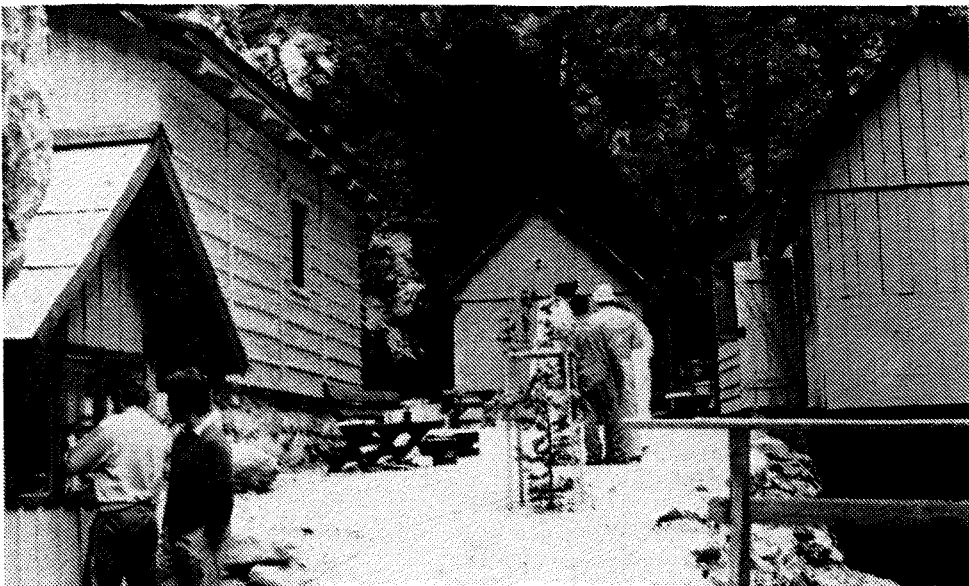
je že ponatisnjena in hkrati prevedena v angleščino, medtem ko italijansko že imajo. V kratkem bo moč dobiti plakat in poster pa priponko in če bo uspelo še grafiko, že od prej pa. premorejo bogato zbirko razglednic, monografijo o Franji, spominske značke in še kaj. Zamenjati kanijo opozorilne table, obnoviti kapižpote, v prihodnje pa okrepiti propagandno dejavnost.

Najbrž bi bilo treba premisljati o ustreznem lokalu, spodobnem Sama Bevka.

Spomini silijo iz prijaznega možakarja. Prej žalostne kot vesele zgođe partizanskega bolničarja. Pripovedi o amputacijah, trpljenju, delavnosti, iznajdljivosti, ljubezni...

»23. decembra 1943 so prinesli prvega ranjenca, Antona Ruparčiča, 5. maja je odšel zadnji,« še reče in se počasi, takole na moč preudarno, oziraje se po pečinah, sivem nebu in še bolj sivih barakah, oddalji.

Pri oskrbnikovi baraki naju z Bevkom že čaka idrijska

Obnovljeni del bolnišnice Franje

Zidgrad, vsa stavbarska in mizarska dela pa kar lastna mizarska ekipa idrijskega mestnega muzeja.

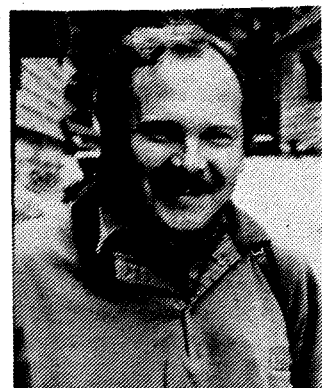
Ta hip ponuja bolnišnica Franja podobo, ki smo jo vajeni, le svežina posegov daje

Ing. Ivica Kavčič: »Ne najdem dovolj besed zahvale vsem, ki so nam pomagali reševati Franjo!«

vedeti, da se je tukaj nekaj zgodilo.

Franja je rešena, življenje pa teče naprej. Bevk in njegovi, ki imajo zagotovo največ zaslug, da je Franja vrnjena Slovincem in vsem ljudem dobre volje, so z načrti že v prihodnosti. Brošurica, ki jo je napisal ustanovitelj bolnišnice, dr. Viktor Volčjak,

Samo Bevk, ravnatelj mestnega muzeja: »Pravzaprav je bilo najhujše v začetku, ko se je bilo treba odločiti za najustreznejšo rešitev in hkrati ne škoditi avtentičnosti...!«

»Naši gostje so po gostinjsko turistični plati vezani na bližnje Cerkno, Tolmin in seveda Idrijo. Po tem bi rad povedal, da katastrofe s Franjo nismo občutili samo mi, pač pa tudi ves naš turizem. Ko smo skupaj ocenjevali nastalo škodo, je hotel ETA prijavil dosti večjo škodo kot mestni muzej Idrija (zaradi Franje). Turistične ponudbe brez Franje si ne moremo več predstavljati, morda tudi zaradi tega že več kot desetletje krčevito premišljamo, kako bi ta spomenik vendrale spravili med varovance UNESCO, vendar so to zadeve, ki niso preproste: še vedno imamo opravka z ideološkimi predsodki, revolucija, komunisti, saj poznate...«

Slovenci tostran in onstran meja z roko v roki

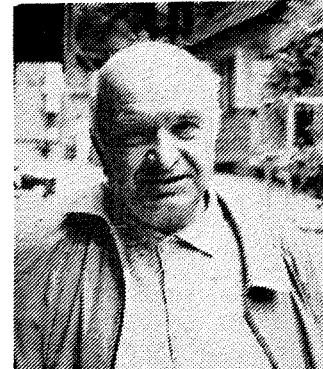
Starejši možakar resnobno tava od barake do barake. Žage mizarskih mojstrov so utihnile. Dušič mir lega nad sotesko. Iz daljave nežno priplava komaj slišno zvonenje. Poldan. Le slap pod bolnišnico lahko to – in odrešujoče – kar naprej vztrajno spira ostanke tregedije, ki bi Slovincem skoraj iztrgala Franjo.

Možakar krepke postave se končno približa. Za Danila ga kličejo, reče Šuligoj se podpisuje pod številne članke besednje navidezno resnoben. Nekdanji pleskar je nepogrešljiv svetovalec restavratorski ekipi, muzejskim delavcem! Že med vojno je, kot pleskar, nanašal barve na bolnišnične barake. Živa priča zgodovine. Član kirurške ekipe 9. korpusa. S Franjo živita v enem kosu.

»Semkaj sem prišel 5. decembra 1943, februarja 1944 pa sem že pleskal barake. Veste, tukaj je bilo treba biti vse, zato so me tudi izkoristili.«

mati županja. (»Bivša,« me Samo Bevk hitro popravi, kajti nedolgo tega je ing. Ivica Kavčič odšla v zasluženi pokoj).

Začetki so, verjemite, vedno najtežji. Mati županja nasuje kup podatkov, želi da omenim kar največ imen, hvali Bevka, Ribičiča z Geološkega zavoda, Pavliča s podjetja za urejanje hudournikov, Vardjana z Restavra-

Danilo Šuligoj, nekdanji bolničar, pleskar in še kaj je živa zakladnica spominov, Franjinega izročila.

torskega centra, Ferencu z Zavoda RS za varstvo naravne in kulturne dediščine, Humarja iz iste institucije iz Nove Gorice, polkovnika Bobenoviča, Blaja s soškega gozdnega gospodarstva, Čara iz idrijskega rudnika živega srebra, Ferjančiča iz Zidgrada, idrijski mestni muzej, alpiniste, zamejske Slovence in Slovence nasploh, ki so se enkratno (kot eden, kako obrabljena fraza!) odzvali...

»Veste, zamejci pa tudi številni Italijani, zlasti partizani iz ANPI-ja, so kar sami prinašali denar v Idrijo. Težko je to naštevavanje, nikomur bi se ne zamerila rada, bi pa seveda povedala nekaj dejstev...«

Skupina, ki se je zbrala okoli idrijske županje, je bila v začetku v strahotni dilemi, prevladalo pa je mnenje, da je treba za vsako ceno ohrani-

Aleš Sotler, vodja restavratorske skupine: »S Franjo imamo že izkušnje, saj smo podobno opravljali že pred leti! Najpomembnejša je zvestoba originalnosti!«

Božidar Jakac: Razgovori v bunkerju (1943, tuš)

33. člen

Poleg rednih volitev so lahko tudi izredne in dopolnilne volitve za izvolitev posameznih organov, njihovih članov ali delegatov.

34. člen

Skupščina in odbori lahko odpokličejo organe ali njihove član-delegate, ki so jih izvolili, če ne izpolnjujejo svojih dolžnosti. Izvoljeni člani – delegati imajo pravico dati ostavko.

Ob odpoklicu ali odstopu se na izpraznjeno mesto lahko izvoli drug član ali delegat.

35. člen

Za sprejemanje stališč in sklepov na skupščini združenja je potrebna navzočnost nad polovico članov. Če sklepčnosti ni, se po dogovorjenem času odloča o sprejemanju stališč in sklepov z dvetretjinsko večino navzočih.

Na občinski oziroma republiški skupščini pa mora biti navzočnost nad polovico članov oziroma delegatov. Sklepe sprejemajo z dve tretjini glasov navzočih delegatov.

VII. MATERIALNA SREDSTVA IN SKLADI

36. člen

Sredstva, s katerimi razpolaga ZZB NOV, se zagotavljajo na podlagi zakona o financiranju ZZB NOV Slovenije iz proračuna družbenopolitičnih skupnosti, s članarino, dotacijami, prihodkom od prireditev, s prispevki in drugimi prihodki.

Finančno in materialno poslovanje v organizacijah ZZB NOV se opravlja v skladu z veljavnimi predpisi.

Višino članarine določi skupščina združenja borcev NOV.

37. člen

Združenja in zveze združenj borcev lahko samostojno ali z medsebojno združenimi sredstvi ustanavljajo sklade ali organizacije oziroma podjetja za potrebe, ki so v skladu z dejavnostjo organizacije.

Premoženje in finančna sredstva organizacij vojaških vojnih invalidov so namenjena predvsem vojaškim vojnim invalidom.

38. člen

Če posamezna organizacija preneha delovati, prevzame njeno premoženje in sredstva druga organizacija, ki se ustanovi za to območje; če te ni, pa organizacija širšega območja, ki odloča, o nadaljnji uporabi teh sredstev v skladu s svojo dejavnostjo.

Razpolaganje s premoženjem in sredstvi, vključno tudi način poravnave obveznosti skladov; če pride do prenehanja delovanja organizacije ali sklada, se določi z njihovimi pravili.

VIII. DOLOČBE O ZASTAVI, EMBLEMU, ZNAČKI, PRAZNIKU IN PEČATU

39. člen

Združenja in zveze združenj borcev imajo praviloma svoje prapore.

Svoje prapore lahko imajo tudi skupnosti borcev enot in služb NOV in POS.

Svoje prapore in značko lahko imajo združenja vojaških vojnih invalidov.

40. člen

ZZB NOV Slovenije ima svoj emblem in značko.

Izgled in obliko praporov, emblema in značke določi skupščina ZZB NOV Slovenije.

41. člen

Zveza združenj borcev NOV Slovenije praznuje Dan borca – 4. julij kot svoj praznik.

42. člen

Republiška in občinske organizacije ter združenja vojaških vojnih invalidov imajo svoje pečate. Obliko in besedilo pečata določa Republiški odbor.

IX. PRIZNANJA IN NAGRADE, NAGRADE VSTAJE SLOVENSKEGA NARODA

43. člen

Občinski odbori in republiški odbor lahko podelijo posameznikom, organizacijam ZZB in drugim organizacijam posebna priznanja, diplome, nagrade za njihovo izredno aktivno delo v organizaciji ali za dosežke na zgodovinskem, leposlovnem, kulturnem, umetniškem, znanstvenem in drugih področjih za posebne zasluge pri razvijanju sodelovanja med narodi in v boju za mir.

44. člen

Republiški odbor podeljuje za praznik vstaje slovenskega naroda – 22. julija »Nagrado vstaje slovenskega naroda«.

»Nagrado vstaje slovenskega naroda« podeljuje za najboljše izvirna dela s področja književnosti, zgodovinopisja, likovnih, glasbenih in filmskih stvaritev ter radijskih in televizijskih del o revoluciji in narodnoosvobodilnem boju na Slovenskem.

Predložena dela ovrednoti žirija, ki jo imenuje Republiški odbor.

X. POSEBNE IN KONČNE DOLOČBE

45. člen

Na podlagi tega statuta sprejmejo občinske organizacije in organizacije posebnih družbenopolitičnih skupnosti statutarne sklepe, s katerimi podrobneje uredijo svojo organiziranost, sestavo in volitve organov in njihovo delovanje.

Občinske organizacije in organizacije posebnih družbenopolitičnih skupnosti bodo svoje statutarne sklepe sprejele najkasneje v enem letu po sprejemu tega statuta.

Delo skupščin, njihovih odborov, komisij in drugih organov urejajo njihovi poslovnik.

46. člen

Evidenca in statistika članstva se vodi po navodilih republiškega odbora ZZB NOV Slovenije.

47. člen

Dejavnost članstva je organizirana praviloma na prostovoljni podlagi.

Za opravljanje strokovnih in administrativno-tehničnih del lahko organizacije Zveze združenj borcev zaposlijo potrebno število stalnih ali občasnih strokovnih sodelavcev in administrativno osebje.

48. člen

Pravice in dolžnosti, kakor tudi način ustvarjanja in delitve dohodka delovne skupnosti Republiškega odbora, se uredijo s posebno pogodbo med Republiškim odborom in delovno skupnostjo, ter z drugimi splošnimi akti.

49. člen

Republiški odbor je ustanovitelj Zdravilišča vojaških vojnih invalidov in borcev NOV Slovenije v Strunjanu. Medsebojne pravice, odgovornosti in obveznosti med ustanoviteljem in Zdraviliščem se uredijo z aktom o ustanovitvi, v skladu z veljavnimi predpisi in s samoupravnim sporazumom o medsebojnih pravicah in obveznostih ter odgovornostih.

50. člen

Pojasnila v zvezi z izvajanjem tega statuta daje Republiški odbor.

51. člen

Ta statut začne veljati s sprejemom na skupščini ZZB NOV Slovenije, dne 22. maja 1990; s tem dnem preneha veljati dosednji statut ZZB NOV Slovenije z vsemi spremembami in dopolnitvami.

Po volilni skupščini Zveze združenj borcev NOV Slovenije

Nova programska načela in statut

Na nedavni volilni skupščini so delegati sprejeli nova programska načela Zveze združenj borcev NOV Slovenije in nov statut. Z njimi so opredelili svoje delo v prihodnjem obdobju. V tej številki objavljamo v celoti programska načela in statut, poleg tega pa še zaključno besedo novega predsednika Zveze združenj borcev NOV Slovenije Ivana Dolničarja in sklepe, ki jih je sprejela skupščina.

Programska načela in naloge ZZB NOV Slovenije

Načela

1. Zveza združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Slovenije (v nadaljevanju: ZZB NOV) je organizacija udeležencev narodnoosvobodilne vojne in deluje kot enotna, samostojna, nestransarska organizacija na območju Republike Slovenije.

2. Pravice in dolžnosti članstva, oblike in način delovanja organizacije določa statut ZZB NOV Slovenije.

3. Organizacija in njeni člani delujejo skladno z demokratičnimi svoboščinami in pravicami človeka, zlasti s splošno človeškimi ideali in vrednotami, ki so se potrdile v narodnoosvobodilni vojni.

4. Člani ZZB NOV se združujejo prostovoljno in so povsem samostojni in svobodni glede nazorske opredelitve ter politične, narodnostne in verske pripadnosti.

5. Organizacije si prizadevajo, da izpopolnijo članstvo tudi s tistimi udeleženci NOB, ki doslej niso bili v njihovih vrstah.

Vse svoje člane spodbujajo, da se dejavno vključujejo v družbeno življenje.

6. Pri svojem javnem udejstvovanju sodelujejo člani in organizacije ZZB NOV z zvezami, političnimi in družbenimi dejavniki, ki so pomembni za uresničevanje njenih interesov. Posebno s tistimi, ki priznavajo zgodovinsko ovrednotene pridobitve in izročila NOV ter prispevek njenih udeležencev.

7. Na podlagi spoštovanja enakopravnosti in samostojnosti sodeluje ZZB NOV Slovenije z drugimi republiškimi in pokrajinskimi organizacijami ZZB NOV ter se na podlagi svojih in skupnih interesov in aktivnosti prostovoljno povezuje v ZZB NOV Jugoslavije.

8. Aktivnim udeležencem NOV pomenijo mir, svoboda, varnost in blaginja družbe ter posameznikov najvišje vrednote, saj so strahote vojne med njimi terjale največji krvni davek.

Naloge

I. Podpora družbenemu razvoju

1. Udeleženci NOB so življenjsko zainteresirani za uspešen demokratičen razvoj Slovenije in Jugoslavije in za čimbolj stabilen potek politične in družbeno-gospodarske prenove.

2. ZZB NOV se zavzema za načela demokracije in socialne pravičnosti, za civilno družbo in pravno državo, za spoštovanje človekovih pravic, idejni, politični in lastninski pluralizem, tržno,

v svet odprto gospodarstvo, ustvarjalno delo, znanje, politično in upravljalško odločanje občanov in za solidarnost.

3. Zavzema se za popolno enakopravnost ter za politično, gospodarsko in kulturno suverenost države slovenskega naroda, kar priznava tudi drugim narodom v Jugoslaviji. Sožitje in sodelovanje narodov v Jugoslaviji mora biti dogovorjeno na novih temeljih po načelu samoodločbe, ki vključuje tudi pravico do odcepitve ter na takem političnem in ekonomskem sistemu, ki pogojuje njihovo povezovanje z Evropo in svetom.

II. Zavzemanje za mir

1. ZZB NOV uvršča med svoje temeljne naloge sodelovanje v akcijah za ohranitev miru doma in v svetu, za spoštovanje in razvijanje načel mirnega sožitja med narodi in državami, za enakopravnost, samostojnost in neodvisnost vseh narodov in narodnosti, za njihov družbeni napredek ter ekološko čist in učinkovit ekonomski razvoj.

2. Aktivno se zavzema za razumevanje med različno mislečimi ljudmi. Zoperstavlja se sejanju strahu, sovraštva ter nestrpnosti med narodi in ljudmi, posebej v mejah Jugoslavije in odločno nasprotuje oživljanju vseh oblik fašizma, nacizma, revanšizma in šovinizma ter slehernemu kršenju narodnostnih pravic.

3. Pri varovanju svobode in neodvisnosti si prizadeva za organiziranost občanov na načelih sodobnega sistema splošne ljudske obrambe, ob upoštevanju izkušenj narodnoosvobodilne vojne in izročil slovenske partizanske vojske.

III. Obravnavanje celovite podobe NOB

1. ZZB NOV Slovenije si prizadeva za realno in objektivno, zgodovinsko ovrednoteno oceno narodnoosvobodilnega boja. Zavzema se, da bi pridobitve in vrednote NOB spoznavali, sprejemali in cenili sedanji rodovi ter jih posredovali bodočim tako, da bi pozitivno sooblikovali posameznike in s tem sodobno demokratično družbeno skupnost.

2. V ta namen člani in organizacije ZZB NOV sodelujejo s političnimi, kulturnimi, znanstvenimi, vzgojnimi, izobraževalnimi in športnimi organizacijami in društvi, zlasti s tistimi, ki združujejo mladino in otroke ter s teritorialno obrambo in Jugoslovansko ljudsko armado.

3. Borci ne nasprotujemo, temveč podpiramo vsa prizadevanja, da se o še preostalih temnih lisah naše zgodovine ugotove zgo-

vinska dejstva; odločno pa zavračamo poizkuse, da se vsej borčevski organizaciji, ki je sodelovala v NOB iz najčistejših pobud in idealov, sramotilno pripiše odgovornost za posamične ekscese. Prav tako zavračamo poizkuse prevrednotenja narodnoosvobodilnega boja v državljansko vojno.

4. ZZB NOV Slovenije pa se tudi zavzema, da se odpravijo pravne, moralne in materialne posledice dejanj v preteklosti, v katerih so bile kršene človekove pravice in katerih žrtve so bile tudi med udeleženci NOB.

IV. Izročila in vrednote

ZZB NOV Slovenije spodbuja in podpira:

1. spominsko pričevalno, zgodovinopisno, muzealsko in spomniško varstveno dejavnost;
2. posodabljanje domovinske vzgoje;
3. umetniško ustvarjalnost ter kulturno razvedrilno dejavnost, vezano na tematiko NOB: festivale, glasbene prireditve, likovne razstave ter spominske, športne, telesno-kulturne in rekreacijske manifestacije;
4. sodobnejši pristop, oblike in racionalnost obeleževanja pomembnejših zgodovinskih obletnic ter že tradicionalnih naših praznikov;
5. zavzeto, stalno sodelovanje organizacij in posameznikov v lastnem tisku (TV-15, Borec) in v drugih sredstvih javnega obveščanja, med drugim tudi aktivnejše reagiranje na nepravilne napade in žalitve borčevske generacije in poskuse razvrednotenja pridobitev narodnoosvobodilnega boja.

V. Zaščita statusa in varstvo pravic borcev

1. Zaščita statusa borcev NOB sodi med prvenstvene naloge naše organizacije. Uresničevala jo bo v prid posameznikov, kakor tudi v globalni skrbi za ohranitev družbenega položaja in pravic celotne borčevske populacije.
2. Zavzemala se bo, da bi združenja in borci sodelovali pri pripravi zakonskih in podzakonskih aktov in predpisov, ki zadevajo borčevsko problematiko.
3. Združenja naj omogočajo posameznikom tudi potrebno pravno pomoč v primerih, ko so bile osporavane ali kršene njihove pravice, če bi bili izpostavljeni napadom ter klevetam in kadar bi bila ogrožena njihova borčevska in človeška integriteta.
4. Zaradi prestanih naporov v času vojne, visokih let in načetega zdravlja se organizacija odločno zavzema, da družba zagotavlja gmotno, zdravstveno-socialno varstvo borcem, vojaškim vojnim invalidom, družinam padlih borcev, žrtvam fašističnega nasilja in civilnim žrtvam vojne. Pri tem posebej skrbi, da se vse to uresničuje skladno z že uveljavljenimi pravicami sistema borčevsko invalidskega varstva.

Nastopni govor novega predsednika Republiškega odbora Ivana Dolničarja:

Velike spremembe v zavesti in ravnanju

Drage tovarišice in tovariši! Najprej bi rad povedal, da ne bi bil iskren, če bi rekel, da sem vesel in da z zadovoljstvom sprejemam funkcijo predsednika Republiškega odbora, na katero ste me izvolili. Zelo nerad in pod določenimi pogoji sem prevzel kandidaturu, ker sem se po dolgoletnih obremenitvah z raznimi funkcijami želel še malo posvetiti sebi, svojim produktivnim hobijem in pa družinskemu življenju. Razen tega tudi časi, ki so tu in ki prihajajo, niso nič kaj prijazni in tudi ne naklonjeni nam, borcem že zaradi bremen let, vse manjših umskih in fizičnih sposobnosti, kakor tudi zaradi splošnih in posebnih družbenih razmer, v katerih bomo živeli in delovali. Z marsičim, na kar nismo bili vajeni, se bo treba sprijazniti; z marsičim pa se bo treba tudi veliko bolj odločno spoprijemati in spopadati. Vse to seveda človeku pred prevzemom kandidature oz. funkcije predsednika organizacije vzbuja pomisleke in tudi respekt pred odgovornostjo, kajti vsakdo sam najbolj pozna sebe, svoje sposobnosti in delovne kapacitete. Hkrati pa vse to vzbuja v človeku tudi izziv, da se spoprime s težavami in novimi nalogami, ki jih s seboj prinaša čas, radikalno spremenjene družbene razmere ter položaj organizacije v teh razmerah.

Božidar Jakac: Ranjenci (1944, svinčnik)

5. Skupno z upravnimi organi, strokovnimi in drugimi organizacijami spremlja in proučuje stanje in probleme borčevskega in invalidskega varstva, konkretne socialne in ekonomske razmere, v katerih živijo udeleženci narodnoosvobodilne vojne in daje predloge za njihovo bolj tenkočutno reševanje.
6. Posebno skrb posveča njihovemu zdravstvenemu stanju in se zavzema pri zdravstvenih organih za reševanje njihovih zdravstvenih problemov.
7. Goji med borci solidarnost, humane odnose in tovarštvo ter spodbuja razne oblike prostovoljne družbene pomoči ter samopomoči bolnim, ostarelim in osamelim borcem.

VI. Sodelovanje z borčevskimi organizacijami

1. ZZB NOV sodeluje z nacionalnimi in mednarodnimi organizacijami bivših borcev, pripadnikov odporiških, protifašističnih gibanj ter političnih zapornikov, internirancev in ostalih vojnih žrtev v tujini.
2. Posebne stike in odnose gojijo tako republiško vodstvo kot občinske organizacije ZZB NOV na obmejnih območjih z udeleženci protifašističnega boja v zamejstvu.
3. Stalne in poglobljene stike razvija ZZB NOV Slovenije prek svoje aktivne udeležbe in sodelovanja z organizacijami borcev, vojnih veteranov in žrtev vojne v okviru skupnosti Alpe-Jadran.
4. ZZB NOV se zavzema za podporo osvobodilnim in drugim naprednim gibanjem v svetu.

Glede na ne tako slabe kadrovske razmere in kapacitete naše organizacije sem izrazil željo, da bi šli v konzultacije z imeni več kandidatov in da bi nato do predsednika in tudi do podpredsednikov prišli s tajnim glasovanjem. S tako zagotovljeno legitimeteto se nato človek le bolje počuti na funkciji. No, stvari so se stekle tako kot so se in sedaj smo tukaj jaz kot predsednik in tov. Pohar in Škrk kot podpredsednika. V imenu vseh se zahvaljujem za zaupanje, Republiški odbor pa bo izvolil še deset članov izvršnega odbora, za katere upam, da jim bo celotna organizacija prav tako zaupala. Govorim o zaupanju, ne kot o frazi, ki se uporablja ob takšnih prilikah, ampak kot o bistveni prvini in pogoju za obstoj in kolikortoliko uspešno delovanje naše organizacije v razmerah, ki so tu in ki bodo v prihodnje. To zaupanje bo potrebno ne samo v vodstva na vseh ravneh organizacije, ampak tudi vodstev v članstvu, med vsemi borci, med vsemi člani ne glede na osebne, svetovno nazorske in politične opredelitve in ne glede na način udeležbe in sodelovanja v narodnoosvobodilnem gibanju na Slovenskem, v drugih krajih Jugoslavije, v tujini, internaciji, po zaporih, v izgnanstvu in povsod drugod. Moramo se najhitreje

o poročilu republiškega in nadzornega odbora ter o razrešnici republiškem in nadzornemu odboru.

20. člen

Sklep o sklicu skupščine in ključ za izvolitev delegatov za skupščino in republiški odbor sprejme republiški odbor najkasneje 45 dni pred zasedanjem skupščine.

21. člen

Med zasedanjem skupščine je najvišji organ republiški odbor. Republiški odbor spodbuja in organizira dejavnost organizacij v zvezi s perečimi vprašanji borcev, njene organizacije in nalogami, razpravlja o delu ter nalogah celotne organizacije v republiki in o svoji dejavnosti, obravnava najvažnejše zadeve, ki so v skupnem interesu organizacije in njenega članstva ter zavzema do njih stališča, sprejema delovni program, stališča, dogovore in splošne akte, sodeluje z občinskimi, medobčinskimi organizacijami ter organizacijami posebnih družbenopolitičnih skupnosti, sprejema finančni načrt in potrjuje zaključni račun. Republiški odbor se sestaja po potrebi. Mandat članov republiškega odbora traja štiri leta in se lahko ponovi.

22. člen

Republiški odbor izdaja časopis TV-15 kot glasilo ZZB NOV Slovenije. Republiški odbor je ustanovitelj revije Borec.

23. člen

Republiški odbor voli izmed svojih članov izvršni odbor kot svoj izvršni organ. Izvršni odbor organizira delo republiškega odbora in njegovih delovnih teles, pripravlja gradiva za seje republiškega odbora in skupščine, sklepa o sklicu seje, usklajuje delo delovnih teles, organizira in pospešuje sodelovanje z drugimi organizacijami in ustanovami ter organi družbenopolitičnih skupnosti. Izvršni odbor imenuje tajnika, ki opravlja strokovna dela za republiški odbor in izvršni odbor.

Izvršni odbor ima stalne stike z občinskimi organizacijami in organizacijami posebnih družbenopolitičnih skupnosti ter skrbi za njihovo stalno in pravočasno obveščanje o vprašanjih, ki se pojavljajo v delu organizacije in o delu republiškega odbora ter njegovih organov.

Predsednik in podpredsednik republiškega odbora sta hkrati predsednik in podpredsednik izvršnega odbora. Mandat izvršnega odbora traja štiri leta in se lahko ponovi.

IV. NADZORNI ODBOR

24. člen

Nadzorni odbor spremlja in nadzira, pri tem pa najmanj enkrat letno pregleda celotno materialno in finančno poslovanje organizacije, v kateri je izvoljen.

O svojem delu in ugotovitvah poroča skupščini.

Med zasedanjima skupščine lahko poroča nadzorni odbor o svo-

Božidar Jakac: V bunkerju (1943, svinčnik)

jem delu in ugotovitvah odboru združenja oziroma odboru zveze združenj borcev, ki je dolžan o tem razpravljati.

Člani nadzornega odbora volijo iz svoje srede predsednika. Mandat članov nadzornega odbora traja praviloma štiri leta in se lahko ponovi.

V. OBLIKE DELOVANJA ČLANSTVA IN DELOVNA TELESNA ORGANOV ZZB NOV

25. člen

Pripadniki posamezne vojne enote ali službe in aktivisti OF se lahko organizirajo zaradi medsebojnega povezovanja, razvijanja tovarštva in tradicij enote ali službe, organiziranja skupnih srečanj, zbiranja zgodovinskega gradiva, pisanja zgodovinskih publikacij in za reševanje drugih skupnih vprašanj. Pripadniki skupnosti borcev oziroma aktivistov OF volijo svoj odbor enote ali službe.

26. člen

Skupnosti borcev enot in služb NOV in PS ter odbori aktivistov OF se s svojim delovnim programom vključujejo v delovni program občinske organizacije, na območju katere imajo domicil posamezne skupnosti borcev in aktivisti OF.

27. člen

Dejavnost skupnosti borcev enot in služb NOV in PS ter odborov aktivistov OF v republiki povezuje in usklajuje posebno telo pri republiškem odboru.

Na njegov predlog sprejme republiški odbor poseben pravilnik o delu skupnosti borcev in aktivistov OF ter o postopku za predlaganje podelitve domicila skupnosti borcev in odboru aktivistov OF.

Podrobnejša opredelitev delovanja skupnosti borcev enot in služb NOV in POS ter aktivistov OF se uredi s posebnim pravilnikom, ki ga sprejme skupnost borcev ali aktivisti OF.

28. člen

Aktiv članov ZZB NOV se lahko ustanovi v domu starejših občanov. Aktiv obravnava in rešuje posamezna vprašanja borcev, ki so povezana z njihovim delom in življenjem.

Aktiv je del združenja borcev NOV, na območju katerega je dom starejših občanov.

29. člen

Sekcije vojaških vojnih invalidov, ki delujejo v okviru združenja borcev, so posebne oblike dela vojaških vojnih invalidov. Sekcije imajo svojega predsednika.

30. člen

Za uspešno izpolnjevanje nalog in za učinkovito spremljanje, preučevanje in urejanje tekočih zadev na posameznih področjih dejavnosti, se lahko pri odborih združenj borcev, pri občinskih odborih in republiškem odboru ustanovijo stalne ali občasne komisije, sveti in odbori za posamezna vprašanja ali dejavnosti. Njihove naloge in sestavo določi s svojim aktom organ, ki jih je ustanovil.

VI. DELEGATSKA UREDITEV V ZZB NOV SLOVENIJE

31. člen

Organizacija ZZB NOV Slovenije deluje na delegatski podlagi. Združenja izbirajo delegate izmed vseh svojih članov. Ob delegatih se lahko izvolijo tudi njihovi namestniki.

V občinski in republiški organizaciji funkcijo delegacije opravlja odbor. Med dvema sejama republiškega odbora lahko opravlja funkcijo delegacije izvršni odbor.

Delegacije določajo stališča in smernice za delo svojih delegatov. Delegati so dolžni o svojem delu poročati delegaciji oziroma svoji organizaciji.

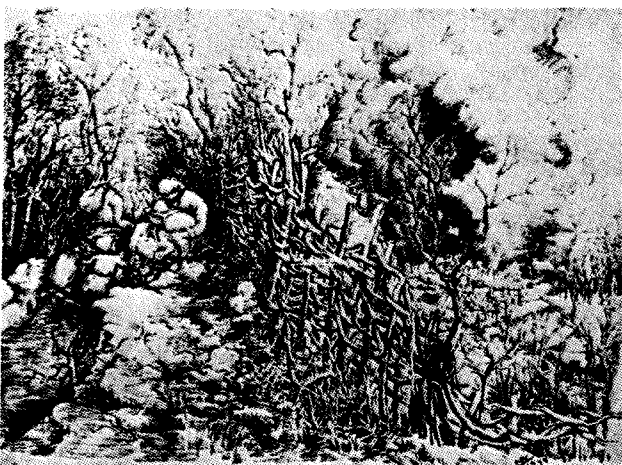
32. člen

Volitve v vse organe in telesa ZZB NOV so tajne, lahko pa so tudi javne, če tako sklene volilno telo.

Če je na volitvah na kandidatni listi predlaganih več kandidatov, kakor je določenih članov organa, ki se ga voli, so izvoljeni tisti kandidati, ki so dobili največ glasov.

Če na kandidatni listi ni več kandidatov, kakor je treba izvoliti članov, so izvoljeni tisti kandidati, ki so dobili dve tretjini glasov navzočih delegatov.

Če ni izvoljeno potrebno število delegatov ali članov organa, se manjkajoče delegate ponovno voli in je izvoljen tisti, ki je dobil večino glasov.

Božidar Jakac: Vas gori (1944, svinčnik)

V okviru občinskih organizacij se lahko ustanovijo kot posebne interesne oblike delovanja članstva tudi skupnosti borcev enot in služb NOV in POS, aktivistov OF, zapornikov, internirancev, izgnancev in vojnih ujetnikov.

Zaradi medsebojnega sodelovanja lahko občinske organizacije ZZB NOV ustanovijo medobčinske svete ZZB NOV.

7. člen

Vojaški vojni invalidi lahko ustanavljajo sekcije v okviru združenj borcev oziroma svoja združenja v okviru zveze združenj borcev v občini.

a) Združenja borcev NOV

8. člen

Združenje borcev je organizirano po teritorialnem načelu. Skupščina ZZB NOV občine s statutarim sklepom določi, kako se organizirajo združenja borcev ob velikem ali majhnem številu članov. O združitvi dveh ali več združenj odločajo njihovi člani.

9. člen

Skupščina združenja je najvišji organ združenja. Sestavljajo jo vsi njegovi člani. Sestane se vsaj enkrat letno, da celovito obravnava razmere na svojem območju in svoje delo, da opredeli stališča borcev ter določi prihodnje naloge, da obravnava finančno poslovanje, da ob izteku mandata, izvoli odbor in nadzorni odbor ter delegate za občinsko skupščino in občinski odbor ZZB NOV.

Združenje z majhnim številom članov lahko izvoli le predsednika in tajnika.

10. člen

Člani združenja se sestajajo po potrebi. Razpravljajo in sklepajo o perečih vprašanjih in se dogovarjajo o tekočih nalogah. Sprejemajo stališča svoje organizacije ter smernice za delo svojih organov in delegatov.

b) Zveza združenj borcev NOV v občini

11. člen

Zvezo združenj borcev NOV v občini sestavljajo združenja borcev in združenja vojaških vojnih invalidov na območju občine. Način delovanja, volitve, podrobnejšo organizacijo združenj in občinske organizacije ter njihovih organov določa statutarni sklep, ki ga sprejme skupščina ZZB NOV občine.

12. člen

Skupščina se sestane vsako leto. Razpravlja o aktualnih vprašanjih borcev, o družbenih razmerah, o delu združenj in občinske organizacije, o poročilu občinskega in nadzornega odbora, sprejema delovni program za prihodnje leto ali za naslednje mandatno obdobje, sprejema statutarni sklep in druge splošne akte, obravnava finančno stanje, ocenjuje delo občinskega odbora ter drugih oblik dejavnosti članstva, odloča o kadrovskih vprašanjih, in drugo.

Skupščina verificira ali voli občinski odbor, njegovega predsednika, podpredsednika oziroma tajnika, nadzorni odbor, delegate za skupščino ZZB NOV Slovenije in člane republiškega odbora.

13. člen

Skupščino, v skladu s sklepom občinskega odbora, sestavljajo delegati, ki so jih izvolila združenja borcev in združenja vojaških vojnih invalidov, ter delegati skupnosti borcev enot in služb NOV in POS ter aktivistov OF, ki imajo v občini domicil.

Skupščino sestavljajo še člani dotedanjega občinskega in nadzornega odbora, ki imajo na skupščini vse pravice delegatov, nimajo pa pravice glasovati o poročilu občinskega in nadzornega odbora ter o razrešnici članov občinskega in nadzornega odbora.

Skupščini prisostvujejo tudi člani republiškega odbora, ki so izvoljeni v občini.

Sklep o sklicu skupščine ter o njeni sestavi in o ključu za izvolitev delegatov za skupščino sprejme občinski odbor najkasneje 30 dni pred zasedanjem skupščine.

14. člen

Občinski odbor izvaja sklepe in stališča skupščine, usmerja delo delovnih teles občinskega odbora, usklajuje in usmerja delo združenj, skupnosti borcev in služb NOV in POS, sprejema delovni program, skrbi za sredstva, ki so potrebna za njegovo izvajanje, sprejema druge splošne akte, organizira medobčinsko sodelovanje in sodelovanje z drugimi organizacijami in skupnostmi ter pristojnimi organi.

Mandat članov občinskega odbora traja praviloma štiri leta in se lahko ponovi.

Občinski odbor lahko izvoli predsedstvo ali izvršni odbor občinskega odbora kot njegov izvršni organ.

c) Zveza združenj borcev NOV posebne družbenopolitične skupnosti

15. člen

Zvezo združenj borcev posebne družbenopolitične skupnosti sestavljajo občinske organizacije z njenega območja.

Njene organe, pristojnost, sestavo, način izvolitve in trajanje mandata, se določi po načelih, ki veljajo za občinsko organizacijo.

Organiziranost, način delovanja in medsebojna razmerja določita statutarni sklep, ki ga sprejme skupščina te skupnosti.

č) Medobčinsko sodelovanje

16. člen

Občinske organizacije neposredno medsebojno sodelujejo in se povezujejo glede na vprašanja, ki zadevajo njihov skupni interes. V ta namen občinske organizacije lahko na posameznih območjih ustanovijo medobčinske svete kot način skupnega dogovarjanja in delovanja.

Medobčinski svet se ustanovi s statutarim sklepom, ki ga sprejmejo občinske organizacije, v katerem določijo tudi njegovo sestavo, način delovanja, financiranje in drugo.

d) Zveza združenj borcev NOV v republiki

17. člen

ZZB NOV v republiki sestavljajo občinske organizacije in organizacije posebnih družbenopolitičnih skupnosti z območja republike.

18. člen

Najvišji organ v republiki je skupščina ZZB NOV Slovenije. Skupščina se sestane vsako leto. Obravnava pomembna vprašanja za delo organizacij ZZB; razpravlja o poročilu republiškega in nadzornega odbora in o njihovi dejavnosti ter o delu njenih organov; sprejema, spreminja in dopolnjuje program in statut ZZB NOV Slovenije; sprejema stališča o najvažnejših vprašanjih celotne organizacije, usmerja njeno delo in določa njene naloge; odloča o kadrovskih vprašanjih, in drugo.

Skupščina verificira izvolitev delegatov republiškega odbora, voli predsednika in podpredsednika republiškega odbora, nadzorni odbor in delegate za ZZB NOV Jugoslavije.

19. člen

Skupščino sestavljajo delegati, ki so jih izvolile skupščine občinskih organizacij in organizacij posebnih družbenopolitičnih skupnosti ter delegirani člani republiškega odbora.

Skupščino, na kateri se voli republiški in nadzorni odbor, sestavljajo tudi člani dotedanjega republiškega in nadzornega odbora.

Skupščini prisostvujejo tudi člani zveznega in nadzornega odbora ZZB NOV Jugoslavije iz republike.

Dotedanji člani republiškega in nadzornega odbora imajo na skupščini vse pravice delegatov, nimajo pa pravice glasovati

otresti vsakega političnega ali drugačnega sektaštva, ker imamo vsi isto legitimacijo pridobljeno na bojnem polju v odporu fašističnim okupatorjem. Gre za neko vrsto sprave med nami, med borci. Izhajajoč iz izvirnih in temeljnih idej Osvobodilne fronte, ali slikovito rečeno iz naših korenin iz katerih smo pognali in zrastle, moramo okrepiti samozavest, obnoviti moralne vrednote borčevske organizacije. To pa je možno dosežati samo na popolnem medsebojnem zaupanju in na zavesti pripadanj generaciji, ki se je z vsem srcem in razumom opredelila za neizprosno boj proti okupatorjem in s tem v najmračnejših trenutkih narodove zgodovine in v najtežjih pogojih odbranila fizični obstoj svojega naroda ter mu ustvarila pogoje za izbiro svojih zgodovinskih priložnosti. Tudi teh pred katerimi se v sedanjem času nahajamo. Ta naša notranja sprava, krepitev samozvesti in morale, grajene na popolnem medsebojnem zaupanju, bo vsekakor naša prva ali trajna naloga, ki jo bomo skušali uresničevati.

V programskem in statutarjem dokumentu, ki smo ju sprejeli, je zapisano, da je ZB enotna, samostojna in nestrankarska organizacija na območju Slovenije, v kateri so člani povsem samostojni in svobodni glede nazorskih opredelitev ter politične in narodnostne pripadnosti. Površno gledano, tu ni nič kaj posebno novega. V vsebinskem smislu, v zavesti in ravnanju pa bo potrebno veliko tega spremeniti, da bi se te opredelitve zares uveljavile in uresničevale.

Do nedavno je bila Zveza borcev, grobo rečeno, organizacija pod zaščito države ali državna organizacija, ki je bila preko svojih delegatov udeležena tudi v organih oblasti in upravljanja, delovala je po programu Zveze komunistov ali po njenih idejnih usmeritvah kljub pluralnosti političnega opredeljevanja članstva ter bila sestavni del frontne Socialistične zveze. Vsega tega sedaj ni več. Organizacija je postala v pravem pomenu besede sama, samostojna in neodvisna v svojem delovanju, v razvejanem pluralnem političnem prostoru. Nima več atributa družbenopolitične organizacije, kar pa ne pomeni, da se odreka svojemu družbenemu in političnemu delovanju in vplivu. Kot samostojna, neodvisna ali nestrankarska organizacija bo lahko svoje politično delovanje, svoj vpliv in svoj moralni prestiž kot vest družbe še bolj učinkovito uveljavljala in uresničevala v vseh okoljih kjer borci živijo in se vključujejo v družbeno življenje in aktivnosti. Seveda bo potrebno marsikaj spremeniti v naših glavah, v naši zavesti in navadah. Vživeti se moramo v realne družbene odnose, ki nastajajo, v realne procese in razmere, ki so tu. Morda je za marsikoga od nas do vseh teh sprememb prišlo prehitro, preveč iznenada. Dosti počasneje pa se spreminja naša zavest, ravnanja in navade. Marsikoga moti tudi to, da so sedanje vodilne politične sile družbe prehitro spreminjale svoja stališča, svoje poglede in tudi temeljne idejne usmeritve, ker tisto kar so še, ne pred tako davnim časom, vehementno zagovarjale, sedaj sprejemajo in zagovarjajo drugo. Ali, vse to je naša realnost.

Z vsemi spremembami do volitev in sedanjimi spremembami po volitvah, v slovenski družbi in državi, se vzpostavljajo novi odnosi, ki zaenkrat še obetajo zagotavljanje ljudskih pravic in svobod in demokratično reševanje vseh vprašanj družbenega razvoja. Menim, da bi morala Zveza borcev vsekakor podpirati procese, ki bodo šli v tej smeri. Ne bi smela nič zamuditi, ne bi smela stati ob strani ali se puščati izriniti na obrobje. Mislim pa, da programska načela in naloge, kakor tudi statut, povsem ustrezno vklaplajo našo organizacijo v čas, v prostor in v razmere, v katerih bo morala živeti in delovati.

Sedaj gre za to, kako se bomo konkretno organizirali glede oblik in načina delovanja na vseh ravneh, kako bomo znali uporabiti vse naše kadrovske, zlasti strokovne zmogljivosti in bogate izkušnje ter kako bomo z našimi pogledi, stališči, s podporo ali s kritiko raznih odločitev, ukrepov, pojavov in procesov v družbi prisotni in vplivni v javnosti.

Rekel bi še nekaj o nekaterih operativnih nalogah, ki izhajajo iz programskega dokumenta, za katere menim, da bodo imele določeno prioriteto:

Prvo: Gre za sklop vprašanj in dejavnosti, ki izhajajo iz obravnave zgodovine narodnoosvobodilnega gibanja na Slovenskem, kar vsebuje spodbujanje raziskav, zbiranje in urejanje pričevanj in dokumentov, znanstvenih razprav o posameznih obdobjih, prelomnih dogodkih, odločitvah ali področjih dejavnosti, pisanja in izdajanja monografij in drugih del predvidenih v dolgoročnem programu zgodovinopisja NOB, muzejskih dejavnosti, spomeniškega varstva, kulturnih in umetniških dejavnosti na temo NOB ter vzgojnega in pedagoškega dela z mladimi. Za spremljanje in učinkovito spodbujanje vseh teh dejavnosti in aktivnosti se moramo dobro organizirati in v potrebne delovne skupine in telesa pritegniti vse tiste, ki s svojim znanjem, izkušnjami in hotenjem lahko pomagajo k najbolj produktivnemu delu na tem področju.

Drugo: V prihodnjem letu bomo obeleževali 50. obletnico ustanovitve Osvobodilne fronte in začetka NOB. Strinjam se, da bo to prilika, da se na znanstvenih razpravah, okroglih mizah, tribunah, razgovorih in drugih oblikah obdelajo in objektivno prikažejo zlasti še ne dovolj dognana in razčiščena vprašanja glede nastanka, značaja in delovanja Osvobodilne fronte ter značaja, vsebine in oblik vstaje ter NOB v Sloveniji. S tem se pa tudi argumentirano zavrnejo poskusi potvarjanja in razvrednotenja tega obdobja v zgodovini Slovencev. Z dobro izbranimi vprašanji in temami ter z dobro pripravljenimi in izvedenimi oblikami razprav se bodo odpirala tudi nova vprašanja in teme za raziskave, ki bi prispevale k objektiviziranju in obrambi resnice o NOB.

Tretja naloga, ki naj bi spadala med prioritete, je organizacija in izvajanje pravne zaščite organizacije ZZB, njenih posameznih članov, kakor tudi pridobljenih pravic borcev. Od neargumentiranih in lažnih obtožb, od sovražnih in maščevalnih napadov in žalitev, od raznih podtikanj partizanom zločinov in uničevalnih akcij, ki so jih izvajale okupatorske enote in njihovi pomagači, od obnavljanja najbolj črne gibelsovske propagande proti OF in partizanom ter drugih oblik blatenja in žalitev, se Zveza borcev in posamezniki ne bodo mogli več varovati in braniti samo verbalno, z izjavami, javnimi odgovori, razpravami, polemikami, zgodovinskimi deli, itd., ampak tudi s pravnimi sredstvi in preko sodišča.

Vsakdo bo svoje domneve, trditve, napade ali obtožbe moral tudi dokazati pred pravosodnimi organi, za nedokazano pa odgovarjati in nositi posledice.

Izvršni odbor RO ZZB NOV Slovenije

Ivan Dolničar
Jože Berce
Tilka Blaha
Jože Božič
Janko Heberle
Branko Jerkič
Niko Lukež
Marjan Osolnik
Lado Pohar
Bojan Škrk
Ela Ulrih
Janez Vinkler
Stane Vrhovec

Glede zaščite in uresničevanja pravic borcev, ki so v celoti in primerjavi s pravicami vojnih veteranov v drugih državah, izredno skromne, pa je treba predvsem spremljati eventualne pobude za spremembe zakonodaje ter pravočasno reagirati in zahtevati sodelovanje pri vsakem predlogu za spremembo ali novi rešitvi. Zavzemati se je treba za utrjevanje pridobljenih pravic in za nadaljnje izboljševanje skladno s porastom gmotnega položaja družbe in splošne kvalitete življenja. Za vse te naloge, kakor tudi za reševanje pritožb in prošenj borcev, bomo morali organizirati ustrezno delovno telo, sestavljeno od borcev-pravnikov, pri republiškem oz. izvršnem odboru, ki naj bi čimprej začelo delovati.

Četrta naloga, ki je sama po sebi trajna vsled prihajanja borcev v visoka leta starosti, v vse bolj šibko zdravstveno stanje ter vse manjše možnosti in osebne sposobnosti za zagotavljanje primernih pogojev življenja, postaja izredno pomembno in dnevno aktualno zdravstveno in socialno varstvo borcev, vojaških vojnih invalidov, družin padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja. Tu ne gre samo za uresničevanje pravic, temveč za solidarnost med borci, za tovariško in človeško pomoč z besedami in dejanji, bolnim, osamelim in ostarelim borcem. Prav tukaj bodo, po mojem mnenju, morale priti do izraza vse humane in etične prvine ter vrednote naše organizacije.

Naslednja zelo aktualna naloga je pomen, položaj, funkcija in kvaliteta našega glasila TV-15. Sedanje stanje je nevdržno tako po materialni plati, nakladi, konceptjski zasnovi in funkciji, ki jo mora opravljati. S spremenjenim položajem in vlogo ZB se mora spremeniti tudi položaj, vloga in funkcija časopisa. Če kdaj, potem v teh spremenjenih pogojih, organizacija nujno potrebuje svoje glasilo, ki ga bo dobilo v roke čimveč borcev oz. bralcev. Časopis bo moral opravljati funkcijo notranjega povezovalnega dejavnika med borci ter predstavitelja opredeljenj, pogledov in stališč naše

organizacije, posameznih združenj, organov in posameznikov do raznih vprašanj zgodovine NOB ter do aktualnih vprašanj družbenega življenja. Ne bomo pa mogli pristajati na nenehno kranje konca s koncem s prošnjami za dotacije, da bi časopis vzdrževali na robu životarjenja, hkrati pa se miriti z vse manjšo naklado oz. z vse manjšim številom naročnikov in borcev, ki berejo svoje glasilo. To seveda ni stvar redakcije, niti samo republiškega in izvršnega odbora ter delovnih teles, temveč celotne organizacije. Morali bomo čimprej dobro pripraviti in nato izpeljati široko akcijo med vsemi borci in v javnosti, ki naj bi pripeljala do kvalitetnejše oz. za bralce sprejemljivejše vsebinske zasnovе časopisa, do čimvečje naklade in s tem tudi do njegove postopne ekonomske osamosvojitve ter do uveljavljanja funkcije, ki mu bo namenjena med borci in v javnosti.

Naloga, ki je neposredno pred nami, je oblikovanje stališč do prihodnjega sodelovanja s posameznimi borčevskimi organizacijami v drugih republikah in skupno na zvezni ravni. Sam spada tudi odnos do zveznega kongresa, zlasti do dokumentov, ki naj bi bili predmet razprave in sprejemanja na kongresu. O tem je bilo govora. Osebo pa mislim, da moramo narediti vse in vplivati, da bi naravnost in vsebina teh dokumentov, predvsem Programske deklaracije in statuta, bila takšna, ki bi bila sprejemljiva za nas oz., ki naj bi bila vsaj načeloma skladna z dokumenti, ki smo jih danes sprejeli. Pri tem je treba iskati zavezanje oz. podporo tudi pri drugih delegatih iz borčevskih organizacij drugih republik. Če ne bo teh možnosti in se bo vse izteklo proti našim predlogom in stališčem ter v nasprotju s konceptom in vsebino naših dokumentov, to se pravi programskih načel in statuta, potem je boljše vnaprej povedati, da ne bomo sodelovali na kongresu, kot pa, da bi se izpostavljali množnim razpravam in preglasovanjem ali pa celo odhodu s kongresa.

Če se želi obdržati konstruktivno združevanje, sodelovanje oz. dogovarjanje za skupne aktivnosti republiških organizacij ZB na zvezni ravni o vprašanjih in nalogah, ki izhajajo iz značaja in vsebine delovanja teh organizacij v konkretnih okoljih in družbenih razmerah, potem je vsako vsiljevanje splošno veljavnih in obvezujočih formul, organizacijskih pravil in stališč za vse, pod geslom enotnosti nesprejemljivo, kajti to vodi k razbijanju vsakega konstruktivnega sodelovanja in koordiniranja aktivnosti ter stvarne enotnosti na zvezni ravni. To dokazujejo izkušnje vseh drugih, sedaj že bivših, družbenopolitičnih organizacij, v zadnjem času pa tudi naše borčevske organizacije, ko niso več možne

* Poudarki iz razprave in zaključki skupščine ZZB NOV Slovenije

Na svoji skupščini smo danes borci sprejeli nova programska načela in naloge ter statut, ki nas opredeljuje kot enotno, samostojno, nestransko organizacijo vseh udeležencev narodnoosvobodilne vojne na območju republike Slovenije.

Udeleženci NOB smo življenjsko zainteresirani za uspešen demokratičen razvoj Slovenije in Jugoslavije, za čim bolj stabilen potek politične in družbeno-gospodarske prenove. Zavzemamo se, da se v tem okviru odpravijo pravne, moralne in materialne posledice dajanj v preteklosti, v katerih so bile kršene človekove pravice in katerih žrtve so bile tudi med udeleženci NOB.

Spričo prestanih naporov v času vojne in visokih let so udeleženci narodnoosvobodilne vojne upravičeni na vso potrebno gnotno in socialnozdravstveno pomoč, varstvo in zaščito.

Borci ne nasprotujemo, temveč podpiramo vse napore, da se o še preostalih temnih lisah naše zgodovine ugotove zgodovinska dejstva; odločno pa zavračamo poizkuse, da se vsej borčevski generaciji, ki je sodelovala v NOB iz najčistejših pobud in idealov, sramotilno pripiše odgovornost za posamične ekscese. Prav tako zavračamo poizkuse prevrednotenja osvobodilnega boja v državljansko vojno.

Zavzemamo se za dejavno vključevanje v Zvezo borcev vseh udeležencev narodnoosvobodilnega boja, da bi tako skupno očevali bogato dediščino pripadnosti zmagoviti zavezniški antifašistični koaliciji. Prepričani smo, da je današnje napore za nadaljnjo krepitve slovenske državnosti in suverenosti mogoče uspešno graditi samo na temelju pozitivnih pridobitev osvobodilnega boja slovenskega naroda.

konstruktivne razprave in dogovarjanja o skupnih in pravih vprašanjih. Povsem jasno je, da moramo izhajati iz programske in statutarne samostojnosti republiških organizacij, na zvezni ravni pa koordinirati aktivnosti po svobodno in demokratično dogovorjenih vprašanjih in interesih. Sicer pa smo približno tako delovali tudi v času NOB. Seveda so pred nami še težki razgovori kakšne skupne organe je pravzaprav treba imeti na zvezni ravni, kajti v večini borčevskih organizacij še vedno prevladuje mnenje, da se enotnost ZB Jugoslavije lahko ohranja in varuje le s centralistično in hierarhijsko postavljeno organizacijo z močnim zveznim vodstvom, ki sprejema odločitve obvezne za vse. Ne verjamem, da bi glede tega prišlo do kakšnih resnejših premikov ali ustreznih rešitev do kongresa ali na kongresu. To bo ostalo za kasnejše razgovore.

To so nekatere naloge, ki imajo določeno prioriteto ali so neposredno pred nami. Seveda bo potrebno programska načela in naloge operacionalizirati in vgraditi v konkretne programe republiškega odbora, zlasti pa izvršnega odbora, delovnih teles in v druge oblike delovanja.

Na koncu bi se tudi jaz rad zahvalil vsem, ki so do sedaj delovali v Republiškem odboru, predsedstvu, sekretariatu, delovnih telesih, odborih in komisijah, ali na druge načine prispevali k uspešnemu delovanju teh organov in teles. Posebej se zahvaljujem dosedanjemu predsedniku, podpredsedniku in sekretarju republiškega odbora tovarišem Bojanu Polaku-Stjenki, Ladu Poharju in Jožetu Božiču za požrtvovalno delo in za uspešno opravljanje funkcij. Vse te, in seveda tudi vse ostale v tej dvorani, in vse borce, ki znajo, hočejo in zmorejo prispevati k uspešnemu delovanju organizacije v novih družbenih razmerah vabim, da se vključujejo v ustrezna telesa in oblike delovanja, zlasti tam kamor bodo posebno vabljeni. Če nam bo uspelo (ni pa posebnih razlogov, da nam ne bi uspelo), bomo na sedežu Republiškega odbora organizirali klub oz. uredili klubske prostore, kamor bi borci prihajali, se srečevali in pogovarjali ter prebirali časopise, informacije in tudi druge publikacije s katerimi bi razpolagali. Hkrati pa tudi posredovali svoje ideje, pobude in predloge za delo in posamezne aktivnosti, ki bi jih bilo vredno ali nujno začeti oz. izvajati. Prepričan sem, da bomo borci kljub letom, ki se nam tako neusmiljeno nakladajo na pleča, in kljub vsem eventualnim preizkušnjam, pred katerimi bi se lahko znašli v prihodnje, ostali pokončni, dosledni v obrambi temeljnih vrednot in izročil NOB in zvesti idejam OF ter koreninam iz katerih smo zrastle.

Borci nasprotujemo poskusom, da bi se demokratični procesi nasilno zaustavljali z zastraševanjem, z grožnjami z državljansko vojno ali z izrednimi ukrepi. Želimo, da bi se čimprej vzpostavile na osnovi svobodno izražene volje državljanov v vseh republikah in pokrajinah pluralistično izvoljene demokratične skupščine, ki edine v enakopravnem dialogu od spoštovanja različnosti lahko odločajo o nadaljnji usodi narodov Jugoslavije.

Slovenski borci ugotavljamo, da, žal, tudi Avnojska Jugoslavija ni uresničila vseh pričakovanih naših narodov. Današnji čas zato zahteva nov enakopraven in demokratičen dogovor vseh o takih osnovah skupnega življenja in sodelovanja, ki bodo skladno s sodobnimi civilizacijskimi in integracijskimi tokovi. Do tega pa je mogoče priti le s tolerantno in argumentirano razpravo, nikakor pa ne z žalitvami, grožnjami in vsiljevanjem ideologije ali pa z revanšizmom. Vsa aktualna odprta vprašanja je potrebno strpno obravnavati in razreševati le po demokratični poti v okviru skupščinskega sistema, ki mora biti rezultat svobodnih, večstranskih, demokratičnih volitev.

Naša skupščina je ocenila kot nesprejemljivo in neskladno s pravno državo enostransko izsiljevanje ustavnih rešitev mimo soglasja vseh narodov in republik. Zavrnila je tudi poizkuse oktroiranja nove ustavne ureditve ali preglasovanja prek Zvezne skupščine, ki še ni pluralistično in demokratično konstituirana in ki ji poteka mandat. Smatramo, da si Predsedstvo SFRJ ne bi smelo prisvajati vloge, ki pripada izključno skupščini kot edinemu mestu dogovarjanja demokratično izvoljenih predstavnikov vseh republik in pokrajin.

Skupščina je sprejela oceno, da je zadnja akcija odvzema orožja Teritorialni obrambi šokirala vso slovensko javnost in še posebej udeležence NOB. Ti pa so jo razumeli kot izraz nezaupanja v zasnovo SLO na izkušnjah NOB. Zaradi tega so podprli zahteve za odgovornost izvršilcev tega sklepa, ki krši ustavne pristojnosti Republike Slovenije.

Skupščina je potrdila dosedanje delo delegatov ZZB NOV Slovenije v Zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije in v njegovem predsedstvu. Na osnovi dosedanjih razprav in ponujenih dokumentov za XI. kongres ZZB NOV Jugoslavije skupščina sodi, da na tej ravni še ni dovolj pripravljenosti, da se sooči z novejšim političnim razvojem in sprejme enakopraven dialog, zasnovan na medsebojnem spoštovanju. Namesto tega so bili slovenski predstavniki pogosto izpostavljeni krivičnim očitkom in celo osebnim žalitvam.

Skupščina nalaga delegatom, da v pripravi na XI. kongres ZZB NOV Jugoslavije uveljavljajo dopolnila k skupnim dokumentom, zlasti k osnutku programskih izhodišč, ki jih je oblikovala delovna skupina predsedstva RO ZZB NOV Slovenije in da na seji Zveznega odbora 25. maja z vso odločnostjo opozorijo, da je od odnosa do teh stališč odvisna udeležba delegatov iz Slovenije na XI. kongresu.

Na osnovi sprememb, do katerih prihaja v družbenem življenju Jugoslavije mora priti do temeljite prenove tudi v borčevski orga-

nizaciji. Težišče delovanja Zveze borcev je v krajevnih in občinskih organizacijah. V Zveznem odboru ZZB NOV Jugoslavije bomo usklajevali le tiste skupne akcije in dejavnosti, za katere se bomo prostovoljno dogovorili na podlagi doslednega spoštovanja samostojnosti in enakopravnosti. Jasno mora biti razvidno kaj od splošnih nalog borčevske organizacije se bo reševalo v zveznem odboru in njegovem predsedstvu in kakšne so pristojnosti teh teles.

Skupščina pooblašča novo izvoljeno republiško vodstvo ZZB NOV Slovenije, da na osnovi rezultatov usklajevanja kongresnih dokumentov v zveznem odboru samostojno odloči, ali so ustvarjeni pogoji za sodelovanje slovenskih delegatov na XI. kongresu ZZB NOV Jugoslavije. Če bi se pokazalo, da ne obstaja volja za iskanje sprejemljivih stališč in rešitev, ter, da nekateri želijo kongres borčevske organizacije izkoristiti za pritiske na Slovenijo in Hrvaško in na vse tiste, ki se zavzemajo za demokratično preoblikovanje Jugoslavije in če bi slovenskim delegatom grozilo, da bodo na kongresu zaradi svojih stališč izpostavljeni napadom in žalitvam, potem naj Izvršni odbor ZZB NOV Slovenije sklene, da se tega kongresa ne bomo udeležili. O vsem tem naj Izvršni odbor vnaprej obvesti vse republiške in pokrajinske združenja ter Zvezni odbor.

V Ljubljani, 22. maja 1990.

Statut

Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Slovenije

I. UVOD

1. Zveza združenj borcev NOV Slovenije (v nadaljevanju: ZZB NOV) je organizacija udeležencev NOV, ki deluje po svojih Programskih načelih in nalogah ZZB NOV Slovenije kot enotna in samostojna organizacija na območju Republike Slovenije.

2. V ZZB NOV se udeleženci NOV prostovoljno združujejo z namenom, da ohranjajo med borci tovariške vezi, da organizirajo srečanja in razne oblike medsebojne pomoči, da spodbujajo borce za dejavno vključevanje v družbeno življenje, da prispevajo k ohranjanju zgodovinske resnice in k urejanju ter uresničevanju gmotnega položaja, zdravstvene in socialne varnosti in invalidske zaščite udeležencev NOV.

3. ZZB NOV sodeluje z organi, organizacijami in ustanovami na področjih, ki so pomembna za uresničevanje njenih interesov.

4. ZZB NOV sodeluje, po načelih enakopravnosti in samostojnosti z drugimi republiški in pokrajinskimi organizacijami ZZB NOV ter se na podlagi svojih in skupnih interesov ter aktivnosti prostovoljno povezuje v ZZB NOV Jugoslavije.

5. ZZB NOV sodeluje z organizacijami bivših borcev, pripadnikov odporniških, protifašističnih gibanj, političnih zapornikov in internirancev v tujini, še posebej z udeleženci protifašističnega boja v zamejstvu.

II. ČLANI, NJIHOVE PRAVICE IN DOLŽNOSTI

1. člen

Članstvo v ZZB NOV je prostovoljno.

Član je lahko vsak državljan Republike Slovenije in SFRJ s stalnim prebivališčem na območju Republike Slovenije:

- ki je bil udeleženec narodnoosvobodilne vojne kot borec ali aktivist;
- ki je vojaški vojni invalid;
- ki je v domovini ali v tujini podpiral narodnoosvobodilno gibanje;
- ki je bil zaradi udeležbe v narodnoosvobodilni vojni v zaporu, taborišču, izgnanstvu, deportaciji, vojnem ujetništvu ali na prisilnem delu in se je tam s svojim vedenjem in delom zavzemal za uresničevanje ciljev narodnoosvobodilnega boja;
- ki se je zunaj domovine bojeval v oboroženih enotah proti fašizmu;
- ki je družinski član padlega borca, če uživa pravice družinskega invalida.

2. člen

Oseba, ki izpolnjuje pogoje iz 1. člena in želi postati član ZZB NOV, se prijavi združenju borcev, ki deluje na območju njegovega prebivališča. O sprejemu v članstvo odloča odbor združenja. O odklonitvi vpisa sklepa skupščina združenja; če tudi ta odkloni vpis, se lahko prizadeje pritožiti višjim organom ZZB NOV.

3. člen

Član ZZB NOV uresničuje svoje pravice in dolžnosti s tem:

- da deluje v skladu s statutom organizacije,
- da sodeluje v delu svoje organizacije ali njenih različnih oblikah delovanja,
- da je obveščen o vsem, kar zadeva njegovo delo v ZZB NOV,
- da voli in je lahko voljen v vse organe ZZB NOV,
- da dobi pomoč organizacije ZZB NOV pri reševanju svojih borčevskih vprašanj in pravic,
- da plačuje članarino.

4. člen

Članstvo v ZZB NOV preneha:

- z izstopom,
 - z izbrisom,
 - s prenehanjem državljanstva Republike Slovenije in SFRJ.
- Iz članstva ZZB NOV se črta član, za katerega se ugotovi, da ne izpolnjuje pogojev iz 1. člena statuta.

III. NAČELA ORGANIZIRANJA IN DELOVANJA

5. člen

Delo vseh organizacij in organov ZZB NOV temelji na načelu demokratičnosti ter enakopravnosti vseh članov, ne glede na njihovo politično, nazorsko, versko prepričanje in nacionalno pripadnost, na kolektivnem delu ter odločanju, uveljavljanju odgovornosti in je javno.

6. člen

Temeljna oblika organiziranja članstva v ZZB NOV je združevanje borcev NOV oziroma vojaških vojnih invalidov.

Združenja borcev NOV se združujejo v organizacije Zveze združenj borcev NOV občine, ZZB NOV Slovenije pa združuje organizacije ZZB NOV občin in posebnih družbenopolitičnih skupnosti.

ti avtentičnost spomenika in da ne pride v poštev nobena druga rešitev, še najmanj spreminjanje slikovite dostopne poti. Žal pa so bile skoraj vse variante povezane s strahotnimi stroški. K sreči je bila po prvem večjem nali-vu potrjena misel ing. Pavli-ča, da bo največje delo pri spravi peska iz soteske opravila voda sama. Županji in, brez pretiravanja, tudi Slovencem, se je odvalil ka-men od srca.

In spet besede zahvale: gozdarjem, alpinistom, ki so za ceno življenj reševali Fran-jine predmete, vojakom, milici, območni skupnosti So-ča (ta je plačevala prve stro-ške), socialistom z Jožetom Smoletom, ki so se lotili soli-darnostne akcije, Gombaču, ravnatelju Narodnega muzeja v Ljubljani, ki je prišel na misel, da bi se za pomoč obr-nili tudi v zamejstvo... in Sa-mu Bevku, ki se je zaradi is-

krenih besed zahvale kar vi-dno manjšal pred menoj in sra-mežljivo mahal z roko.

»Zapišite, naj Arturo Cala-bria iz ANPI-ja in njegovi ve-do, da smo jim Slovenci hva-ležni, zapišite, da se je deželi-ca pod Alapami izkazala ta-ko, kot se je izkazala med vojno in da vse, kar se je do-gajalo v Franji v tistih pre-lomnih časih, ko se je kalila človečnost, ni bilo zaman.« je še dodala in rekla bi še marsi-kaj, da se ni dan počasi pre-vešal proti večeru.

Previdno stopajoč po na-novo nabitih deskah sem po-časi izginjal v šumenje in skalovje, v prepadno strugo Čerinščice, mimo grobov ran-jencev, ob mogočnih kablilih, ki so v Franjo pripeljali elek-trično moč in telefon, z raz-vnetimi mislimi, da moremo, hočemo in zmoremo držati skupaj, kadar gre za naše.

Milenko Strašek

Priznanje in zahvala

Naši sociologi so pred časom opravili preskavo o odnosu Slovencev do svoje kulturne dediščine. Izka-zalo se je, da najbolj čislamo pomnike iz narodnoosvo-bodilnega boja. Bolnica Franja se je uvrstila v sam vrh tistih spomenikov preteklosti, za katere so anketirani sodili, da bi morali uživati polno družbeno pomoč in za katere so se izjasnili, da so tudi sami pripravljene pri-makniti sredstva iz svojega žepa. Na Republiškem odboru ZZB NOV Slovenije smo bili na tako izpričano raven domovinske zavesti ponosni in smo rezultate raziskave popularizirali, čeprav so jih marsikje sprejemali s šilcem dvoma.

Nekaj let za tem je to skepso zanikala naravna nesreča, ki je pretila, da bo za vedno izbrisala enega najbolj avtentičnih pričevalcev na najlepši strani člove-ške solidarnosti, tovarištva in humanosti, kar jih je s krvjo in trpljenjem izpisala zgodovina narodnoosvo-bodilnega boja. Ko so nas iz Cerknega neposredno po nesreči o tem obvestili, smo še istega dne iz seje našega sveta za tradicije poslali javnosti prvi poziv za pomoč pri reševanju partizanske bolnišnice. Predsednika sociali-stične zveze Jožeta Smoleta smo pozvali, naj podpro sklep Mestnega muzeja in občine Idrija, da je treba za vsako ceno Franjo obnoviti in predlagali v ta namen vseslovensko solidarnostno akcijo.

Poziv nanjo je znan in je presegel celo naša optimi-stična pričakovanja. Posebej, če upoštevamo, da je zbi-ranje sredstev potekalo v času, ko je bila že v polnem razmahu politična kampanja tedanje alternative, ki je v boju za oblast skušala zanikati veličino narodnoosvo-bodilnega boja in z blatenjem izničiti njegova humana izročila. Morda je prav navkljub temu pomoč obilno pritekala od vseh slojev, ne le iz vrst bivših udeležencev NOB.

Posebej smo bili veseli odmevnosti zbiralne akcije med rojaki v zamejstvu in med italijanskimi antifašisti, nekdanjimi našimi borci iz VZPI (ANPI). Kot že nekajkrat, tudi danes na praznik ponovnega odprtja Franje, želimo vsem ponovno izreči naše priznanje in prisrčno zahvalo.

Vseskozi pa smo se hkrati zavedali, da sam denar ne rešuje vsega. Kot takrat, smo tudi danes prepričani, da gre kolektivu Mestnega muzeja in Skupščini občine Idrija največja zasluga za to, da je ta dragoceni pomnik humanosti ne le rešen, temveč vzorno prenovljen. Tedanja predsednica skupščine Ivica Kavčič in direktor muzeja Samo Bevk, sta uspela k akciji pritegniti širok krog agilnih in sposobnih sodelavcev. Pod njunim vod-stvom, s strokovnjaki različnih profilov iz številnih podjetij, organizacij in ustanov, so zagnano, vendar skrajno racionalno ter profesionalno reševali zapletene probleme. Predolga je vrsta vseh sodelujočih, da bi jih naštevati. Prav pa je, da zdaj, ko je biser v školjki soteske Pasice ponovno odprt domačim in tujim obisko-valcem, znova povemo, kako zelo bivši borci cenimo in občudujemo pravi partizanski duh upornosti in vztrajnosti, ki je prežemal vse, ki so sodelovali v tej akciji. Obnovljena Franja naj jim bo ne le v ponos, ampak tudi največja zahvala.

Lado Pohar

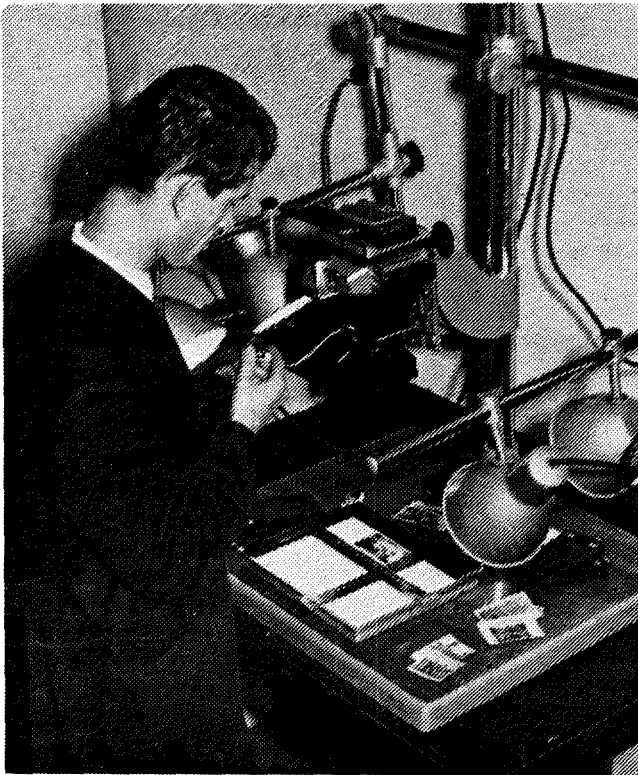
Tone Klančnik – pojem dobrega muzejskega fotografa

Iz sveta tišine do okretnega valčka

V že kar dolgih letih našega novinarjenja smo se pogosto srečevali s Tonetom Klančnikom, saj je naše delo pogosto terjalo poleg tekstov primerne zgodovinske fotografije, ki so nam jih vselej prijazno odstopili v Muzeju ljudske revolucije Slovenije. Navsezadnje vse premalo poudarjamo, da je tam shranjen za slovenski narod neprecenljiv zgodovinski zaklad – v obliki tisočev avtentičnih fotografij – od prve svetovne vojne, prek medvojnega obdobja in še posebno iz časa NOB. Tone Klančnik pa je bil vse do pred dnevi (in tako trideset let!) v tem muzeju fotograf. Pa ne kakršenkoli foto-graf. Muzejci pravijo, da najbrž danes v Sloveniji ni mojstra, ki bi znal tako zanesljivo in potrpežljivo iz starih, porumene-lih in drugače poškodovanih filmov, plošč in fotografij izva-biti jasne posnetke, primerne za arhive, knjižno objavo in tudi za razstave. Te dni so se mu iztekli zadnji delovni dnevi in zato smo se zapletli z njim v pogovor. Pa ne le zato. Tonček je za sogovornika zanimiv tudi zaradi nečesa dru-gega. Že od tretjega leta starosti je namreč gluhomem. V živ-ljenju je moral premagati veliko več ovir in težav, kot brez-hibno zdravi ljudje. Kljub temu pa je poln energije, dobre volje in nenehne želje po novih znanjih.

V Mojstani, kjer se je ena-tridesetega leta rodil, je te-klo življenje v bedi in števil-nih težavah. Pet otrok, oče mizar... Tja do tretjega leta je bil popolnoma zdrav otrok,

Vojna, ki tudi otrokom ni prizanašala, je Tončka zane-sla v francoski (takrat zasede-ni) Metz. Spominja se tudi začetka vojne, ki so jo v Ljub-ljani naznanile sirene. Otro-

V fotografskem ateljeju je suveren, mojster svojega posla.

kakor njegovi bratje. V neki hudi zmrzali pa se je močno prehladil in bolezen je pustila sledi... Šele pri devetih letih je dal od sebe prve negotove glasove in se začel privajati k drugačnemu sporazumevanju z drugimi ljudmi.

Leta 39 so ga dali v pri-pravljajni razred in nato v redno šolo v ljubljansko gluhomemnico. Tam je dobi-val prve lekcije iz znamenj za sporazumevanje med gluho-nemimi, pa tudi prve batine, ki so jih delili nestrpni učite-lji. Koliko strahu je učil ne-bogljjen otrok, daleč od ma-me in svojcev, si lahko le predstavljamo, danes pa Ton-ček pravi, da se je takratno življenje tako močno zarezalo v njegov spomin, da je čisto zanesljivo, da se je prav zara-di tega njegov razvoj odvijal precej počasneje, kot bi se sicer. Morda je prav zato ostala med svetlejšimi podo-bami iz njegovega otrostva učiteljica Marija Ravnikarje-va, ki je imela do svojih glu-honemih učencev drugačen odnos. Bila jim je bolj kot mama, spodbujala jih je in jim vlivala vero, da se bodo klub težavam privadili brati govorečim besede z ustnic...

ške oči so z oken gluhomem-nice spremljale dolge kolone italijanskih vojakov, ki so se valile na Zaloško cesto proti Mostam.

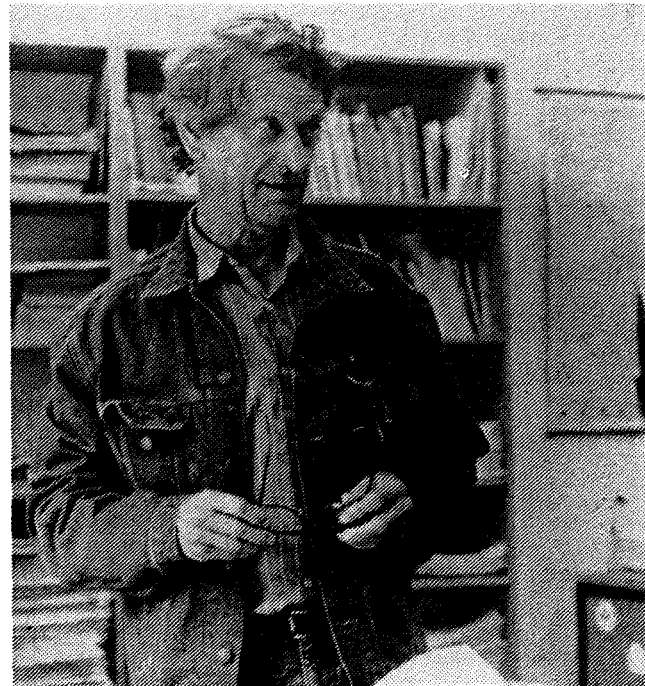
V Metzu, tudi v gluhomem-nici, se je učil nemščine več kot leto dni. In bil je najboljši učenec v razredu.

Vsak dan so tulili alarmi. Otroci so večkrat spali v kle-teh. Poleg vseh strahov v tu-jem svetu pa jih je grudilo tudi neizmerno domotožje. Zato je bila njegova sreča tem večja, ko se je na pomlad štirinštridesetega vrnil domov.

Podobe vojne so se vtisnile otroku Tončku v neizbrisni spomin: ruševine hiš, tovarn, jarki, podrti mostovi skozi vso Nemčijo... In končno dom. Mojstrana. Veseli so ga bili sovaščani, starši pa še bolj.

Po osvoboditvi je spet od-šel na šolanje v Ljubljano. Kratek, čas je hodil v drugi razred, pa so ga prestavili v tretjega in kmalu v četrtega. Tega je opravil redno, nato pa še petega in šestega po hitrem postopku. Napredoval je hitreje od sošolcev, zato se je lahko tudi hitreje poslovil od osnovne šole.

Na nekem športnem tek-movanju gluhonemih v Subo-tici je opazil nekega gluhone-mega fotografa, ki jih je sli-kal. Od tistih dni se mu je v glavi oblikovala misel – po-stati fotograf! Vendar je bila to za tisti čas in razmere med gluhonemimi res nezasišana želja. Za fotografa je bilo tre-ba imeti določeno izobrazbo in odločnost. In vendar, tr-maril je toliko časa, da ne bo

Tone Klančnik je poleg fotografij za potrebe muzeja izdelal tudi na tisoče kopij za različne naročnike, pogosto tudi za TV 15.

čevljar, da mu je to tudi zares uspelo. Pri znanem ljubljanskem fotografu Pogačniku, ki je izučil kar nekaj izvrstnih fotografov, se je učil štiri leta. Obvladal je reprodukcijo, montažo in kakovostno izde-lavo fotografij. Imenitno se je odrezal na pomočniškem iz-pitu. V drugem letniku šola-nja pa je bil proglašen za naj-boljšega fotografskega vajen-ca. Celotno mojster Pogač-nik mu je že takrat dal prizna-nje, da je »doktor« za repro-duciranje starih (orumeneli-h...) fotografij.

Tako se je začelo in trajalo nato vseh trideset delovnih let v Muzeju ljudske revoluci-je Slovenije, kjer je bil Ton-ček nepogrešljiv. Danes pravi, da je imel v kolektivu vse-lej veliko oporo, oni pa pri-stavijo, da je celo pred odho-dom v pokoj poskrbel za kon-tinuiteto, saj je novo, mlado fotografino precej uvedel v skrivnostni reševanja starega fotomateriala.

Še kot retušer pri mojstru Pogačniku je moral prijeti

ske zveze. Prav tako pa izred-no rad potuje z družino pri-vatno.

Na naše vprašanje, kaj bi dejal o mladini nasploh in o šolanju mladih fotografov danes, je menil, da so danda-nes drugačni, bolj odprti, da pa opaza, da je v šolah veliko teorije, medtem ko mladim, ki prihajajo v službe, manjka praktičnega dela in pouka in torej praktičnega začetnega znanja.

S svojim življenjem in de-lom je dokazal, da lahko in-validi z upornostjo in nepre-sahljivo zvedavostjo napredu-jejo in se tvorno vključujejo v družbo. Vendar, je pouda-ril, je pri tem izredno po-membno, kako jih sprejema življenjsko in delovno okolje, kakšne spodbude jim dajejo šole... Saj poznam tiste več-ne pripombe naših invalidov, da jih družba, če le mora, še vedno potiska v šablone (med telefoniste in čevljarje na primer)...

B. Ž. J.

Med gluhonemimi je bil vselej aktiven in je s svojo vsestran-sko zagnanostjo dajal vzgled tudi drugim. Čeprav je bil že od majhnega pahnjen v svet tišine, se je z upornostjo in domisel-nostjo privadil celo plesu! Tako se z ženo lahko brez težav zavrti v ritmu valčka...

S fotokamero Edija Šelhausa (2)

Stotinka za zgodovino

Edi ni nikoli imel postanka na enem mestu. Morda zato, ker je kot gorenjski partizan toliko prehodil – pot ga je vodila čez najbolj opustošene kraje Korduna vse do Dalmacije, kjer so nastali pretresljivi posnetki porušenih mest in krajev ob Dalmatinski obali. Kot zanimivost naj omenim, da je še pred petimi leti Muzej revolucije iz Zadra iskal redke posnetke porušenega Zadra doma in celo pri rojaki v ZDA. Po zaslugi slovenskih fotoreporterjev, med njimi tudi Edija Šelhausa, v Muzeju ljudske re-

volucije Slovenije hranimo okoli 700 fotografij Zadra z okolico, ki smo jih preslikali in posredovali Muzeju v Zadru.

Ni več utegnil razviti zadnjih filmov, ker je proti koncu aprila 1945 prišel ukaz: »Pospravite vse zabojnike in premik«. Vedeli so, da so namenjeni proti Ljubljani. Tega so se vsi neznansko veselili, Edija pa je vleklo v Trst, kjer je preživel prva otroška leta. Bil je presrečen, da se je lahko pridružil enotam IV. armade, ki so prodirale tja.

Pot jih je vodila mimo Gerova, Mašuna, Ilirske Bistrice v Trst.

Njegovi prvi posnetki v Trstu so bili namenjeni skupinam tržaških delavcev, ki so sodelovali pri osvoboditvi mesta.

Ljubljana še ni bila osvobojena, ko so se v središče Trsta zgrinjale nepregledne množice naprednih meščanov. Na velikem trgu Unita je govoril komandant Dušan Kveder. Trst je bil poln velikih dogodkov, a komaj se je dobro vživel, je moral v Ajdovščino, kjer je 5. 5. 1945 v svoj objektiv ujel slo-

vesnosti ob proglasitvi 1. slovenske vlade. Pet dni je preživel v Gorici, Trstu in osvobodjenih Goriških Brdih, nato pa se je 10. maja pridružil koloni avtomobilov, ki se je odpeljala proti Ljubljani. S člani prve slovenske vlade in zavezniki misij je podoživljal nepozabne trenutke ob prihodu v slovensko prestolnico. In zgodilo se mu je nekaj, kar se mu kot fotoreporterju ne bi smelo zgoditi. Ob nepopisnih trenutkih veselja in sreče, da je vojne konec, trenutkih, ki jih lahko ohrani samo film, je skoraj pozabil na fotografiranje, tako, da je napravil le nekaj posnetkov osvobodene Ljubljane in enkratnega razpoloženja njenih prebivalcev. Takoj se je priključil fotosekciji, ki je imela sedež v hotelu Slon.

Kmalu so ga kot snemalca poslali v Trst. Tam je v izjemnih okoliščinah posnel na stotine metrov filmskega traku (o pogumnem boju slovenskega in tržaškega delavstva za slovensko samobitnost in za priključitev k Jugoslaviji) za slovenski filmski obzorik, Jugoslovanske filmske novosti in razne dokumentarne filme. Ti posnetki so ohranjeni v arhivu filmskih novosti v Beogradu in bi morali biti presneti in dosegljivi pri nas v Sloveniji, kajti posnetki Edija Šelhausa s kamero so edini dokumentarni posnetki iz Trsta v tistem obdobju.

Edi je še posebej hvalježen tržaškim pristaniškim delavcem, ki so ga v Trstu varovali, da je lahko ohranil številne zgodovinske trenutke s svojo kamero. Pri njegovem težavnem in nevarnem delu ga je policija večkrat aretirala, zaprla in pretepla, tako, da se je večkrat znašel v bolnici.

Iz tega obdobja je zelo zgovoren dopis filmskega podjetja iz Ljubljane, v katerem ga sprašujejo, zakaj že več dni ni poslal reportaže iz vročega Trsta. Vzrokov je bilo takrat več: razbita kamera, zapor ali bolnišnica...

Svoje izkušnje iz Trsta je pozneje koristno uporabil na Koroškem v Avstriji, kjer je v nemirnih sedemdesetih letih samoiniciativno že kot upokojenec spremljal ogorčeni boj Slovencev za nacionalno in kulturno ohranitev.

Brž, ko je zvedel, da se onstran meje dogaja kaj pomembnega, se je usedel v avto in se odpeljal na prizorišče. Naskok nemških nacionalistov na slovenske krajevne table je že bil eden tistih dogodkov, ko se mu je zdelo, da lahko vsaj s fotoaparatom pomaga v boju proti nasilju nad našo manjšino. Podal se je čez mejo prvič, drugič, desetič... Ob fotografiranju heimatdienstovske manifestacije na Glavnem trgu v Celovcu so ga opljuvali, ko so ugotovili,

Slovenska napovedovalka Danila Sila v radiu Trst maja 1945

Ob odhodu jugoslovanskih partizanov iz Trsta se je začela bitka na političnem polju in – po tržaških ulicah.

Koroški Slovenci se niso dali prešteti. Takole so bojkotirali pred celovško vladno palačo – sežgali so svoje vprašalnike.

da je prišel kot novinar iz Jugoslavije. Vzrok so bili tudi tile posnetki:

Edi ni fotografiral samo nacionalnega in kulturnega boja Slovencev na Koroškem, temveč tudi številna kulturna in družabna srečanja naših roja-

kov na Koroškem (npr. Slovenski pevski zbori iz St. Jakob v Rožu med vajo).

V naslednji številki TV-15 pa bo nekaj posnetkov, ki jih je kot fotoreporter posnel pri Poročevalcu, Tovarišu, Delu...

Dejan Vončina

Skupina oboroženih tržaških ladjedelnih delavcev pri Sv. Jakobu, ki so se bili oboroženo uprli okupatorju še pred prihodom prvih partizanov v mesto.

Zadnji dan izhajanja Slovenskega poročevalca – slovo je bilo v neki gostilni pri Sv. Jakobu pri Ljubljani. (30. aprila 1959).

Heimatdienstove manifestacije v Celovcu v sedemdesetih letih – ta fotografija je bila objavljena v številnih časopisih doma in v tujini. Na prednjem transparentu je zapisano: »Slovenska gimnazija v Celovcu – hud strup!«

Bitka za slovenske napise na avstrijskem Koroškem – bilo je 1976. leta v St. Jakobu v Rožu.

Nova uniforma na preizkušnji

Udobna, prijetna in funkcionalna

Veliko koristnih stvari je nastalo po naključju, ali drugače povedano, nastale so takrat, ko so se ob istem času na istem kraju srečale ideje in ljudje, ki so jih pripravljeni uresničiti in obstajajo materiali za njihovo izdelavo. Prav gotovo sodi v ta okvir tudi nova bojna uniforma, ki jo te dni preizkušajo posamezni pripadniki JLA, TO in nekateri drugi.

Ideja o novi uniformi se je porodila načelniku oddelka za ljudsko obrambo občine Kočevje Tonetu Krkoviču, ki je bil več kot deset let »operativec« v teritorialni obrambi. Za novo uniformo lahko rečemo, da je nastala kot posledica številnih dni in tednov, ki jih je Tone Krkovič preži-

uporabna. Nihče pa ni pomislil, da bi lahko iz nje naredili vojaško uniformo, saj tudi vojak živi v skrajnih razmerah.

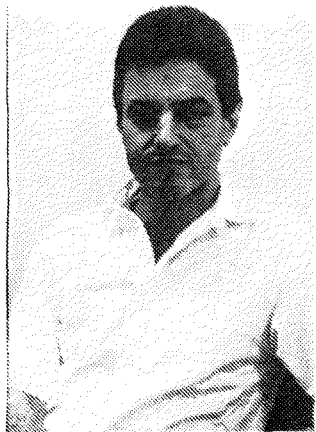
in mu dajala prijeten občutek v vsakem letnem času, hkrati pa mu omogočila karseda prikrito gibanje na terenu, »pravi Tone Krkovič. »Oblikoval sem jo ob pomoči dveh inšpektorjev organov za notranje zadeve. To je inšpektorja Beznika, ki je vodja trenajznega centra na Jasnici in inšpektorja Logarja, ki vodi odsek za opremljanje na RSNZ.«

blaga smo se odločili, da gremo v izdelavo vojaških uniform. Seveda je zdaj vse to v poskusni proizvodnji in na testiranju. Zanimanje za to paleto naših izdelkov je precejšnje, ob tem pa bomo tržišču ponudili tudi druge izdelke, ki bodo dopolnjevali uniformo. Predvsem tu mislim na spalne vreče, šotore, podloge za spanje, bojne nahrbtnike in drugo. Vse to bo narejeno iz maskirnega vzorca. Načrtujejo pa tudi, da bi tržišču ponudili izdelke iz enobarvnega blaga. To bodo anoraki, ponči, pelerine, hlače in rokavice. Menimo namreč, da bodo ti izdelki zanimivi in privlačni predvsem za lovce, ribiče, tabornike in druge.«

V Kočevju imajo možnosti, to pomeni ljudi in stroje, da bi lahko izdelovali številne druge izdelke za potrebe oboroženih sil. Pri tem gre za izdelavo najrazličnejših tokov za pištole in revolverje, nožnice, pasove, loke, lokostrelce, puške in drugo. Vse te izdelke bodo predstavili in

Novo uniformo izdelujejo v kočevski Opremi v treh velikostih. Vmesne številke pa si vojaki priredijo sami, saj takoimenovani ježki omogočajo nastavitve velikosti, ki jo opravi vojak sam, s preprostim potegom.

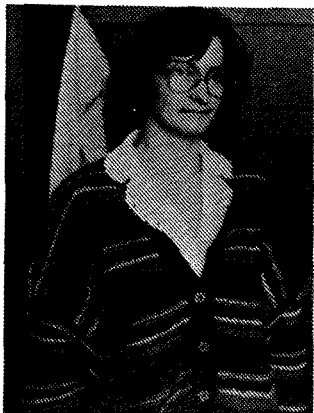
Tone Krkovič: »Načrtujem tudi nove čevlje, ki naj bi jih vojaki nosili z novo uniformo. Dogovarjam se z dvema tovarnoma v Sloveniji in upam, da bodo čevlji kmalu nared.«

Kapuca je narejena tako, da vojaku omogoča nemoten pogled na vse strani. Zanimiva so tudi ramena, ki so brezšivna, to pa še povečuje odpornost proti vlagi.

vel z enoto na terenu, kjer so bili vsi skupaj velikokrat mokri in zaradi tega jih je tudi zeblo.

»Prav gotovo vas zanima, zakaj sem zdaj začel uresničevati svojo idejo o novi uniformi. Pri svojem sedanjem delu sem skozi sodelovanje pri obrambnem načrtovanju v podjetjih prišel v stik z določenimi proizvodnimi programi in izdelki. Tako sem ugotovil, da podjetje Oprema izdeluje zelo zanimiv material, oziroma tkanino imenovano »porotex«. Ko sem podrobneje spoznal njegove značilnosti, sem jih povezal s svojo stroko in zazdelo se mi je, da bi iz nje lahko naredili vsestransko uporabno oblačilo za vojsko,« poudarja Tone Krkovič.

Mira Kersnič

»Naslednja faza pri nastajanju uniforme, je bilo njeno oblikovanje. Grobo obliko sem imel v glavi, predvsem pa sem želel, da bi vojakom omogočila nemoteno gibanje

Uniforme, ki so zdaj na preizkušnji seveda niso prve kreacije, ampak se zelo razlikujejo od prvotne. Pri vsakem modelu so namreč nekaj odvzeli in nekaj dodali. Tako je nastala sedanja uniforma, ki jo preizkušajo v ljubljanskem korpusu, pokrajinskem štabu TO Ljubljana okolica, pokrajinskem štabu TO Dolenjske, občinskem štabu TO Kočevje in skupina ostrostrelcev TO Kočevje. Seveda so prej pridobili vsa potrebna dovoljenja pri pristojnih organih, kar kaže, da so zelo resno vzeli vso zadevo in da ne želijo prehitovati časa.

»Moja želja je, da bi bil naš izdelek nenehno pod udarom uporabnikov. To pomeni, da je vsak predlog, vsaka pripomba in vsaka želja dobrodošla in tako smo tudi dogovorjeni s preizkuševalci. Zato smo jim obleke podarili v trajno uporabo in ne samo za uporabo v strukturi, kjer delajo, ampak tudi za zasebno uporabo,« je povedal Tone Krkovič.

»Naše podjetje že nekaj časa izdeluje porotex,« pravi Mira Kersnič, ki je vodja šivalnice v Opremi Kočevje.

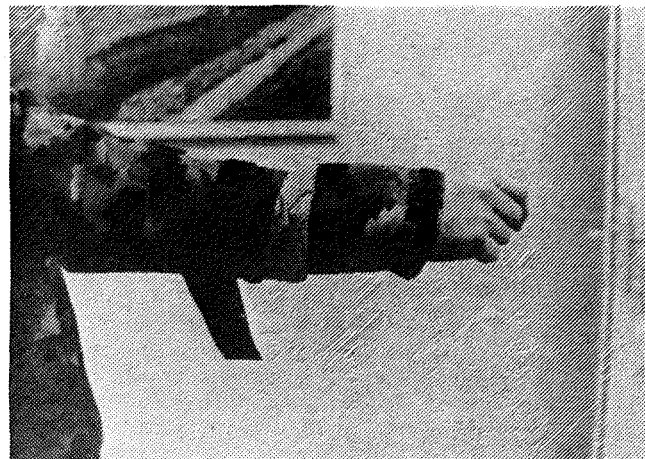
»To je vsestransko uporabna tkanina, saj na vznoter ne prepušča vlage, navzven pa lahko vlaga neovirano izstopa, tako da tkanina dejansko diha s telesom, to pa omogoča mikro porozen kemični nanos. Na podlagi tega našega

Hlače pri novi uniformi so zasnovane tako, da ščitijo ledvice in preprečujejo prehladitev hrbta. Opuščena je klasična srajca, ki jo je nadomestila majica z dolgimi ali kratkimi rokavi.

Bistvena novost je brezrokavnik, ki ga vojak nosi polti in pozimi. Na njem je polno žepov in žepkov.

Pozimi pa bodo vojaki nosili vetrovko s kapuco, ki dobro varuje pred mrazom, vlago in drugimi vremenskimi vplivi.

Vetrovka ima dvojni rokav, kar omogoča, da si vojak natakne rokavice in te mu ne zlezajo dol, prek njih pa potegne še zgornji del rokava. Tako praktično ne more priti mraz pod oblačilo.

Oznake činov niso več na ramah, ampak na žepku brezrokavnika ali vetrovke.

prodajali v trgovini, ki jo bodo odprli v Kočevju. V njej bodo prodajali izdelke domače obrti, poseben izdelek pa bo namenjen tem izdelkom, ki jih bodo proizvajalci, vsi so zasebniki, predstavili morebitnim kupcem. Kot poudarja Tone Krkovič so to proizvajalci, ki so za zasnovo SLO posebnega pomena in jim bodo na ta način poskušali zagotoviti spodobno življenje. V tej trgovini bodo prodajali tudi novo uniformo, ki bo prilagojena potrebam lovcev, ribičev in drugih porabnikov.

In memoriam

Ivan Seljak-Čopić

Že šestnajstletni deček-partizan se je sredi vojnih dni in vojne stiske zapletel v risarsko delo, ki je po končani vojni samo še trdneje opredelilo njegovo življenjsko pot. Partizansko drugo-

vanje z Vasjo Turkom, Acom Dremljem in že akademskim slikarjem Doretom Klemenčičem-Majem je v njem vzbujalo željo po eksaktni realistični risbi. Zato je bil deček tudi mehko oblikovalno gra-

divo v rokah izkušenejših slikarjev-partizanov. Turk ga je s svojim lastnim navdušenjem opozoril na Van Gogha in Cezanna, Maj mu je dajal risarske napotke. Kasneje je spoznal še »stare mačke« Mi-

heliča, Pirnata in Jakca...

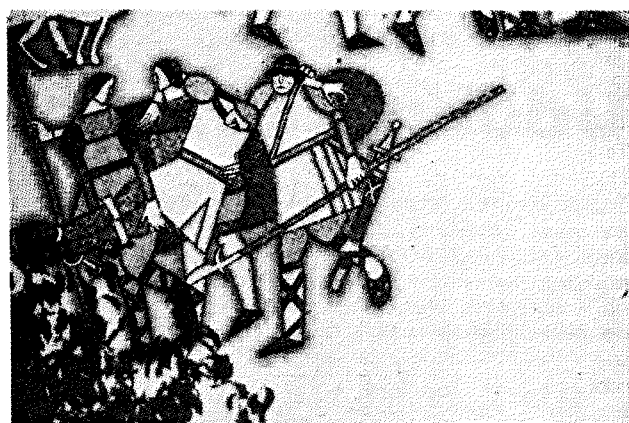
S Pirnatom je prišel v čer-mošnjiško centralno tehniko na osvobojenem ozemlju, kjer so se ob izkušeni slikarjih urili še nekateri začetniki. Čopić je bil med vsemi najmlajši. Ker je bil izrazit talent, se je hitro učil. In takoj petinštiridesetega nadaljeval študij na ljubljanski likovni akademiji, kjer so bili nekateri njegovih profesorjev hkrati

Avtoportret, 1949

Bežeca mati, 1944

Bitka na Krškem polju, 1982 mozaik

njegovi dovcerajsnji soborci. Potlej je dobil za profesorja še Gabrijele Stupico in z njegovim pogledom na slikarstvo se je v Čopičevo ustvarjanje začel umeščati osebni izraz.

Iskanje lastnih poti, ki tako in tako zaposluje večino slikarjev, je ob nekaterih mladostnih beganjih Čopića napotilo v specialko Gojmirja A. Kosa, kjer si je pridobil drugačni znanj iz kompozicije barve in motiva. In potem je »vstopil« Pilon. In prišla je Italija – ta magična ežela vseh umetnikov sveta. Po vplivu kubizma (Lhot) ... in vmes, med vdíranjem vedenja o likovnem dogajanju v »velikem svetu« se je izoblikovala osebna likovna govorica Ivana Seljaka-Čopića. Gotovo je, da je bil tudi on

eden iz nesrečne generacija, ki se vsem svojim talentom navkljub ni mogla do kraja razmahniti zaradi številnih – ideoloških, pa tudi čisto fizičnih in materialnih zaprek. Vendar je svojskost prebijala na plano in se danes ob njegovem imenu zanesljivo spomnimo te znane govorice – najsi je bila zapisana v mozaik, v nežne akvarele ali pa v slikarske zapise s slikarskih kolonij. V spominu je še sveža njegova retrospektivna razstava v Idriji ob njegovi šestdesetletnici in v spominu ostaja njegov velik prispevek k slovenski risbi. Ostajajo sledi njegovih iskanj reda v ravnotežju slike.

Za sabo pa pušča likovna sporočila, ki jih bomo obiskovalci galerij vselej znova prebirali z veseljem. B. Ž. J.

Nov slovenski film Karpa Godine

Kljub vsemu je to dogodek

Ta svet je majhen, še manjša pa ta Naša dežela, kjer, če se dvakrat prav obrneš, že naletiš skozi pogovor na kakšnega daljnega sorodnika ali pa vsaj dobrega znanca. Tako je bilo tudi tokrat. Ko smo pripravljali zapis o 150-letnici slovenske fotografije in omenjali med pionirji fotografije, predvsem pa filma dr. Karola Grosmana, nam ni padlo niti na pamet, da bi to utegnil biti ravno oče znane partizanske zdravnice dr. Božene Grossmanove. O tem dejstvu smo se poučili šele zdaj, ko je ob Godinovem filmu Umetni raj spet stopilo v ospredje ime tega ljutomerskega izobraženca, z njim v zvezi pa tudi (ob knjigi Jureta Mikuža in Zdenka Vrdlovca) filmski režiser Fritz Lang. V ospredje je stopila njegova umetnost in drobne vezi, ki jih je bil stkal daljnega leta 1915 (kasnejši znameniti holivudski režiser – Nemec po rodu) z ljutomerskim advokatom, ljubiteljem fotografije in filma v polletnem bivanju v Ljutomeru. Če bi bili zlobni tračarski časopis, bi imeli v nadaljevanju obilo »štifa« za obiranje.

Tako pa na kratko zaokrožimo: nov slovenski film mora biti dogodek že na samem startu. Že zato, ker imamo nasploh tako majceno produkcijo, pa tudi zato, ker imamo prav malo filmskih režiserjev in še manj onih, ki jim

je dano, da svoje projekte končno tudi udejanijo. Gre seveda vselej za velike denarje, ki jih doslej, (menda odkar stoji slovenska filmska industrija), nismo uspeli plasirati v zadovoljstvo večine – bodisi tako, da bi naredili komercialni film, ki bi polnil blagajne, bodisi tako, da bi umetniška globina sporočila v svetovnih umetnostnih krogih spregovorila o Sloveniji bolj precizno. Da nas ne bi površni amerikanizirani svet vselej in kar naprej zamenjaval s Slovakiijo ali nas umeščal v »Čehoslavijo«.

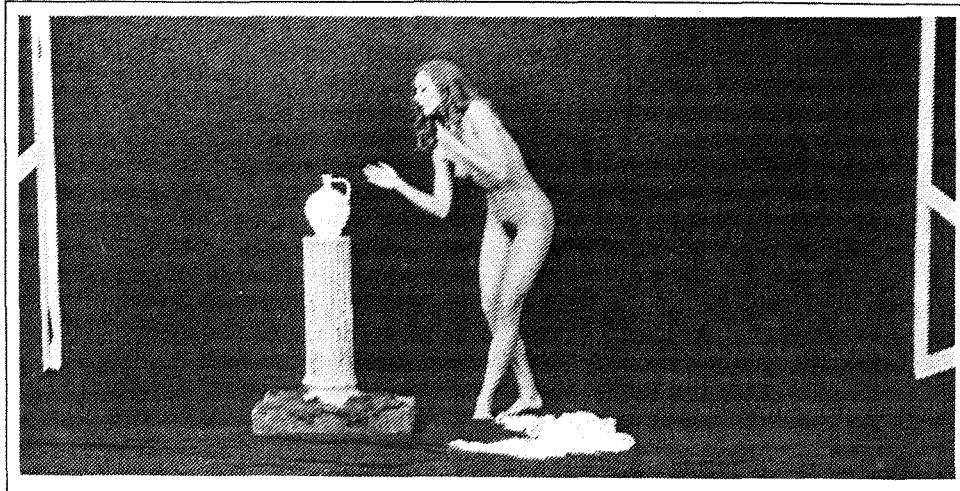
Zakaj tisti »kljub vsemu« v naslovu? Zato, ker si je zadnji film s podpisom režiserja Karpa Godine nabral toliko nalog, ki jih je hotel obdelati, kolikor si potepuški pes nabere bolh. In jih v preobilici vsega seveda ni mogel opraviti. Iz drobne epizode, ki je lahko iztočnica za romaneskno snov, za avtorsko razmišljanje o majhnosti neke province, o goljevski sceni zaprtega kroga, v katerega vdre tujek, ki oplemeniten z notranjimi čari te province spet kot izstrelek odleti iz kroga ... iz tega je hotel narediti Godina umetnino. Nastalo pa je nekaj, kar spominja na pokvečeno glineno posodo, ki jo je vrglo iz središča lončarskega kolesa.

Slika in film, tako kot slikarstvo in kiparstvo, živimi v umetnosti s simboli. Čas je filmov go-

spodar in predvsem tistim, ki se tega ne zavedajo, vselej znova podira gradove v oblakih. Brez zlobe in svetovljanske prepotentnosti lahko v novem slovenskem filmu Umetni raj najdemo prave bisere. V scenah, v detajlih (mimogrede, Lang je bil znan in celo razvpit ljubitelj detajla), v posameznih kadrih. Toda celota je nekaj, čemur ni mogoče reči drugače kot zgrešena. Človek se vpraša, zakaj tako trdna fabula, ko je v snovi toliko možnosti za umetniško odpotovanje po svoje? Zakaj toliko dialoga, zakaj tako očitna diskrepanca med človeškim faktorjem (odnosi med osebami) in dovolj precizno sceno? Zdi se, da tega filma sploh ne smemo gledati samo s stališča mi (jaz) – proti avtorju (ali za avtorja). To je očiten medijski dogodek v letu 1990, ki bi moral doživeti širši in poglobljen pristop sociologije kulture. Na nek način je namreč film Karpa Godine nekakšna zrcalna podoba vstopanja Slovencev v svet in na svetovno kulturno sceno.

Oglejte si ga in presodite sami. Navsezadnje ni vsakega pol leta narejen nov slovenski film. Razvajeni s tisočermi možnostmi (video kasetfilmov) in z razširjeno filmsko kulturo, boste lahko potrjevali ali pa zavračali kritike Umetnega raja.

B. Ž.

Dobra naravnost celovške založbe Wieser

Drugi nam grade mostove

Ob zadnji predstavitvi novih knjig celovške založbe Weiser je bilo iz ust slovenskih pisateljev (na račun slovenskih založnikov v matični Sloveniji) slišati prenekatero grenko – o prizadevanjih (in rezultatih) promoviranja slovenske literature v mednarodni prostor. Povsem upravičeno, še zlasti v trenutku, ko smo lahko pričali neverjetnim dejanjem majceno celovške založbe, ki se ji, če bo tako delala naprej, morda res obeta, da bo postala ena najpomembnejših založb za prenašanje literarnih del novejšje produkcije po vsem srednjeevropskem prostoru. Programi založbe Weiser že kažejo na to; izdana dela pa nam govore o resnih načrtih in resno zastavljenem delu.

Pred dnevi so nam tako

predstavili Iva Svetine Knjigo očetove smrti (v slovenščini), Tomaža Šalamuna Otroci in jelen (tudi v slovenščini), v nemškem prevodu pa Severni sij Draga Jančarja in Slavka Mihaliča (v originalu Tihe lomače) ter Fulvia Tomizze Preobrnjeni stolp.

Kaže, da se je Wieserju posrečilo nekaj, česar slovenske okorno odebeljene založbe ne zmorejo – da si namreč privoščijo izdajati knjige čiste literature (brez kuharskih priročnikov in drugih praktičnih knjig iz zbirk »naredi si sam«) pri tem pa ostaja nad vodo, oziroma se, po lastnih besedah zadovoljivo, povezuje z drugimi majhnimi založbami in skupaj z njimi prodira v evropski prostor. Imeti kritiko v Sternu je, za današnje razmere, domet, do-

seči obravnavo v osrednjih evropskih časopisih torej, saj se le tako lahko izve za nas, in se potem (morda) po nas (naših avtorjih) tudi sprašuje, se jih recenzira, kritizira in umešča v evropsko literaturo.

Wieser načrtuje prevode v nemščino iz srbske, hrvaške, madžarske, romunske in drugih literatur, hkrati s prevodi v slovenščino. Tudi naš majhen kulturni prostor je navsezadnje očitno zadosti velik, saj je Wieserjeva založba v borih dveh mesecih razprodala Jesihove Sonete in že pripravlja ponatis v 1400 izvodih!

Kaj naj še človek reče? Očitno bo usoda pohoda slovenske kulture v svet slej ko prej prešla v roke majhnih založb, majhnih novih firm, ki bodo delale – s srcem. B. Ž. J.

Theatrio 90

V Ljubljani

Letošnje drugo srečanje gledališč Avstrije, Madžarske in Slovenije, ki je trajalo od 30. maja do 2. junija, je še en prispevek h kulturnemu povezovanju dežel, živečih na istem geografskem prostoru.

Res je sicer, kakor so novinarjem pojasnili na tiskovni konferenci, da sta »padli« Ljubljana in madžarski Zalaegerszeg nekako po ključu v okvir madžarsko-jugoslovanskega kulturnega sodelovanja, medtem ko se je Celovec priključil skozi že prej vpeljana prijateljstva in zraven še Gradec, vendar to gledališčnikov v njihovem profesionalnem drugovanju ne moti, oziroma jim zares le prav pride! Tako ne mislijo s Theatriom nič takega, kar bi pomenilo poseganje v »domeno« srečanja gledališč Alpe-Jadran, ki se odvija v Novi Gorici, pač pa izkoriščajo splet okoliščin in dobrih možnosti, za še tesnejše gledali-

ško prepletanje. Tudi gledališče je namreč prostor prijateljskega zblízevanja med narodi, sožitja narodov in na-

rodnosti, predvsem pa je to ena od dobrih oblik za nenehno preverjanje in spoznavanje kulturnih tokov v drža-

Gledališča, sodelujoča v Theatriu 90 nimajo namena, kot je poudaril graški predstavnik tamkajšnjega gledališča, predstavljati svojih velikih predstav z velikimi zasedbami in zahtevnimi scenariji, zato pa bodo segala po solidnih predstavah, ki za svoje ugledališčenje ne potrebujejo veliko zunanjih učinkov.

vah-sosedah. MGL se je predstavilo z Mefistom Klause Manna, Graški Teater je ponudil Lessingovega Modrega Natana, Madžari so prišli z delom domačega avtorja Sándorja Hevesija Cesar in komedijant, medtem ko so Celovčani ponudili delo Daria Foja Kdor koga spota-kne, ima srečo v ljubezni.

Letos so se v Ljubljani domeni, da si bodo sodelujoča gledališča prizadevala v prihodnje na domače odre postavljati gledališka dela dobrih avtorjev iz sosednjih dežel in torej tudi tako prispevati svoj konkreten delež k spoznavanju srednjeevropskih kultur.

Srečali so se tudi župani sodelujočih mestnih gledališč, zato je upati, da se bodo razvijale stvari kulturi v prid, gledališče je namreč, kot je v spremni besedi v katalog zapisal Tone Partljič, občutljiv seizmograf družbenih dogajanj, pri čemer mora paziti predvsem na to, da ohranja svojo avtonomijo in umetniško svobodo.

B. Ž. J.

Pilova vesela šola

Uredništvo PILa, časopisa za mlade, je letos že dvaindvajsetič organiziralo republiško tekmovanje v znanju iz Vesele šole PILa. Tekmovanje so popestrili z zabavno prireditvijo, ki je bila vsebinsko naravnana na vsebino štirinajstih veselih šol, v katerih so svojim bralcem – Pilovcem povedali kup zanimivosti o čokoladi, gorah, kruhu, krasu, denarju, vodi, morju, zobeh, obleki, zimskih vragolijah, zdravilnih rastlinah, te-

lefoniji, prometnih vozilih in vremenu. 26.000 veselošolk in veselošolcev iz 530 osnovnih šol in 600 veselošolcev in veselošolk iz šol s prilagojenim programom, se je udeležilo razrednih tekmovanj, kasneje se je 7000 tekmovalcev udeležilo občinskih tekmovanj, na republiško tekmovanje pa je prišlo 410 pilovcev.

Pod geslom Znanje za jutri – veselje za danes, so pilovci v 40 minutah rešili kup zaple-

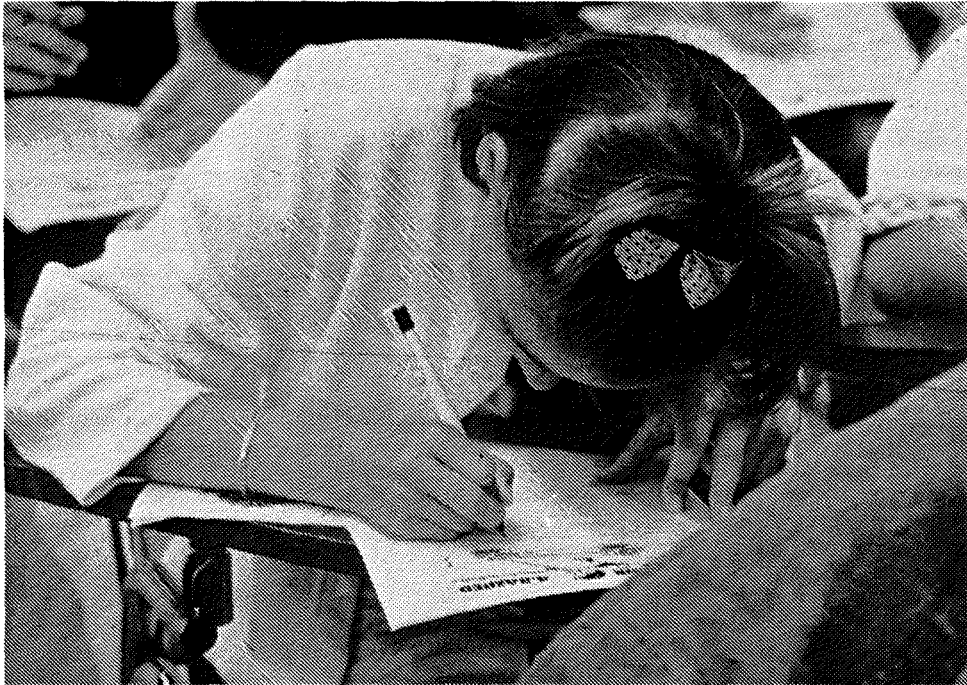
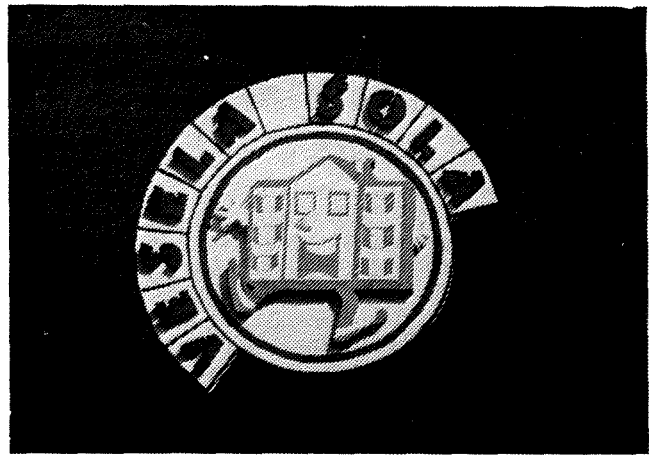
tenih vprašanj, nalog in zank. Medtem ko je strokovna komisija pregledovala njihove naloge, pa se je v Gallusovi dvorani Cankarjevega doma veselilo vseh 410 tekmovalcev, pa njihove mame, očete, bratce, sestre in prijatelje ter seveda mentorji in mentorice Vesele šole. Brez njih Vesela šola ne bi zaživel tako kot je.

Obiskovalci prireditve z naslovom Pilov naj-veselošolski direndaj so se veselili skupaj s Smrkavcem in Smrk-ljo, to sta lika Bineta Roglja, ki v vsaki številki Pila pogruntata kakšno modro (igra-

la sta Zvone Hribar in Blažka Müller), ansambel BIG BEN s pevcem Džanijem je navdušil prepolno dvorano, plesna šola Urška pa je v programu pokazala vse svoje dejavnosti in očarala še tako izbirčnega gledalca. Prireditve je povezoval Janez Dolinar. Rezultati republiškega tekmovanja v znanju iz Vesele šole so bili zelo dobri, kar pomeni, da so mladi k mozaiku znanja, pridobljenega v šoli, pridjali še en kamenček, ki ni zanemarljiv.

S. Š.

Foto: Mare Rudolf

Literarni večer

Končno! Smo vsi zavzdihili, ko je izšla posebna izdaja Matijevega rodu. Če dovolite, vam jo na kratko predstavim. V njem nastopa in ima glavno besedo klobasa HO-HO, seveda ne smem pozabiti tudi na njenega gospodarja Matija. Klobasa potuje, telovadi, kuha... in nazadnje se poroči.

K sodelovanju smo povabili učitelje, učence in srednješolce. Odziv je bil dober, le vseh zgodb nismo mogli objaviti zaradi finančnih težav in se prikrašanim opravičujemo.

V četrtek, 24. maja ob 17. uri smo na šoli v C učilnici priredili literarno popoldne-večer. Za popestritev so poskrbeli pianisti in violinisti. Med povabljenimi gosti je bila Berta Golob, ki se je pomaknila v ozadje, kajti sedla je v zadnjo vrsto. Ostali gosti so bili učenci, srednješolci, ravnatelj, učitelji iz drugih in naše šole. Sceno je pripravila Anica Tanko z izrednim občutkom. Vrnimo se nazaj k Matijevemu rodu. Uredili smo ga z učenci in mentorico novinarskega krožka, likovniki pa so zanimivo narisali klobaso HO-HO na raznih področjih. Vse prispevke je natipkala marljiva tajnica Francka Brešar.

Mi smo s predstavitvijo že zdavnaj začeli, toda jaz vam vse razkrijem šele zdaj. Začeli smo z uvodno in prvo zgodbo zbirke HO-HO. Vmesne točke so zapolnili s skladbicami mladih muzikantov. Na koncu, da na koncu smo jedli in pili! Joj, joj, kako je bilko dobro! Občudovali smo zelo dober domač kruh Ide Zadnikar, tudi klobase smo okusili. Takrat sem v ušesih nekaj slišala: »Au, uboga moja zadnjica. Zbogom!«

Uganka se glasi: kdo je to rekel? Zbogom pa vam pravim tudi jaz.

TINA KRIZNAR, 6. b.
OŠ Matija Valjavec, PREDDVOR

Moj pogled v prihodnost

Velikokrat razmišljam o svoji prihodnosti. Kot vsak človek si želim veliko denarja, sreče in zdravja, pa čeprav vem, da se to ne uresniči prav vsakemu. Sanjam da bom nekoč uspešno končala šolo, dobila delo in ustvarila skromno družino. Potem bi odšla v neznano, mogoče v kakšno drugo državo, kjer bi imela možnost doseči ugled in si ustvariti dom. Svoj poklic bi vestno opravljala in skrbela bi, kar se da najbolje, da bi veliko svojega časa prebila s svojo družino. Imela bi le enega otroka, tako da bi mu lahko dala vse, kar mu pripada in kar si želi. Ponudila bi mu vse, pa tudi tisto, česar jaz nimam. Želim si veliko prijateljev, ki bi jim pomagala in ki bi lahko pomagali tudi meni. Veliko bi potovala. Ogladala bi si veliko držav in otokov, najbolj pa si želim na Havaje.

Takšen je moj pogled v prihodnost. To so moje sanje, ki se mi bodo, upam, tudi uresničile.

Denisa Bešar, 7. a
COŠ Fran Ro, Celje

MATIJEV ROD

GLASILO OSNOVNE ŠOLE MATIJA VALJAVEC V PREDDVORU
LETNIK XXV ŠTEVILKA 1

Mnogo ste nas naučili

Letos bo minilo osem let, odkar sem na tej šoli. S sošolci smo preživeli tu najlepša leta svojega življenja, ki nam bodo za vedno ostala v spominu.

Spomnim se, kakšni smo bili v prvem razredu. Majhni in razposajeni smo spoznavali prve črke in številke. Naučili smo se abecedo, tvorili smo prve povedi. Kmalu smo v njih že oblikovali svoja razmišljanja in doživljanja. Odkrivali smo nove življenjske resnice. Matematika je postajala vse zahtevnejša, dokler nismo spoznali še težjih računskih operacij. Tudi zgodovina in zemljepis sta nam širila možgane. Spoznavali smo zgodovino vse od praskupno-

sti do danes, do atomskog veka, v katerem živimo. Zemljepis nam je širil znanje o svetu. Spoznali smo, kako je svet nastal. Spoznali smo narode, ki živijo prav tako kot mi, a je med nami in njimi vendar ogromna razlika.

V sedmem razredu sta nas začeli mučiti fizika in kemija. Le kako je sestavljeno atomsko jedro? Kako bi ugotovili, kako se povečuje telesu energija in kako sploh nastaja?

Z vsem tem, kar smo se naučili v osmih letih, se nam je odprl svet. Po času, ki je minil, bo treba zapustiti šolo, s katerimi smo preživeli toliko skupnih dni. Skupaj smo odhajali na razne izlete, ki se jih bomo vedno spomi-

njali.

Razmišljam o svoji prihodnosti. Vem, da bo treba na šoli, za katero sem se odločila, prav tako delati kot v osnovni šoli. Odhajam z mislimi na preteklost. Hudo mi bo zapustiti osnovno šolo, kjer

mi je bilo zelo lepo. Zelela bi, da bi se leta, ki so minila, vrnila. Hvala vsem, ki ste spremljali naše težave in ki ste nam jih pomagali reševati.

Vivi Trebičnik, 8. a
COŠ Fran Roš, Celje

Kozjansko poje

Na Sromljah je bilo v nedeljo tradicionalno srečanje pevskega zborov. Prišli so s področja Kozjanskega. Ljubitelji lepega zborovskega petja so prišli lahko na svoj račun, saj se je tega tradicionalnega srečanja udeležilo kar 10 zborov od blizu in daleč. Tako je lepa zborovska pesem donela daleč po bližnjih hribih.

Čeprav je organizatorjem prireditve pod pokroviteljstvom Vina Bizeljsko-Brežice malo ponagajal dež, je srečanje uspelo. Srečanje je tudi dokaz, da Slovenci kljub vedno težjim časom še vedno radi pojemo. In tako je tudi prav!

Andreja Peterkovič,
Nov. krožek, OŠ Artiče

Uč. sloven

Bimala bo konec zadnjega šolskega leta v osnovni šoli in morali se bomo posloviti. Vsem bo zelo žal za njo, vendar življenje bo teklo dalje. Učili smo se bomo v drugi šoli in se naučili po svojih sposobnostih. Tudi jaz se bom napisala naprej v šolo. Zelo si želim, da bi me sprejeli v gimnazijo, kar je zelo lepo in bi se lahko naučila avtorizacij. Učenje mi se kar gre, vendar v tehnikah srednjih šolah potrebujem veliko časa in volje do učenja. Šlo se je bilo treba napisati, sem bila zelo negotova. Učiteljica me je imela veliko upanja, vendar se mi ni uspelo. Sedaj namo se prijavim, če bodo sprejemni izpiti in če me bodo sprejeli. Problem je tudi s stipendijami, kar jih je malo in jih dolgo čaka, ki so jih najbolj potrebni in ki imajo največ potrebe življenjske pogoje. Problem pa je tudi to, da končam srednjo šolo, da ne dobim zaposlitve. Zaposlitev redaj dolgo čaka, ki bodo v naši šoli in se dobro učijo. Sedaj moram imeti šolo, če želim imeti čisto. Vendar so se ljudje, ki niso mogli viti osem let osnovne šole, pa so zaposleni. Veliko je tudi starih ljudi, ki opravljajo svoje dolžnosti na delovnem mestu že morda, da se redaj lahko plačujejo leta in se malo upokojijo, morda pa dolgo mladi, ki so nezaposleni. Do zaposlitve me čaka še osem let šolanja, nato me to nase me pomisliti. Istemu nase, kako bom končala osem nared, da se bom lažje napisala v gimnazijo. Upam, da bodo kakšen problem do takrat, ko bom končala šolo, se nade. Srečanja pa si najbolj želim, da bi bilo sprejeto v šolo.

Učiteljica, Učiteljica, 8. a
OŠ ARTIČE

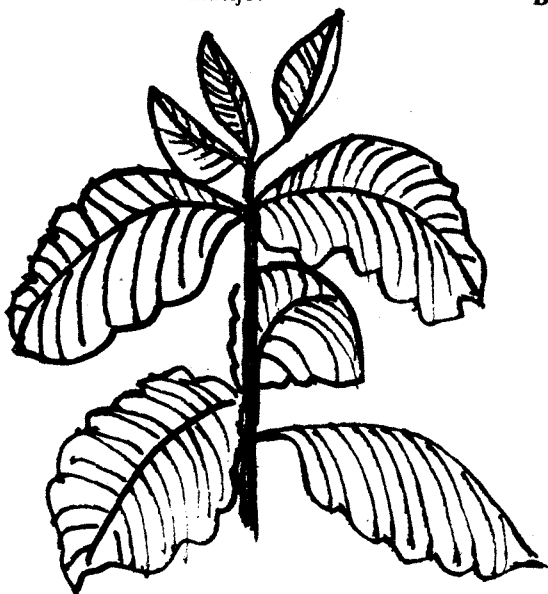
Pomladni vrt na balkonu (4)

Bazilika, to blaženo zeleno perje

Seveda vsa ta zelenjava na vrtu ni za tiste, ki ne prenesejo nobenih začimb v hrani. Kdor pa se je v življenju vsaj malo temu privadil, da kuha brez bazilike ni prava kuha. Da je ta zlahtna začimba nadvse spoštovana, boste spoznali vsakič sproti na živilskem trgu, kjer vam jo branjeveke ponujajo za kar zasoljene denarce v prav majhnih šopkih. Zato jo je prav priročno gojiti doma – tudi na balkonu. Posebnega dela z njo ni. Posejete jo lahko tudi kasneje kot piše v navodilih pred sušo, pa bo pognala, da je kaj. Potlej, ko bodo na poganki že malce zrasli, jo presadite na bolj redke presledke, bodisi v lonček ali pa kar v koritce v 10 do 15 cm razmaku.

In raba? Tistega, za kaj vse je zdravilna, vam tu ne bom razkladala. O tem piše v vsaki količkaj dobri knjigi o zeliščih. Zanesljivo pa je, da boste z baziliko oplemenitili okus številnim mesnim omakam, popestrili okus sirovih štrukljev, paradižnikove salate, tudi zelene solate (za spremembo) in tudi sami utegnute iznajti kakšno dobro kombinacijo.

B.

Univerza za tretje življenjsko obdobje

Literarni večer v prostorih DSP

Kljub že prejšnjim javnim nastopom skupine krožka za kreativno pisanje pri univerzi za tretje življenjsko obdobje, pod mentorstvom Milene Blažičeve, je bil tokratni literarni večer v prostorih društva slovenskih pisateljev vendarle še bolj slovesen in imeniten.

Dvoranica v prostorih društva je bila zasedena domala do zadnjega kotička, intimnost prostora pa je nemara storila svoje, saj se je nepristranskemu poslušalcu zdelo, da so nastopajoče brez izjeme že lep čas pred nastopom opravile s tremo.

Teme nastopajočih so bile prav različne, različno tudi slogovno pristopanje k osnovi in stopnje literarne izurjenosti. Izzarevale pa so (vse po vrsti so bile namreč ženske) nekakšno samozaupanje in vedrino, nekakšen občutek razbremenjenosti, ko so se takole javno predstavile z morda dolgo skritimi mislimi – tokrat že izpiljenimi v tekoči besedi.

Morda bo iz tega loga pognala ena sama trdnjša literarna duša, morda se bo izcimil en sam resničen in pravi roman. Vsekakor so gospe premogle v svojem pisanju toliko razgledanosti in znanja, kolikor bi ga zaman iskali pri prenekaterem srednješolcu ali študentu, katerega učni programi so (v nasprotnem sorazmerju z efekti) prepolni teorije o materinščini, o slogih in še o marsičem.

B. Ž. J.

Egoist

»Z Jakom se pa zadnje čase dogajajo čudne, neprijetne stvari.«

»Kaj ne poveš?«

»Res, res.«

»Ja, kaj pa počne?«

»Prav nič lepega.«

»In kaj je to?«

»Vsak dan prinese v službo liter vina in ga spiye.«

»Mejduš.«

»Ja, ja.«

»To pa ni zdravo, ni lepo. Treba mu bo povedati.«

»Le povej mu. Povej mu, da ni lepo, ker vse sam popije. Kje smo pa mi?«

Nasvet za izlet:

Na škofjeloško in konjiško planinsko pot

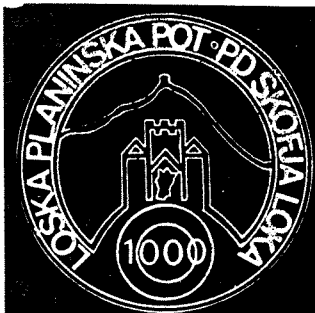
Tokrat smo za nasvet za izlet izbrali dvoje planinskih poti – prva je Škofjeloška planinska pot, druga pa je Konjiška planinska pot ob spomenikih NOB. K prvi se bomo v naših nasvetih še vračali, saj vsebuje obilo zanimivih izletniških točk. Ima tudi izredno lepo urejen in pregleden vodnik.

Pot je pravzaprav že znana od leta 1973, ko so jo planinska društva iz Škofje Loke, Železnikov in iz Žirov trasirala v počastitev tisočletnice loškega gospodstva. Tako je to pot prehodilo že mnogo planincev in izletnikov pa tudi takih popotnikov, ki so že

leli obiskati ta ali oni spomenik iz minule vojne. Reči je namreč treba, da prav to pogorje hrani in tudi skriva v sebi prenekateri spomin na trpljenje ljudi med minulo vojno, saj so bili prav ti širni gozdovi, razpotegnjenosti vasi in posamezne kmetije med vojno priča mnogim krvavim dogodkom, ki so ali ohranjeni v spominu preživelih ali pa jih tako ali drugače izpričuje spomeniška dediščina, pa naj si bo to čisto navaden kozolec alin »kôzu«, kot tej kmetiški napravi pravijo domačini, ali pa danes morda na videz že zapuščena kmetija kje v senčnati grapi pod Slajko ali Staro

Oselico...

Loška planinska pot spada med tako imenovane krožne

planinske poti, saj se začne v Škofji Loki in se tam tudi zaključuje. Ima 32 kontrolnih

točk, ki jih je treba obiskati, če želimo dobiti znak o prehojeni poti. Sicer pa tudi v tem primeru velja najprej pravilo: hoditi in spet hoditi in občudovati lepote dežele Cvetja v jeseni in šele nato poiskati žig in ga pritisniti v kontrolno knjižico. Vodnik je dobro opremljen s podatki o posameznih odsekih te poti, zato je prav, če ga imamo s seboj. Tako si bomo olajšali prenekatero orientacijsko zadrego, saj je ta pot sem in tja tako speljana, da gre res takorekoč od drevesa do drevesa... Organizatorji te poti menijo, da je pot razmeroma kratka. Res ni dolga, čeprav objame tako rekoč celotno škofjeloško pogorje. Dolžino samo pa uravnavamo z izborom odsekov, ki jih izbiramo po svoji presoji in svojih

»kondicijskih« možnostih. Pot je planinskega značaja, je pa dosti odsekov, ki ne terjajo kdo ve koliko zmogljivosti, kljub temu pa ponuja veliko naravnih užtkov in veselja. Posebej priporočamo, da greste na pot jutraj, ko je narava še sveža in so trate rosne. Takrat je v teh hribih narava najlepša, pa tudi razgledi so enkratni.

Skronejšja je pot, ki bi nas rada peljala po pokrajini v okolici Slovenskih Konjic in Zreč, tja do Pohorja oziroma do Rogle. Posebej jo priporočamo zato, ker res ni zahtevna in jo je mogoče obiskati tudi s prevoznim sredstvom, seveda ne za vsako ceno in tudi ne po vsej trasi, ki smo si jo izbrali za izlet. Izlet je lep, če ga opravimo peš, vozilo nam je le pomagalo, da pride-

mo lažje do izhodišča naše poti. Na tej poti se v 22 možnih kontrolnih odsekih lahko odločite ali za Tolsti vrh, Žiče, Roglo, Vitanje in za katerekoli vmesno postajo, ki je predvidena v samem vodniku. Še to: pot se začne v Zrečah in se tam tudi konča.

Marijan Krišelj

Literarna uganka

Kam je izginil koloradski hrošč?

Tako je pisalo v brzojavki, ki jo je bil poslal brat iz Nemčije bratu v Ljubljano. Besede so bile zapisane brez prave pomenske zveze. Sledilo je sedem debelih pisem s po desetimi stranmi gosto popisanih spominov. Dogodki, ki sta jih nekoč v mladosti doživljala skupaj, so se zdeli v bratovih spominih drugačni, čeravno so ju ljudje, dokler sta še bila skupaj, imeli zaradi podobnosti in nenehnega vkup tičanja – za dvojčka. Pa smo pri uganki: kdo je slovenski pisatelj, satirik, dramatik in režiser, ki je napisal roman v pismih z naslovom, ki se skriva v gornjih vrsticah? Če vam je takó zastavljeno vprašanje pretežko, naj vam pomagam še z dodatkom – možakar je pravkar v Mestnem gledališču ljubljanskem režiral predstavo Mefista.

★

In kako ste ugibali zadnjič? Eh, spet je bila uganka prelahka. Še isti dan, ko ste prejeli TV 15, se je s pravilnim odgovorom oglasila Jerica Skrivarnik iz Prevalj in uganila, da gre za Franja Tudjmana. Prejela bo knjižno nagrado. Za novo uganko pa kar k telefonu: (061) 327-780.

Bojana

Narod je hudič

Pod tem naslovom so se tu in zdaj zbrali avtorji takšnih in drugačnih napak in razpravljali o vseh možnih posledicah. Ugotovili so, da na tem področju še ni enotnih meril in da bo v tej smeri treba postoriti še to in ono za pravičnejšo, bolj urejeno družbo.

Dogaja se namreč, so opozorili, da na primer neki Janez naredi napako z neko Micko. Kljub temu, da živi z Nežo, se mu na tem svetu ne zgodi nič katastrofalno hudega. Na drugi strani pa Joža, ki zafura podjetje, ki je komaj vredno besede, javnost skoraj pribije na križ. Ali pa taista javnost nekega politika, ki je denimo štirideset let trobil eno, danes, ko na istem mestu govori drugo, malodane premlati.

Narod je hudič in tu bo treba nekaj storiti, saj ima vendar ja vsak državljani pravico delati napake.

Načelnost

Sosed Rudi je dovolj zviti, da loči med načelnostjo in nenačelnostjo.

»Moram reči,« mi je dejal, ko sva se po zadnjem sporu ponovno srečala, »da je Jaka iz nabavnega načelnega človeka.«

»Zaradi mene mu ni treba biti,« sem mu, še nekoliko užaljen, odgovoril.

Očitno je preslišal ton mojega glasu: »Ampak tudi njegov kolega iz sosednjega podjetja je načelna osebnost.« »Pa kaj potem?«

»Hočem vam povedati, da je to lepo, mar ne?« To je povedal tako prijazno, kot da sva najboljša prijatelja na svetu.

»Dajte no, dajte, povejte že, v katerem grmu tiči zajec.«

Saj veste, da ne prenesem tega vašega okolišnja.«

»No prav, če hočete, a jaz vas nisem prosil. Naš nabavni vam lahko prek kolega iz sosednjega podjetja v najkrajšem času priskrbi avtomobil katerekoli znamke in tovarne.«

»In kakšno zvezo ima to z načelnostjo?«

»O, ima, ima. Nepisano pravilo namreč je, da mora za take usluge človek nekaj reskirati. Trenutno je to deset starih milijonov.«

»Ja, človek božji,« sem skoraj ponorel, »To je vendar čisto navadna sleparija, ne pa načelnost.«

»Motite se, sosedi, naša tovariša ne sprejmeta desetih starih milijonov.«

»Ah, potem je pa druga pesem,« sem se skušal pomiriti.

»Onadva zahtevata dvajset milijonov in ne odstopata niti za milijon.«

Miran Skalar

Angel Venturini

V zadnjih dneh aprila smo se na ljubljanskih žalah poslovili od političnega aktivista Angela Venturini. Rodil se je v dolini pri Trstu pred osemdesetimi leti v napredni učiteljski družini. Po prvi svetovni vojni se je družina preselila v Ljubljano in Angel se je kot ekonomski tehnik zaposlil na posestvu grofa Aueršperga v Soteski na Dolenjskem. Bil je starosta Sokola v Straži. Po kapitulaciji stare Jugoslavije se je Venturinijeva družina vključila v OF, Angel je poleti 1942 vstopil v partizane, kjer je bil borec in intendant v štabu V. grupe odredov. Od septembra 1942 do februarja 1943 je bil v Zapadnodolenjskem odredu, nato je bil premeščen kot aktivist v okrožje Novo mesto in deloval kot organizator OF na območju Suhe krajine in Stične, kjer je bil poleti 1944 ujet. Zadnje leto vojne je preživel v Dachau in Leimeritzu v Nemčiji. Po vojni se je vključil v obnovo domovine, delal je na pomembnih položajih od Trsta, Šentjurja pri Celju in Pivke, kjer se je leta 1972 upokojil. Zadnja leta je preživel v Domu starejših občanov na Kolesiji.

Stane Novak

Zadnje dni lanskega leta smo se na pokopališču na Brezovici pri Ljubljani poslovili od Staneta Novaka, rojenega leta 1928. Med okupacijo se je kot mlad fant pridružil aktivistom OF in pomagal pri raznašanju propagandnega materiala.

Marija Kenda

Konec lanskega leta smo se na pokopališču v Spodnji Idriji poslovili od Marije Kenda, rojene Petermelj leta 1897 v Spodnji Kanomlji. Med NOB je aktivno podpirala našo vojsko s hrano in ostalim. Vsa njena družina je sodelovala z NOV.

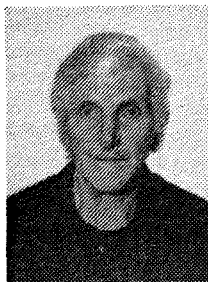
Ana Lavrič

V Ljubljani smo se lani poslovili od Ane Lavrič iz Grosuplje. Rojena je bila leta 1913 v Jerovi vasi pri Grosupljem. Leta 1941 je skupaj z možem začela delati za OF. Ob italijanski okupaciji je mož odšel v partizane v Levstikovo brigado in padel v zadnjih bojih na Orlah. Ostala je sama s hčerko in sinom in bila aktivna družbenopolitična delavka.

Milan Garantini

V začetku marca smo se poslovili od Milana Garantini, človeka nemirnega in ustvarjalnega duha, ki je neizmerno ljubil svoj kraj, borce za svobodo in srečnejše življenje. Milan izhaja iz kmečke družine. Mladost je preživel na kmetiji svojih staršev. Druga svetovna vojna ga je zatekla doma na Tiini. Kmalu po okupaciji domovine so se na tem območju zadrževali znani aktivisti OF. Že marca 1942 je z njimi navezal stik in prišel z organiziranim delom za NOB na terenu Vače-Senožeti. Zaradi izdaje je bil avgusta 1942 aretiran, vendar mu je uspelo pobegniti in se priključiti 1. Štajerskemu bataljonu, v katerem je bil do konca leta. Ta čas je odšla v partizane tudi njegova žena Roza. Zaradi terenskih političnih razmer je bil januarja imenovan za okrajnega sekretarja OF Vače-Senožeti in na tej dolžnosti ostal do avgusta 1944. Kasneje je bil poslan za političnega delavca na področje Kozjanskega, kjer je bil član odbora OF Kozje do osvoboditve. Nato se je vrnil v svoj domači kraj. Ves čas po vojni je bil družbenopolitično aktiven. Dalj časa je bil predsednik odbora OF, sekretar osnovne organizacije ZK, predsednik KO ZB in podpredsednik krajevnih skupnosti. Poleg tega je bil član občinskega odbora in večkratni član predsedstva občinskega odbora ZZZB NOV Zagorje, član občinskega komiteja ZKS, član sveta občine in drugih organizacij. O njegovem delu med vojno in po njej pričajo številna visoka odlikovanja. S hvaležnostjo se ga bomo spominjali za vse, kar je dobrega storil, posebno za napredek naše družbe, za razvoj in ohranjanje tradicij NOV.

Genovefa Knavs

Na pobreškem pokopališču v Mariboru smo se januarja poslovili od Genovefe Knavs, rojene leta 1918 v Zg. Partinju pri Lenartu. Med okupacijo je bila bolničarka bolnišnice Maribor, zbirala je sanitetni material in zdravila in ga pošiljala partizanom. Po izdaji se je umaknila v Voličino, kjer je postala obveščevalka. Po vojni se je ponovno zaposlila v bolnišnici v Mariboru.

Anica Srna

Umrila je Anica Srna, rojena leta 1921 iz Zgoranj Gorij. V dejavnost NOG se je vključila v začetku leta 1942 in kot mladinka organizirano sodelovala v organizaciji OF Poljšica. Aprila leta 1945 je bila aretirana in odpeljana v begunjske zapore. Za zasluge med NOV je bila odlikovana z redom zaslug za narod.

Angel Kodrič

Devetega maja je v bolnišnici v Šempetru pri Novi Gorici umrl predvojni komunist, prvoborec in aktivist OF, Angel Kodrič. Vse njegovo življenje je vtakano v protifašističnem boju primorskega ljudstva za svobodo in lepše življenje delovnega človeka. Zaradi svoje politične aktivnosti dolga leta ni dobil zaposlitve. Vedno je bil pod nadzorstvom fašistične policije. Leta 1932 je bil osem mesecev v zaporu in kasneje je vsako leto po en in več mesecev. Rodil se je leta 1906 v Renčah in se izučil za zidarskega pomočnika. Že leta 1922 se je v Renčah pridružil organizaciji komunistične mladine in kmalu postal sekretar ene od partijskih celic v Renčah. Leta 1926 je odšel na sezonsko delo v Švico, kjer se je povezal s KP Švice. Tiskali so lastno glasilo Delavski list in ga širili med Slovence. V letu 1930 je partijsko organizacijo primorskih Slovencev obiskal Oskar Kovačič, predstavnik CK KPJ, naslednje leto pa Aleš Bebler, delegat CK KPJ, s katerim je Kodrič v naslednjih letih tesno sodeloval pri tiskanju in prenašanju propagandnega materiala iz Švice v Renče. S sodelavci v Renčah je organiziral ciklostilno tehniko, kjer so razmnoževali propagandni material. Bil je med prvimi aktivisti OF na Primorskem. Junija 1941. leta ga je obiskal Oskar Kovačič in kasneje Anton Velušček-Matevž, s katerim sta pripravila znano konferenco na Kremencah. Med in po vojni je opravljal vrsto odgovornih funkcij v družbenopolitičnih in upravnih organih. Angel je bil tudi zdaj, v domu za starejše občane v Novi Gorici, o vsem na tekočem. do konca je ostal zvest sebi in svojim ljudem, ki jih je imel tako rad.

Ana Kos

V zadnjih decemberskih dneh preteklega leta so se jeseniški borci poslovili od svoje dolgoletne članice Ane Kos-Kosove mame. Rodila se je pred štirinosemdesetimi leti v Bohinjski Srednji vasi in se kasneje preselila na Jesenice. Že leta 1941 je začela sodelovati z OF. Tudi sinu je pokazalo pot med borce NOV. Vse, dokler ji ni bolezen načela zdravja je bila aktivna v borčevski organizaciji.

Stanko Ogorevc

Pred dobrim letom je umrl Stanko Ogorevc, ki je pokopan v Sromljah. Rojen je bil leta 1920 v Pavlovi vasi. Že jeseni 1942 se je priključil NOB, spomladi 1944 je vstopil v Kozjanski odred in opravljal razne funkcije, nazadnje je bil komandir čete. Odlikovan je bil z medaljo za hrabrost in z medaljo zaslug za narod.

Justina Golouh

Lanskega novembra smo se na grosupeljskem pokopališču poslovili od Justine Golouh. Rojena je bila leta 1907 v Mengšu. Pred vojno je bila zaposlena v hotelu v Gozd Martuljku. Ko so Nemci okupirali Gorenjsko je pribežala v Grosuplje in od leta 1942 delala z OF. Ob kapitulaciji Italije je šla v partizane v Levstikovo brigado, leta 1944 je bila poslana v Glavni štab NOV za administrativno. Za zasluge med NOB je bila dvakrat odlikovana.

Alojz Kuhar

Alojz Kuhar je bil rojen leta 1918 v Šentjerneju na Dolenjskem. Že pred drugo svetovno vojno se je zaposlil v Gorjah na Gorenjskem, nato pa v pivovarni v Ljubljani. Ob kapitulaciji stare Jugoslavije je delal pri železnici in leta 1942 je začel delati za OF. Ob kapitulaciji Italije, ko se je ustanovila železniška brigada je bil njen borec, po razpadu le-te pa se je ponovno zaposlil pri železnici v Ljubljani in naprej vse do konca vojne delal z OF. Od njega smo se poslovili v Grosupljem.

Jože Kogoj

Decembra lani je umrl Jože Kogoj, ki je bil rojen leta 1912, iz Spodnjih Gorij. Z ženo Anico sta bila povezana s prvimi partizani. Bil je udeleženec decembrske vstaje. Januaja 1942 je bil aretiran in odpeljan v begunjske zapore, kjer je bil do konca avgusta, od tam pa poslan v taborišče Gunzenhausen v Nemčiji. Pokopan je v Zg. Gorjah.

Pavel Svetelj

V 77. letu starosti je v Šenčurju pri Kranju umrl nosilec Partizanske spomenice 1941 Pavel Svetelj.

Med NOB je bil organizator, komisar in obveščevalec Kravške čete, komandir Kokrške čete ter komisar mesta Škofja Loka.

Po osvoboditvi je bil aktiven v organizacijah ZZZB in Zvezi vojaških vojn invalidov v Šenčurju.

Anton Pelan-Murat

V 78. letu starosti je v Ljubljani umrl nosilec Partizanske spomenice 1941 Anton Pelan-Murat.

V organizirano delo OF se je vključil leta 1941, januarja 1942 pa je vstopil v NOB. Bil je borec v četi Ljube Šerčerja, v Kočevskem odredu, Šerčerjevi in Ljubljanski brigadi ter intendant IV. operativne cone.

Po osvoboditvi je do upokojitve služboval v JLA.

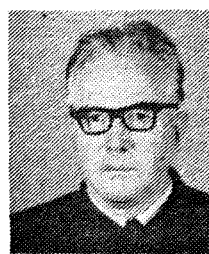
Stanko Roštohar

Tiho in skromno je končal svojo življenjsko pot Stanko Roštohar, ki je bil rojen leta 1929. Bil je mirnodobski vojaški invalid. Kot mlademu dečku je umrl oče in zapustil materi osem neprekrbljenih otrok. Prišla je druga vojna in na vrata je trkalo vse več partizanov. Z njimi so delili kosček kruha. Po vojni je delal povsod, kjer je bilo potrebno. Odšel je na službeno vojaškega roka in zbolel, zato je ostal invalid. Pokopan je na pokopališču v Loki pri Zidanem mostu.

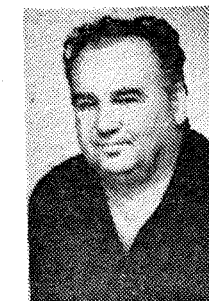
Vinko Šuštaršič

V začetku decembra lani smo se na turjanskem pokopališču poslovili od šestinsedemdesetletnega Vinka Šuštaršiča, aktivista in prvega sekretarja NOO, graditelja in soustvarjalca prvega partizanskega topa leta 1942, katerega kopija se nahaja v partizanski bolnišnici Ogenca. Zaradi naprednih idej je bil preganjan, zaprt in interniran. Po vojni se je aktivno vključil v obnovo kraja. Vrsto let je bil predsednik krajevnega ljudskega odbora, krajevnega skupnosti, kmetijske zadruge in član IO ZB in njen dolgoletni praporščak. Za zasluge in aktivno delo je bil odlikovan.

Joško Urbančič

V začetku lanskega decembra smo se na limbuškem pokopališču poslovili od Joška Urbančiča. Pred drugo svetovno vojno je služboval na Koroškem in bil ob fašistični okupaciji 1941. leta z družino izseljen v Srbijo. Uspela mu je vrnitev domov, vendar so ga takoj Italijani zaprli in odpeljali v Gonars. Po razpadu Italije je odšel v Cankarjevo brigado. V Limbušu je bil aktiven na družbenopolitičnem področju za kar je prejel več priznanj, med drugimi srebrno medaljo zaslug za delo in srebrno medaljo zaslug za narod.

Milan Petrič

Na grosupeljskem pokopališču smo se lani poslovili od Milana Petriča, rojenega leta 1929 v Spodnji Slivnici. Ko so fašisti julija 1942. leta požgali vas Sp. Slivnico, je bil Milan odpeljan skupaj s starši na otok Rab. Po vrnitvi iz internacije je postal član rajonskega odbora Spodnje Slivnice-Zalna-Račna. To delo je opravljal vse do osvoboditve. Po vojni se je udeležil mladinske delovne brigade Brčko-Banoviči in Samac-Sarajevo.

Združenja borcev sporočajo, da so lani umrli člani:

Maribor KO ZB Ivan Zagernik-Joco:

Hinko Fideršek, rojen leta 1917 v Vičancih pri Ormožu, Matilda Samsa, rojena leta 1912 na Koroški Beli – Jesenice in Dominik Turk, rojen leta 1921 v Trstu.

Šmarje pri Jelšah:

Jože Majcen, rojen leta 1913 v Polžanski vasi. Med okupacijo je sodeloval z OF. Nazadnje je stanoval v Novi vasi in pokopan na sladkogorskem pokopališču.

Jože Fidler, rojen leta 1924. V NOV je vstopil leta 1944 v Kosmajsko brigado v kateri je bil do konca vojne. Stanoval je na Platinovcu, pokopan je v Šentvidu pri Grobelnem.

Franc Arzenšek, rojen leta 1915 v Senovici. V NOV je vstopil leta 1944 v 10. brigado, v kateri je bil do konca vojne. Stanoval je na Vodenem, pokopan je v Šmarjah pri Jelšah.

Marija Cerovšek, rojena leta 1907. Leta 1944 se je povezala z OF in organizirano delala za NOB. Sin je bil aktivni borec NOV in je padel. Pokopana je v Šentvidu pri Grobelnem.

Vladimir Pavšek, rojen leta 1929. Aktivni borec Kamniško-zasavskega odreda je bil od julija 1944. Pokopan je v Šmarjah.

Jernej Skale, rojen leta 1904. V drugi polovici leta 1944 se je povezal z OF in organizirano delal za NOB. Stanoval je v Topolovcu, pokopan pa na Sladki gori.

Franc Leskošek, rojen leta 1910. Borec Bračičeve brigade je bil od septembra 1944. Stanoval je v Babni gori, pokopan na Vinskem vrhu.

Martin Kidrič, rojen leta 1903, stanoval v Mestinjah, pokopan v Šmarjah pri Jelšah.

Štore:

Jože Plank, rojen leta 1903 iz Kompol nad Štorami, Jože Romih, rojen leta 1932 iz Laške vasi nad Štorami, Anton Kocman, rojen leta 1904 iz Svetli dol pri Svetini, Pavel Lubej, rojen leta 1909 iz Bukovžlaka pri Teharjih, Anton Vrtovec, rojen leta 1913 iz Štor, Rihard Lenardič, rojen leta 1929 iz Slanc pri Teharjih, Franc Stante, rojen leta 1925 iz Prožinske vasi.

Podčetrtek:

Ludvik Počivalšek, rojen pred dvainšestdesetimi leti v Imenem pri Podčetrtku. Bil je borec Kamniško-zasavskega odreda.

Martin Turk, rojen leta 1912 v Imenem pri Podčetrtku. Od julija 1944 je bil borec Kozjanskega odreda.

Jože Šumak, rojen pred štirinšestdesetimi leti. Od februarja 1944 je aktivno sodeloval z NOB na področju hrvaškega Zagorja.

Alojzija Žagar, rojena pred triinosemdesetimi leti. Bila je obveščevalka in aktivistka.

Ljubljana KO ZB Koseze

Alojz Buh, rojen leta 1900. Od leta 1941 je bil terenski aktivist, marca 1945 je bil zaprt in interniran v Dachau.

Franciška Buh, rojena leta 1904. Od 1941. leta je bila terenska aktivistka.

Martin Medja, rojan leta 1924. Od leta 1944 je bil borec Gradnikove in Prešernove brigade.

Majda Mišica, rojena leta 1922. Od leta 1941 je bila terenska aktivistka, nato borka Tomšičeve brigade in Kamniško-zasavskega odreda in šifrerka štaba IV. operativne cone.

Zvonimir Vodopivec, rojen leta 1924. Od leta 1941 je bil aktivist, nato borec Gregorčičeve brigade.

Karel Žučko, rojen leta 1919, vojni ujetnik in interniranec taborišča Dachau.

Pameč-Troblje pri Slovenj Gradcu:

Marija Radšel, rojena leta 1908 iz Pameč, Ivana Mavc, rojena leta 1899 iz Pameč, Jernej Naglič, rojen leta 1903 iz Pameč, Ivan Konečnik, rojen leta 1917 iz Gradišča, Jože Čevnik, rojen leta 1921 iz Pameč, Nada Čoderl, rojena leta 1921 iz Gradišča, Helena Goličnik, rojena leta 1907 iz Pameč.

Ljubljana KO ZB Rožna dolina:

Alojz Cerle, rojen leta 1906. Deloval je kot aktivist OF od leta 1941. Od oktobra 1943 pa do konca vojne je bil v NOV in bil trikrat odlikovan.

Franc Pirkovič, rojen leta 1914. Nosilec partizanske spomenice 1941. Do odhoda v NOV je bil aktiven na terenu Šentjerneje. Nato je bil v vojaških enotah: Vzhodnodolenjski odred, Krški odred, Gubčeva brigada, kasneje je deloval v Glavnem štabu Slovenije. Za zasluge med NOV je bil večkrat odlikovan.

Nada Vidmar, rojena leta 1917. Od leta 1941 pa do julija 1943 je aktivno in organizirano delovala v Ljubljani, nato je odšla v partizane. Bila je v Levstikovem bataljonu, Loški brigadi in Tomšičevi brigadi. Za svoje delo je prejela odlikovanje.

Marija Vrenjak, rojena leta 1905. Od začetka pa do konca vojne je aktivno delovala z OF v Ljubljani.

Za vsakogar nekaj

Najnovejša, dvojna številka koroškega partizanskega Vestnika ponuja tudi tokrat kar precej zanimivega branja. Od poročil, do portretov, spominov, pa do izredno zanimivega zapisa Renate Mejak o težnjah narodnostne politike v luči družbene prenove na sosednjem Madžarskem.

»Spremljanje dogajanja na Madžarskem,« piše Mejakova, »kaže, da se je konkretno delo pri pripravi novega zakona o manjšinah in narodnostih (delovni naslov novega zakona) nekoliko ustavilo. Strokovnjaki so se poglobili v izdelavo 'koncepta narodnostnega zakona' in sicer na podlagi obsežnih mednarodnih primerjav in

dokumentov mednarodnih organizacij.« Pripravlja ga ministrstvo za pravosodje v sodelovanju z zunanjimi strokovnjaki. Ne glede na to pa poudarja avtorica, da so razprave o madžarskih manjšinah drugod ter drugih manjšinah pri njih, izredno živahne in so se s prejšnjega ždenja na robu pomembnosti pomaknile v središče zanimanja. Kje in kdaj so začeli prelamljati z abstraktnim internacionalizmom, pa si lahko preberete v Vestniku.

Janez Stergar je za to dvojno številko revije pripravil zapis o poročilu celovške slovenske gimnazije, Marjan Linasi o protifašističnem narodnoosvobodilnem gibanju slovenske

mladine na Koroškem v letih 1938-1945, Katja Sturm-Schabl obuja otroški spomin na čas nacizma, Silvo Ovsenk nadaljuje spomine na partizanskega kulturnika, Olga Kastelic Marjetka in Drago Uranič sta prispevala zapis o zasavskih revirih — koroških partizanskih pionirjih; Lovro Prek se spominja Vide Brestove, Mile Pavlin, Marjana Vilmana, Mitja Ribičič je prispeval zapis ob sedemdesetletnici Borisa Čizmečka-Bora, Drago Miklavc o Silvu Ajdišku, Lovro Prek pa je v zapisu ohranil spomin na lanskoro jesensko srečanje koroških partizanov v ljubljanskem domu JLA, kjer so se spomnili tudi svojih jubilejstov. Rado Lipičar poroča o Javkah brez hajke, medtem ko je na koncu priobčeno še poročilo o tekočem delu v zvezi z Gašperjevo bralno značko.

B. Ž.

Osemnajsti sejem opreme in sredstev civilne zaščite

Letos manj razstavljalcev

Na Gorenjskem sejmu v Kranju poteka te dni že osemnajsti sejem opreme in sredstev civilne zaščite. Očitno je težak gospodarski položaj v Jugoslaviji prizadel tudi izdelovalce tovrstne opreme, saj se je število razstavljalcev zmanjšalo v primerjavi z lani za dobrih dvajset odstotkov. Medtem ko je lani v Kranju razstavilo svoje izdelke 545 razstavljalcev, jih je letos le 397. Vse kaže tudi, da je Jugoslavija postala manj zanimiva za tuje proizvajalce, saj so letos prišli le štirje, in sicer dva iz Italije in po eden iz Nizozemske in Japonske, medtem ko jih je bilo lani enaindvajset.

Tudi letošnji sejem je razdeljen na več tematskih celot. Tako predstavljajo izdelovalci iz-

delke s področja gasilstva in protipožarne opreme, sanitetne opreme, sanitarne opreme in prve pomoči, zaklonišč, časnihi bivališč, varovanje premoženja, elektronike, ekologije, opreme in sredstev za službo opazovanja in javljanja, osebne in vzajemne zaščite, razstavljena pa je tudi strokovna literatura. Izdelovalci pa so strokovni žiriji prijavili dvajset novih izdelkov, ki se potegujejo za sejemsko priznanja.

Ob samem sejmu pa bo potekala še vrsta drugih spremljajočih prireditev. Tako je bila odprta vrsta posebnih razstav o naravnih nesrečah v Sloveniji in na Hrvaškem v letu 1989, o dejavnosti Rdečega križa, razvoju gasilstva na Gorenjskem, vlogi družbenih organi-

zacij in društev v sistemu civilne zaščite, reševalni dejavnosti v rudniku lignita Velenje, posebej pa so predstavili vojaške šole in vojaške poklice. Veliko zanimanja obiskovalcev in strokovnjakov pa sta pritegnila seminar o gasilstvu in njegovi vlogi pri zaščiti in reševanju človekovega okolja v okviru civilne zaščite in posebna vaja, ki je potekala pod geslom Gorenjska 90. Namen te vaje je bil prikaz vključevanja družbenih organizacij in društev v zaščito in reševanje ob naravnih in drugih nesrečah. Organizatorji so predvideli, da je ljubljansko kotlino prizadel rušilni potres, ki je v tovarni Tekstilindus v Kranju povzročil požar, eksplozijo, rušenje in kontaminacijo.

B. K.

FRANJA
ICERKNO
Slovenija

Vabimo vas na slovesno otvoritev obnovljene partizanske bolnišnice »Franje«.

ki bo v nedeljo, 10. junija 1990 ob 11. uri na parkirišču pred vhodom v sotesko Pasice. Slavnostni govornik bo akademik Ciril Zlobec, član predsedstva Republike Slovenije. Po končanem uradnem delu programa bo sledil ogled obnovljenih objektov in tovariško srečanje. Posebej prisrčno vabimo nekdanje člane in ranjence, ki so delovali in se zdravili v slovenskih partizanskih bolnišnicah.

Mestni muzej Idrija

Prejeli smo

Zarota na Ljubelju — boroveljski pokol

V sobotni prilogi »Dela« v rubriki »Prejeli smo«, je bil 12. maja 1990, objavljen prispevek gospoda Stanislava Klepa pod naslovom »Celovška zarota-vetrinjska tragedija«.

Kot navaja prav tam, je bil g. Klep tedaj politični komisar 2. čete 3. bataljona 13. brigade »Mirka Bračiča«. Ta brigada je bila ena od brigad 14. slovenske udarne divizije, ki je dobila ukaz, da na Koroškem med drugimi nalogami izvede takojšnjo razorožitve vseh nemških in kvistinskih enot na področju, kjer se je nahajala.

Poprej omenjeni prispevek gospoda Klepa je poln obtožb na račun gospoda Tobija Lawa, sedanjega lorda Aldingtona. Le-ta naj bi po mnenju gospoda Klepa, kot tedanji angleški brigadni general, podpisal povelje o izročitvi slovenskih domobrancev enotam Jugoslovanske armade. O tem tukaj ne bomo pisali. Pač pa bi izrazili, ki jih v svojem prispevku kar naprej uporablja g. Klep, kot so »poboj«, »pokol« in »pobijanje«, ko obtožuje vojsko, v kateri je bil tedaj četni politični komisar, prav lahko uporabili pri nekem drugem primeru, pravzaprav zločinu, ki so ga storili pravtisti, za katere se g. Klep s tako strastjo zavzema. G. Klep je bil

očividec gnusnega vojnega zločina, ki so ga uprizorili, tudi pred očmi britanskih opazovalcev z druge strani Drave, oddelki umikajočih se SS-ovcev na čelu z generalom SS Rösenerjem in bataljoni slovenskih domobrancev na čelu z generalom Krennerjem.

Šlo je za izvedbo zadnje, skupne, skrbno načrtovane zarote, sklenjene na Ljubelju med obema pravkar omenjenima generaloma. Oba sta poveljevala nekaj nad 12.000 glavi koloni SS-ovcev in slovenskih domobrancev, ki se je umikala iz Ljubljane. V tej koloni so imeli domobranci številčno večino, premoč v težki oborožitvi pa je bila, kot sicer vedno, na strani njihovih gospodarjev.

V koloni, ki se je 11. maja 1945 dopolne spuščala po cesti iz Podlublja proti Borovljam je bilo 30 do 40 oklopnih vozil, od katerih je bilo več kot polovica tankov in najmanj pet baterij topov. Oba poprej omenjena zarotnika sta pripravila zahrbtnen načrt: s tankovskim, topniško-minometnim iznenadnim napadom uničiti partizansko obrambo mostu prek Drave pri Borovljah in predati svoje enote britanskim silam na drugi strani Drave. Pokol branilcev mosta sta načrtovala

s pomočjo zahrbtne prevare. S partizanskim poveljstvom bodo fingirali pogovore o predaji kolone. Po potrebi bo partizanom celotno dovoljeno, da začno razoroževati predhodnični del SS-ovskodomobranske kolone. Tako bi se večji del partizanskih sil pri mostu angažiral z razorožitvijo, kar bi jim zadostovalo za pripravo napada na obrambo mostu preko Drave. Tretji dan po sklenjeni brezpogojni kapitulaciji Nemčije so besedilo, ki je to kapitulacijo potrjevalo, poznali že vsi višji nemški oficirji.

Kot je bilo kasneje ugotovljeno, se po njem niso ravnale iz Jugoslavije in Balkana umikajoče se nemške sile skupine armad E (jugovzhod) pod poveljstvom generalpolkovnika Alexandra Löhra in večina kvistinskih formacij. Zato je Lohr moral 10. maja 1945 v Topolšici v štabu IV. operative cone za Štajersko in Koroško, podpisati akt o brezpogojni kapitulaciji vseh sil, ki jim je poveljeval, vključno s podrejenimi mu kvistinskimi enotami.

Vse njihove kasnejše akcije potrjujejo, da niso pripadniki SS-ovske in domobranske kolone nameravali niti v najmanjši meri izvajati ukaza o kapitulaciji. S tem so nemški SS-esovci in slovenski domobranci bataljoni pri Borovljah 11. maja 1945 prekršili ne samo poprej omenjen dokument o brezpogojni kapitulaciji, ampak tudi določila 35. člena Pravilnika o kopnovojnih zakonih in običajih, ki je priloga k IV. Haaškemu dogovoru z dne 18. oktobra 1907. Ta člen se nanaša na

Vabila in obvestila

Odbor pohod po poteh II. grupe odredov NOV in POS — Ivančna Gorica, organizira pohod po poteh II. grupe odredov:

V petek, 8. junija 1990

Zborni mesto — Ploščad OF Ivančna Gorica ob 15.30.

Cilj Gorenja vas, kjer bo ob 16. uri odkritje spominske plošče uredniku »Kranjske čebelnice« — Mihi Kastelcu.

V soboto, 9. junija 1990

— ob 11. uri predstavitev razstave »Zgodovinski spomeniki 1941-1945« — Titov dom Ivančna Gorica.
— ob 18. uri tekmovalni tek na 15. kilometrov. Start in cilj pred Ljubljansko banko v Ivančni Gorici.
— ob 20. uri slavnostni zaključek na Ploščadi OF Ivančna Gorica.

To obvestilo velja vsem prijateljem množičnega in tekmovalnega pohoda, letos organiziranega že dvajsetič.

Organizatorji pohoda želimo čim večjo udeležbo — mladine, planincev, tabornikov, rezervnih vojaških starešin in drugih občanov.

Nasvidenje v Ivančni Gorici?

Odbor pohoda po poteh II. grupe odredov NOV in POS

Odbor skupnosti borcev 31. divizije NOV je sklenil, da namesto tradicionalnega pohoda po poti prenosu ranjencev s Primorske na Gorenjsko na Notranjsko, ki so ga opravile enote IX. korpusa v letu 1944, počastimo spomin na evakuacijo ranjencev in v zahvalo partizanski saniteti, ob otvoritvi obnovljene par-

tizanske bolnišnice »Franje«.

Odbor vabi borce 31. divizije in njenih enot, da se udeležijo slovesne otvoritve obnovljene bolnišnice »Franje«, ki bo v **nedeljo, 10. junija 1990, ob 11. uri** na parkirišču pred vhodom v sotesko Pasice.

Predsednik odbora: DAVORIN FERLIGOJ

Področni odbor koroških partizanov Ljubljana organizira v **nedeljo, 24. junija 1990**, udeležbo na srečanju koroških partizanov pri PERSMANU na Avstrijskem Koroškem. Odhod avtobusa bo ob 7. uri s Trga osvoboditve (pred Univerzo) v Ljubljani. Prijavite se lahko do 18. 6. 1990 na telefon števil. 345-918 (Pohleven) ali na števil. 559-967 (Cvetek). Vse informacije dobite ob prijavi. Potovali bomo preko Zelenke Kaplje, obiskali pa bomo tudi Globasnico. V Ljubljano se bomo vrnili okrog 19. ure.

Predsednik PO Ljubljana Karel Pohleven-Drago

Odbor Skupnosti borcev II. tankovske brigade, ustanovljene v ZSSR, prosi vse še živeče borce brigade, da sporočijo svoj naslov na naslov: Odbor skupnosti borcev II. TB, Snediceva 12, Kokrica, Kranj, tel. (064) 27-511. Naslove potrebujemo zaradi evidence števila udeležencev Skupnosti borcev na proslavi 12. julija 1990 v vojašnici SUB Fr. Prešerna v Kranju, Cesta JLA.

Za odbor: Ivan Orehek-Janez

Vljudo vas vabimo na srečanje bivših političnih zapornikov in internirancev v soboto, 9. junija 1990, ob 10. uri na Ljubelju. Govoril bo Ivan Dolničar-Janušek — predsednik ZO ZZB NOV Slovenije.

TRIGLAV — SIMBOL SVOBODE

Spominski pohod partizanov in mladih na Triglav

Že petič se želimo borci NOB v družbi mladih za dan vstaje organizirano povzpeti na Triglav — naš narodni simbol.

Peti jubilejni spominski pohod borcev in mladine bo 21. in 22. julija v organizaciji občine Radovljica in Skupnosti borcev VII. SNOUB France Prešern. Tako kot lani bo začetek pohoda na Rudnem polju. Odhod bo že ob 6. uri. Tisti udeleženci, ki tako zgodaj ne morejo prispeti na Rudno polje, lahko prenočijo z 20. na 21. julij v vojašnici. Le-te bomo odpeljali z Bleda na Rudno polje z avtobusom 20. julija ob 17. uri. Zbirališče bo na avtobusni postaji na Bledu.

Rok za prijavo je 30. junij. Več informacij in navodil bomo objavili v naslednji številki TV-15. Vsi, ki se bodo povzpeli na Triglav 3, 4 in 5-krat, bodo prejeli Triglavske medale.

PRJAVNICA

Poznavajoč svoje zdravstveno stanje in fizične sposobnosti, se kot udeleženec NOB in član ZZB prijavljam na peti spominski pohod na Triglav, ki bo 21. in 22. julija 1990.

Priimek in ime-ilegalno ime	letnica rojstva
Naslov: kraj, ulica, hišna št.	poštna št. tel.
Sodelovanje v NOB od:	
ime enote skupnosti borcev kateri pripadate:	
na Rudno polje bom prišel z lastnim vozilom	da ne
Potrebujem prevoz (avtobus) z Bleda na Rudno polje v petek, 20. julija ob 17. uri	da ne
Varianta II.: Pohod do Velega polja. Ob letošnjem pohodu bo tudi lažja in krajša varianta, pohod do Vodnikovskega doma na Velem polju. Tudi ta udeležba po varianti II se bo štela za pohod na Triglav. Udeležil se bom pohoda variante II.	da ne

Zavezujem se, da bom morebitni tehntni zadržek takoj sporočil organizacijskemu odboru. Prijavnici pošiljam do 30. junija 1990 na naslov: Organizacijski odbor pohoda na Triglav, Franc Šmit, Cankarjeva 12, 64260 Bled.

Podpis prijavitelja:

gojni kapitulaciji.

Naše pisanje nima namere, da bi morda opravičilo vse tisto, kar g. Klep kar naprej ponavlja »poboj oz. pokol domobrancev«. Hoteli smo samo opozoriti na boroveljski pokol, ki so ga zahrbtno izvedli SS-ovci in slovenski domobranci, da se iz Klepovega pisanja ljudje iz generacij, ki niso preživele narodnoosvobodilne vojne na Slovenskem, ne bi ustvarjali vtis, ki se nam ga poskuša ustvariti v zadnjih nekaj mesecih, da so bili tedaj zločinci slovenski partizani, slovenski domobranci pa le njihove nedolžne žrtve.

Odbor skupnosti borcev 13. SNOUB Mirka Bračiča

Časopis borcev NOB

Ustanovitelja in izdajatelja: RO ZZB NOV Slovenije in RK ZRVS Slovenije
Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dvorčakova 12, tel. 327-780
Delavci v uredništvu: **Roman Zupan** (glavni in odgovorni urednik), **Ziva Drole**, **Bojana Zokali-Jesih**, **Bojan Kuntarič**, **Milenko Strašek** (novinarji — uredniki rubrik), **Iztok Tinta** (lektor-redaktor), **Janez Herle** (tehnični urednik) in **Mara Okorn** (tajnica uredništva).
Predsednica časopisnega sveta: **Mira Svetlina**.
Žiro račun: 50100-678-46241 RK ZRVS Slovenije (za TV-15).
Tiskarna: ČGP Delo.

TV-15 je oproščen tem. prom. davka po mnenju Sekretariata za inf. SRS.